

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İZNİK ROMA TİYATROSU
METAL OBJELERİ

Yusuf KAHVECİ

Danışman

DOÇ. DR. Aygün EKİN MERİÇ

İZMİR - 2021

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İznik Roma Tiyatrosu Metal Objeleri” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2021

Yusuf KAHVECİ

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
İznik Roma Tiyatrosu Metal Objeleri
Yusuf KAHVECİ

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Arkeoloji Anabilim Dalı
Arkeoloji Programı

Yazılan bu tezin ana konusunu İznik Roma Tiyatrosu'nda ele geçen metal objelerin bir bölümü oluşturmaktadır. 2015-2016-2017-2018 ve 2019 kazı sezonları sırasında yapılan çalışmalarda bulunan metal objeler içerisinde, farklı malzeme gruplarına örnek oluşturabilecek, restorasyon ve konservasyonu tamamlanmış 72 adet eser, kondisyonları ve tanımlanabilirlikleri açısından değerlendirilip tez kapsamında incelenmiştir. Kullanım alanlarına göre gruplandırılan metal objeler, bulundukları tabakalarda ele geçen seramik ve sikke verileri doğrultusunda, analogiler yardımı ile ele alınarak tarihlendirilmişlerdir. İznik Roma Tiyatrosu metal objeleri MS 2. yüzyıl ve MS 15. yüzyıl gibi geniş bir tarih aralığında üretilmiş eserler olup, tiyatronun kullanım evrelerinin sürekliliğini de destekler nitelikte veriler elde etmemize imkân sağlamıştır. Bithynia Bölgesi gibi nispeten az araştırılmış bir bölgenin arkeolojisi açısından İznik Roma Tiyatrosu'ndan ele geçen eserlerin incelenmesi, bu bölgede Antik Çağlar boyunca yerleşimin ve insan yaşamının anlaşılabilmesi, bölgedeki siyasi ve ekonomik değişkenlerin incelenebilmesi adına veri sağlaması açısından oldukça kıymetlidir. Tez kapsamında ele alınan eserler, tiyatronun inşa edildiği günden itibaren geçirdiği değişimler ve farklı kullanım evrelerine, eserlerin üretildiği dönemin sosyopolitik durumuna ve malzemelerin kullanım şekli doğrultusunda dönem halklarının günlük yaşantısına göre yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve bu verilerden elde edilecek çıkarımların, Bithynia Bölgesi

arkeolojisi başta olmak üzere, Anadolu arkeolojisine sağlayacağı katkı göz önüne alınarak detaylı bir çalışmanın ortaya çıkması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bithynia, Nicaea, İznik Roma Tiyatrosu, Küçük Buluntu, Metal, Bronz.

ABSTRACT
Master's Thesis
İznik Roman Theatre Metal Objects
Yusuf KAHVECİ

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Archaeology
Archaeology Program

This thesis examines a part of the metal objects found in the Roman Theatre of Iznik. In the group of metal objects found during the 2015-2016-2017-2018 and 2019 excavation seasons, 72 artifacts whose restoration and conservation have been completed, which can serve as new examples for different material groups, were evaluated in terms of their condition and identifiability and examined within the academic perspective of the thesis. Metals, grouped according to their usage areas, are dated by the help of analogy according to the ceramic and coin findings in the layers in which metals were found. The metal objects of the Iznik Roman Theater are artifacts produced in a wide range of dates, such as the 2nd century AD and the 15th century AD, allowing us to obtain data that supports the continuity of the active period of the theater. In terms of the archeology of the Bithynia Region, one of the relatively under-explored regions, examining the artifacts recovered from the Iznik Roman Theater is very valuable in terms of providing data for understanding the settlement and human life in this region during the Ancient Ages. The works discussed within the scope of the thesis have been interpreted according to the changes and different usage periods of the theater since the day it was built, the sociopolitical situation of the period in which the works were produced, the daily life and the materials. It aims to evaluate a detailed study and contribute to Anatolian Archeology, especially Bithynia Region Archeology, regarding the data and inferences from this study.

Keywords: Bithynia, Nicaea, Iznik Roman Theater, Small Find, Metal, Bronze.

İZNİK ROMA TİYATROSU METAL OBJELERİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
EKLER LİSTESİ	xi

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

İZNİK VE ROMA TİYATROSU'NA GENEL BAKIŞ

1.1 İZNİK VE ÇEVRESİNİN TARİHSEL COĞRAFYASI	3
1.2. İZNİK ROMA TİYATROSU'NUN TARİHİ VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ	10

İKİNCİ BÖLÜM

İZNİK ROMA TİYATROSU METAL OBJELERİ

2.1. TAKILAR	19
2.1.1. Küpeler	20
2.1.2. Yüzükler	22
2.1.3. Bilezik	25
2.1.4. Broş	26
2.2 KİYAFET AKSAMLARI	27
2.2.1. Düğmeler	27
2.2.2. Kayış Tokaları	29
2.2.3. “T” Biçimli Fibula	31
2.3. DİKİŞ GEREÇLERİ	32

2.4. KAP VE KAPLAR İLE İLGİLİ BULUNTULAR	34
2.5. TERAZİ GEREÇLERİ	36
2.6. KANCALAR VE ASKILAR	38
2.7. TİNTİNNABULUMLAR	40
2.8. TIP ALETLERİ	42
2.9. KESİCİ ALETLER	49
2.10. KAPI VE KİLİT / MOBİLYA AKSAMLARI	51
2.10.1 Anahtarlar	51
2.10.2. Kilit Aynası	54
2.10.3. Menteşe	55
2.10.4. Çiviler	56
2.10.5 Tutamak	59
2.10.6. Perde Askısı	60
2.11. LİTÜRJİK OBJELER	61
2.12. DİĞER OBJELER	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İZNİK ROMA TİYATROSU METAL OBJELERİ KATALOĞU	67
--	----

SONUÇ	105
KAYNAKÇA	113
EKLER	

KISALTMALAR

AE	Bronz
Bkz.	Bakınız
Bul.	Buluntu
Çiz.	Çizim
Env. Nr.	Envanter Numarası
FE	Demir
Fig.	Figür
g.	Gram
Gen.	Genişlik
İRT	İznik Roma Tiyatrosu
Kal.	Kalınlık
Kat. Nr.	Katalog Numarası
Lev.	Levha
m.	Metre
Mev.	Mevcut
mm.	Milimetre
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
Res.	Resim
s.	Sayfa
ss.	Sayfalar
Uz.	Uzunluk
Yük.	Yükseklik
yy.	Yüzyıl

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Bithynia Bölge Haritası	ek s. 1
Ek 2. İznik Kent Haritası	ek s. 1
Ek 3. Tiyatronun Görünümü	ek s. 2
Ek 4. Tiyatronun Planı	ek s. 2
Ek 5. İmparator I. Justinianus Dönemi'ne Ait Bir Semissis	ek s. 3
Ek 6. Broş Kullanım Örneği	ek s. 3
Ek 7. Ephesos Hekim Mezarı Konteksti	ek s. 4
Ek 8. Urne Olarak Kullanılan Filistin Amphorası	ek s. 4
Ek 9. Kapaklı Silindir Tüp İçinde Spatula ve Küçük Kaşıklar	ek s. 5
Ek 10. Hagia Sophia'nın Kapı Lentosundaki Perde Askıları	ek s. 5
Ek 11. Katalogdaki Metal Objelerin Üretim Malzemesine Göre Dağılımı	ek s. 6
Ek 12. Katalogdaki Metal Objelerin Yüzyıl Yoğunlukları	ek s. 6
Ek 13. Katalogdaki Metal Objelerin Türlerine Göre Dağılımı	ek s. 7
Ek 14. Metal Objelerin Bilgi Tablosu	ek s. 8
Ek 15. Katalogdaki Metal Objelerin Tiyatro Üzerindeki Dağılımı	ek s. 11
Ek 16. Çizim: (Kat. Nr. 1-11).	ek s. 12
Ek 17. Çizim: (Kat. Nr. 12- 20).	ek s. 13
Ek 18. Çizim: (Kat. Nr. 21-24).	ek s. 14
Ek 19. Çizim: (Kat. Nr. 25-33).	ek s. 15
Ek 20. Çizim: (Kat. Nr. 34-43).	ek s. 16
Ek 21. Çizim: (Kat. Nr. 44-48).	ek s. 17
Ek 22. Çizim: (Kat. Nr. 49-57).	ek s. 18
Ek 23. Çizim: (Kat. Nr. 58-67).	ek s. 19
Ek 24. Çizim: (Kat. Nr. 68-72).	ek s. 20
Ek 25. Fotoğraf: (Kat. Nr. 1-11).	ek s. 21
Ek 26. Fotoğraf: (Kat. Nr. 12- 20).	ek s. 22
Ek 27. Fotoğraf: (Kat. Nr. 21-24).	ek s. 23
Ek 28. Fotoğraf: (Kat. Nr. 25-33).	ek s. 24
Ek 29. Fotoğraf: (Kat. Nr. 34-43).	ek s. 25
Ek 30. Fotoğraf: (Kat. Nr. 44-48).	ek s. 26
Ek 31. Fotoğraf: (Kat. Nr. 49-57).	ek s. 27

Ek 32. Fotoğraf: (Kat. Nr. 58-67).

ek s. 28

Ek 33. Fotoğraf: (Kat. Nr. 68-72).

ek s. 29

GİRİŞ

Metaller, topraktan çıkarılıp işlenebildiği tarihten bu yana insanlığın gelişiminde önemli bir role sahiptir. Metal kullanımı ile elde edilen eşyalar günlük hayatta, savaşta, üretimde, tarımda, teknolojiye, sanatta kısacası hayatın her alanında yoğun şekilde kullanılmaktadır. Metallere verilen değer, ekonomileri şekillendirmekle birlikte ticareti geliştirmiş ve kültürlerin etkileşiminde çağlar boyu büyük rol oynamıştır. Günümüz Marmara Bölgesi özelinde bakacak olursak sanayi ve ticaretin Türkiye'deki kalbi konumunda olan bu alan, Antik Çağlarda da oldukça hareketli ve gözde bir merkezdir.

Arkeolojik açıdan eserlerin değerlendirilmesi günümüz toplumunu yaratan temellerin anlaşılabilmesi adına büyük önem arz etmektedir. Günümüz adı İznik olan Nicaea Kenti, Roma Dönemi'nde metropol unvanı almış ve Bithynia Bölgesi'ne başkentlik yapmış önemli bir şehirdir. Bu kentte ele geçen metal objeler hakkında yapılan çalışma sayısının yetersiz olması, arkeoloji dünyası açısından önemli bir eksikliklerdir. Bu tezin hazırlanış amacı, İznik Roma Tiyatrosu'nda ele geçen farklı dönemlere ait farklı kullanım amaçlarına ve toplumun statü olarak farklı kesimlerine hitap eden metal objelerden bir seçki yaparak bu eksikliği bir nebze olsun gidermektir.

İznik Roma Tiyatrosu, düz zemine inşa edilmiş, tonozlar üzerinde yükseltilmiş bir yapıdır. Bu özelliği ile doğal bir yamaç ihtiyacı duymadan yükselmektedir. Bunun sayesinde kent merkezine inşa edilebilmiştir. Bu durum, tiyatronun orijinal kullanım evresi sona erse de terk edilmemesi ve farklı amaçlara hizmet eden bir yapı haline dönüşmesi ile sonuçlanmıştır. Tiyatro inşa edildiği günden bugüne, tiyatro oyunları, gladyatör dövüşleri, dini mekan, taş ocağı, şehir çöplüğü, mezarlık, seramik işliğı gibi çok farklı amaçlarla kullanılmıştır ve alanda yapılan her iş, arkasında somut kanıtlar bırakmıştır. Bu somut deliller içerisinde önemli bir grup olan metal objeler hem İznik hem de tiyatro için, tarihin akışını gözlemlemek adına önemlidir.

Söz konusu malzemeler kazıda ele geçtikleri andan itibaren imkanlar doğrultusunda en iyi veriyi elde etmek adına dikkatli bir şekilde tez malzemesi olarak seçilmiş ve koruma altına alınmalarına özen gösterilmiştir. Çalışmalara

malzemeler hakkında fiziksel verilerin toplanması ve fotoğraflama ile başlanmıştır. Öncelikle bölge yakınlarında ele geçen eserlere ait yayınlar araştırılmış olup modern kaynaklar üzerinde detaylı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Tez kapsamında değerlendirilen eserlere işlev ve tipoloji açısından mümkünse birebir eserler kaynaklarda aranmış ve elde edilen bilgiler kazı verileri ile kıyaslanmıştır.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada malzemeler kullanım alanlarına göre 12 ana başlık altında toplanmıştır. Tiyatroda ele geçen metal objeler içerisinde yapılan bu seçkide olabildiğince farklı örnek incelenmeye çalışılmıştır. Bu tez dahilinde yapılan çalışmalarda birçok farklı malzemenin ele alınmış olması, eser çeşitliliği ve mümkün olduğunca net tarihleme önerileri sayesinde Bithynia arkeolojisinin değerli bir bilgi kaynağına kavuşacağını söylemek mümkündür.

Öncelikli olarak sayın danışmanım ve İznik Roma Tiyatrosu kazı başkanı Doç. Dr. Aygün EKİN MERİÇ'e bana bu konuda çalışma olanağı sağladığı, çalışmalarım sırasında göstermiş olduğu destek, ilgi, sabır ve yol göstericiliği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sevgili meslektaşım, çok değerli Dilara ÇAMLICA'ya bu süreçte her konuda yanımda olduğu, bilgi, tecrübe ve desteğini asla esirgemediği için, arkeoloji öğrencisi İsa GÜLTEN'e çizimler ve bilgisayar işleri ile ilgili sağlamış olduğu desteklerden dolayı, Arkeolog Didem BAŞ'a dijital kütüphanesini kullanımına sunduğu ve her soruma içtenlikle cevap verdiği için, sevgili arkadaşım Bahar YENER'e katalog çalışmalarında sunduğu dijital destek için ve İznik Roma Tiyatrosu kazı ekibinde emeği geçen tüm arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

Bana karşı hiçbir zaman desteğini esirgememiş, maddi ve manevi her durumda yanımda olmuş olan babam Yaşar KAHVECİ'ye, annem Canan KAHVECİ'ye ve sevgili kardeşim Burcu KAHVECİ'ye sonsuz şükranlarımı sunarım.

BİRİNCİ BÖLÜM

İZNİK VE ROMA TİYATROSU'NA GENEL BAKIŞ

1.1. İZNİK VE ÇEVRESİNİN TARİHSEL COĞRAFYASI

Bithynia Bölgesi olarak adlandırılan yer, antik çağlarda Anadolu Bölgesi'nin kuzey batısı olarak konumlandırılmaktadır. Günümüzde bu bölge içerisinde Sakarya, Kocaeli, Bolu, Bursa, Yalova ve Bilecik illeri yer almaktadır (**Ek 1**). Bu bölge Antik Dönem'de de oldukça önemli bir konuma sahiptir. Bölgede varlığını sürdüren en önemli antik kentler ise; Kalkhedon, Nicomedia, Nicaea, Prusia ad Olympum, Prusias ad Hypium, Herakleia Pontike ve Klaudiupolistir. Bu kentler içerisinde Nicomedia ve Nicaea, metropolis ünvanı alarak en önemli sıraya yerleşmiştir¹.

Antik ismi Nicaea olan günümüzde ise İznik olarak adlandırılan kent Marmara Bölgesi'nin güneydoğusunda kent ile aynı ismi taşıyan gölün² doğu kıyısında yer almaktadır³. Oldukça verimli bir ova üzerine kurulan İznik, ılıman bir iklime ve oldukça önemli ulaşım ağlarına sahiptir.⁴ Ünlü Coğrafyacı Strabon, *Geographica* adlı eserinde Nicaea Kenti'nden şu şekilde bahsetmektedir: “Bithynia'nın iç kısmında (...) ve Nicaea. Bithynia'nın metropolü Askania Gölü kıyısındadır. Çepeçevre büyük ve verimli bir ovayla kuşatılmış olup yazın sağlığa pek elverişli değildir; ilk kuruluşu Antigonos'a dayanır: çevresi on altı stadion (yak. 2960 m.) olan kent, dört köşe bir plana sahiptir. Dört kapısı olup, düz bir sahada durduğundan ve yollar birbirini dümdüz kestiğinden, (kent) orta yerinde bulunan gymnasiumun yanındaki bir taştan bakıldığında, dört kapıyı da görmek mümkündür”⁵. Ünlü coğrafyacının bahsettiği gibi birbirini kesen caddeleri ile kent ızgara plana sahiptir ve günümüzde bu planı halen görebilmekteyiz. Kentte var olan

¹ Sencer Şahin, “Antik Kaynaklar Işığında Tarihte Bithynia Depremleri”, **I. Uluslararası İznik/Nickaia Sempozyumu**, İznik Eğitim ve Öğretim Vakfı, 1-4.11.2000, (Depremleri), s. 1.

² İznik Gölü (Askania Limne) Kuzey- güney yönlü olarak yaklaşık 10x32 km bir alanı kaplamaktadır.

³ Aygün Ekin Meriç, “İznik Tarihini Simgeleyen Bir Anıt: Antik Roma Tiyatrosu”, **D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 21, Sayı:2, 2019, (Anıt), s. 340.

⁴ Sencer Şahin, **Hellenistik ve Roma Çağlarında İznik/Nickaia**, İstanbul, 2004, (Hellenistik), s. 3; Ali Kazım Öz, “Son Dönem Kazıları Bağlamında İznik Roma Tiyatrosu”, **Arkeoloji ve Sanat Yayınları**, Sayı:161, 5-8.2019, s. 21.

⁵ Strabon, **Geographica**, çev. Adnan Pekman, Coğrafya, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1987, ss. 4-7.

doğu (Lefke Kapı), batı (Göl Kapı), kuzey (İstanbul Kapı) ve güney (Yeni Kapı) kapılarını ve ana caddelerini günümüzde de görmek mümkündür (**Ek 2**)⁶.

Konumu itibari ile birçok medeniyete ev sahipliği yapan kent, Bithynia Krallığı, Bizans Laskarisler Dönemi, Anadolu Selçuklu Dönemi ve Erken Osmanlı Dönemi'nde başkent olarak kullanılmıştır⁷. Birçok kültüre ev sahipliği yapan İznik'in bu medeniyetlere ait kültür kalıntıları sayesinde halen yaşayan bir kent olduğu yadsınamaz bir gerçektir⁸.

Pek çok medeniyete ev sahipliği yapan kent, Prehistorik Çağlar'dan beri yerleşim görmektedir. İznik çevresinde yer alan Üyücek, Çakırca, Karadin ve Çiçekli Höyükler'inde yapılmış çalışmalarda İlk Tunç Çağı'na ait buluntular tespit edilmiştir⁹.

Büyük İskender'in ölümünün ardından kurduğu imparatorluğun dağılmasıyla, toprakları komutanları tarafından krallıklar halinde paylaşılmıştır. Antik kaynaklara göre ilk ismi Helikore¹⁰ olan kent Büyük İskender'in komutanlarından olan Antigonos Monophtalmos tarafından ele geçirilmiş ve kentin adın Antigoneia¹¹ olarak yeniden adlandırmıştır¹². MÖ 301 yılında Ipsos Savaşı'nda Antigonos yaşamını yitirince, kent yine Büyük İskender'in komutanlarından olan Lysimakhos'un himayesine geçmiştir. Lysimakhos, kenti yeniden kurmuş ve kentin adını karısı Nikaea'ya ithafen "Nicaea" olarak değiştirmiştir¹³.

Lysimakhos, Suriye Kralı Seleukos ile MÖ 281 yılında yaptığı Kyropedion Savaşı'nda¹⁴ 77 yaşında hayatını kaybetmiş ve kent Seleukos'a kalmıştır. Seleukos ise bu savaştan kısa bir süre sonra yaşamını yitirmiştir. Bunun ardından savaşın

⁶ S. Şahin, Hellenistik, s. 3.

⁷ Ekin Meriç, Anıt, s. 340.

⁸ Aytaç Bayram, **Arkeolojik ve Epigrafik Buluntular Işığında Nikaia'da Romalılaşma**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2020, s. 22.

⁹ Ümmühan Melda Ermiş, **İznik ve Çevresi Bizans Devri Mimari Faaliyetinin Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul, 2009, s. 6.

¹⁰ Helikore: Sarmaşığı, Bağ bahçesi bol.

¹¹ Antigoneia: Antigonos'un Şehri.

¹² S. Şahin, Hellenistik, ss. 5-6.

¹³ Pars Tuğlacı, **Osmanlı Şehirleri**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1985, s.184.; Semavi Eyice, **İznik (Nicaea) Tarihi ve Eski Eserleri**, İstanbul: Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi yayınları, 1988, s. 3; S. Şahin, Hellenistik, s. 6.

¹⁴ Kyropedion savaşı: Kros Ovası olarak da bilinen bu yer bugünkü Manisa Ovasıdır.

galibi olan Seleukosların yanında yer alan Bithynialılar her iki kralında ölmesi üzerine kendi krallığını ilan etmiştir¹⁵. Bithynia Kralı olan Zipoites, Nicaea Kenti'ni krallıkla yönetmeye başlar ve kent bu dönemde oldukça önem kazanır hatta Bithynia Krallığı'na başkentlik yapar¹⁶. MÖ 280 yılında ölen Zipoites'in ardından I. Nikomedes, Ziaelas ve I. Prusias sırasıyla krallığı idare etmişlerdir. I. Nikomedes kendi adını verdiği Nicomedia Kenti'ni kurunca başkentliği buraya geçirmiş ve tarih boyunca sürecek olan İzmit ve İzmit kentlerinin çekişmeye girmesine sebep olmuştur.

Bithynia Kralı II. Prusias (MÖ 182-149), oğlu II. Nikomedes'i tehdit oluşturduğu için ortadan kaldırmak istemiş fakat giriştiği bu mücadeleyi kaybederek ilk olarak Nicaea'ya sığınmıştır¹⁷. Fakat Bithynialılar, Nikomedes'i desteklediği için II. Prusias MÖ 149 yılında Nicomedia'ya kaçar, ancak bu onun için bir son olur ve kral burada öldürülür¹⁸.

Pontos Kralı Mithridates, Küçük Asya'yı ve bunun içerisinde doğal olarak Bithynia'yı da ele geçirince, dönemin dünya hakimi Roma ile arasında MÖ 87-63 yılları arasında gerçekleşen çekişmeler ve savaşlar, Mithridates Savaşları olarak adlandırılmıştır. Neticede bu savaşlar sonucunda Pontos Kralı yenilgiye uğramış ve bu bölgeden çekilmek zorunda kalmıştır¹⁹.

Bithynia'nın son kralı olan IV. Nikomedes MÖ 74 yılında ölünce, krallığı vasiyet yolu ile Roma'ya bırakmıştır²⁰. Böylelikle Bithynia bir Roma eyaleti olmuş, Nicaea ise bu eyaletin başkenti olurken kentin en büyük rakibi olan Nicomedia ise ikinci büyük kent olarak seçilmiştir. Mithridates MÖ 74-63 yılında yeniden

¹⁵ S. Şahin, Hellenistik, s. 6; Deniz Güçlü, **Antik Bithynia Bölgesinin Tarihsel İçerikli Yazıtlar Kataloğu ve Tarihçesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2007, s. 8.

¹⁶ Şefik Kargıner ve Kemal Keresteci, **İznik/Nicaea**, Özyurt Basımevi, İstanbul 1963, s. 12.

¹⁷ S. Şahin, Hellenistik, s. 7.

¹⁸ Sencer Şahin, **Bithynia İncelemeleri**, Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien, Cilt: 7, Bonn, 1978, Bithynia, s. 3; Hülya Boyana, "Nikaia Kenti ve Dionysos Kültü", **Uluslararası Karamürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri II**, Kocaeli, 43-59, 2016, s. 44.

¹⁹ Mine Öztürk, **Nikaia ve Hinterlandında Hellenistik ve Roma Dönemi Kültürleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2019, s. 9.

²⁰ Bedri Yalman, **İznik/Nikaia**, Bursa Rotary Kulübü Yayınları, (Tarih yok), (Nikaia), s.29; S. Şahin, Hellenistik, s. 7.

Bithynia'yı ele geçirmeye çalışmış olsa da Roma'nın güçlü savunması ile karşılaşmış ve başarılı olamamıştır²¹.

Bithynia'nın, Hellenistik Dönem'e kadar geçirmiş olduğu depremlerle ilgili bir bilgi olmamasına karşın Roma Dönemi'ne dair antik yazarlardan bu bölgede gerçekleşmiş olan bu doğal felaket ve etkileri ile ilgili bilgiler edinebilmekteyiz²². MS 32 yılından meydana gelen deprem, Nicaea'da pek çok evin yıkılmasına ve kentin hasar görmesine sebep olmuştur²³. MS 120 yılında gerçekleşen depremde²⁴ ise kent oldukça büyük bir zarar görmüş pek çok yıkım gerçekleşmiştir. Dönemin imparatoru olan Hadrianus, Anadolu gezisi sırasında Nicaea'ya uğramış ve kentin harap halini görünce kentin onarılmasına ilişkin girişimlerde bulunmuştur²⁵. Kaynaklarda Hadrianus'un kentte agoralar, yollar ve kent surlarında onarım yaptığından bahsedilmektedir. İznik surlarında yer alan Lefke Kapı ve İstanbul Kapı'da Hadrianus'a ithafen yazılmış olan yazılarda, Vespasianus Dönemi'nde yapılmış olan bu sur kapılarının hasar gördüğünü ve dönemin imparatoru olan Hadrianus tarafından onarılarak yeniden yapıldığı anlaşılmaktadır²⁶. Bu onarımın ardından kısa zamanda eski güzel günlerine kavuşan²⁷ Nicaea'nın, Hadrianus'u ikinci kurucu olarak kabul ettiğini Lefke Kapı'da yer alan yazıttan anlamaktayız²⁸.

MS 257-258 yıllarında Gotlar, Güney Rusya üzerinden hareketle Karadeniz'in kuzey bölgesini aşarak büyük bir kitle halinde Anadolu'ya gelmişlerdir²⁹. Önlerine çıkan pek çok kente saldırarak yakıp yıkmışlardır. Nicaea kenti de Got saldırılarından nasibini almış ve kent büyük zarar görmüştü³⁰. Depremler ve Gotların saldırıları sonucu hasar alan kentte Pax Romana³¹ Dönemi bitmiş ve surlar dışarıdan gelecek herhangi bir saldırıya karşın daha özenli bir şekilde inşa edilmiştir. Bu dönemde basılan kent sikkelerinde sur betimlemeleri

²¹ S. Şahin, Hellenistik, s. 7.

²² S. Şahin, Depremleri, s. 2.

²³ S. Şahin, Hellenistik, s. 7; Boyana, s. 45.

²⁴ S. Şahin, Depremleri, s. 2.

²⁵ Yalman, Nikaia, s. 29.

²⁶ S. Şahin, Depremleri, s. 3.

²⁷ Yalman, Nikaia, s. 29.

²⁸ S. Şahin, Hellenistik, s. 10.

²⁹ Boyana, s. 45.

³⁰ Semavi Eyice, **İznik (Nicaea) Tarihçesi ve Eski Eserleri**, Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi yayınları, İstanbul, 1988, s. 7.

³¹ Pax Romana: Roma Barışı anlamına gelmektedir.

görülmektedir. Bu sikkeler Valerianus, Gallienus, Macrianus ve Queitus'un (MS 253-368) yönetimde olduğu dönemde basılmış olması bize sur onarımının çok kısa bir sürede yapılmadığını göstermektedir³². Sur yapımının Claudius Gothicus Dönemi'nde MS 268-269 yıllarında tamamlandığı³³ Göl Kapı ve Yeni Kapı'da bulunan iki sur inşaatı yazısından anlaşılmaktadır³⁴.

Bithynia, Havari Petrus zamanında Hristiyanlığı tanımaya başlamıştır³⁵. İmparator I. Constantinus (MS 306-337) Dönemi'nde dini inançlara yönelik yasakların ortadan kalkması ile MS 325 yılında Nicaea'da Hristiyan dünyasının sorunlarını görüşmek üzere büyük bir konsil toplanmıştır³⁶. I. Ekümenik Konsil³⁷'in İznik'te toplanması onu Bizans Dönemi'nde ve Hristiyanlık dünyasında önemli bir noktaya taşımıştır³⁸.

MS 358 yılında bu bölgede gerçekleşen deprem, İznik'te yine büyük hasara sebep olmuş ve değerli birçok kişi hayatını kaybetmiştir³⁹. MS 362 ve 368 yıllarında depremden etkilenip hasar görmüş olan birçok anıtsal yapı yıkılmış ve önemli mimari parçalar İstanbul'a taşınarak yeniden inşa edilen yapılarda kullanılmıştır⁴⁰.

MS 364 yılında Iovianus, Ankyra⁴¹'dan Konstantinopolis⁴²'e giderken vefat edince yeni bir imparator seçimi gerekmiştir. Nicaia'da toplanan kurulda uzun tartışmalar sonucunda Ankyra'da bulunan Valentinianus oy birliği ile imparator seçilmiş ve kendisine haber yollanarak Nicaea'ya çağırılmıştır. Valentinianus

³² S. Şahin, Hellenistik, s. 11.

³³ Yalman, Nikaia, s. 30.

³⁴ Sencer Şahin, "Katalog der Antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia)", **3. Testimonia**, Cilt: 2, Bonn, 1987, s. 22.

³⁵ Yalman, Nikaia, s. 30.

³⁶ S. Şahin, Katalog, s. 23; Yalman, Nikaia, s. 30; Ermiş, s. 7; Boyana, s. 45.

³⁷ I. Ekümenik Konsil'in toplanma sebebinin ana konusu İsa'nın gerçek Tanrı olup olmaması idi. İskenderiye kilisesinde rahiplik yapan Arius'a göre İsa Tanrı değil ancak onun Dünya kuruluşundan önce Tanrı tarafından yaratılmış olduğunu ve onların Baba-Oğul olduğuna ilişkin düşüncesi yaygınlaşmıştı. Fakat uzun tartışmalardan sonra, konsey, İsa'nın Tanrı'yla aynı öze sahip olduğu görüşünü benimsemiş ve kilise önderlerin büyük çoğunluğu İsa'nın gerçek Tanrı olduğu fikrini kabul etmiştir. Bkz. Francis Dvorniki, Konsiller Tarihi İznik'ten II Vatikan'a, çev. Mehmet Aydın, Türk Tarik Kurumu, Ankara, 1990, ss. 13-14.

³⁸ Betül Çakmak, **İznik (Nikaia) Kentinin Bizans Orta çağında Sosyal ve Kültürel Yaşamı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2019, s. 13.

³⁹ S. Şahin, Depremleri, s. 11.

⁴⁰ Yalman, Nikaia, s. 30.

⁴¹ Bugünkü Ankara.

⁴² Bugünkü İstanbul.

Nicaea'ya ulaşınca askerlerden itirazlar gelir ve yeniden bir imparator seçimi talep edilir. Bu sebeple Valentinianus en kısa zamanda yeniden bir imparatorluk seçimi yapılacağını söyleyerek bu sesleri bastırmıştır. Konstantinopolis'e dönen Valentinianus kardeşi olan Valens'i kendine eş imparator olarak ilan etmiştir.

Nicomedia'nın uzun yıllar koruduğu Metropolis Unvanını, imparatorun kendi kentlerinde seçilmesini fırsat bilen Nicaealılar, İmparator Valentinianus'tan talep etmiş ve bu unvana kavuşmuştur⁴³.

MS 527- 565 yıllarında İmparator Justinianus Dönemi'nde Nicaea'da yoğun bir imar faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Su sistemi düzenlenmiş, kraliyet sarayı tamir edilirken, manastırlar, kiliseleri, bir hamam ve büyük bir köprü inşa edilmiştir⁴⁴.

İstanbul'u fethetmek amacı ile denizden ve karadan gelen Arap Orduları Nicaea Kenti'ni MS 727 de kuşatmış kent bu akınlara karşı kendini güçlü surları sayesinde savunmuştur. Bu dönemde kısmen tahrip olan surlar MS 740'taki deprem sebebi ile de iyice tahrip olmuştur.

MS 787 yılında Nicaea'da tüm Hristiyanlık aleminin de katıldığı VII. Ekümenik Konsil⁴⁵ toplantısı Ayasofya Kilisesi'nde gerçekleştirilmiştir⁴⁶.

1071 yılında Malazgirt Ovası'nda Bizans İmparatorluğu, Selçuklulara yenilir ve böylece Süleyman Şah komutasındaki Selçuklu ordusu Anadolu'ya hızla yayılırken 1075 yılında İznik'e ulaşır. Bithynia Eyaleti, Selçuklu egemenliğine girerken İznik merkez yapılır⁴⁷. İznik'te hakimiyetini ilan eden Selçuklular, kente askerleri, onların ailelerini, akrabalarını getirerek bu bölgenin nüfusunu arttırmıştır. Bunun yanı sıra yapı ustalarını, çinicileri ve şairleri getirmişlerdir ki böylece kente günümüze değin sürecek olan çiniciliğin ilk temelleri atılmıştır.

İznik'in Türklerin hakimiyetine geçmesinden hoşnut olmayan Bizanslılar ve Hristiyan topluluklar, Haçlı orduları oluşturarak kente sefer düzenlediler. Selçuklu askerleri, İznik Surlarının yardımıyla uzunca bir süre Haçlı ordularının kuşatmasına dayanmıştır. Ancak savaşın uzaması ve her iki tarafa da ağır kayıplara mal olması,

⁴³ S. Şahin, Hellenistik, s. 12.

⁴⁴ S. Şahin, Katolog, s. 42.

⁴⁵ VII. Ekümenik konsülde Bizans İmparatorluğu sınırları içerisinde İkona inancına serbestlik tanınmıştır.

⁴⁶ Yalman, Nikaia, s. 30.

⁴⁷ Mustafa Demir, "Selçuklu Hakimiyetinde İznik Şehri", **Uluslararası İznik Sempozyumu**, İstanbul, 5-7.9.2005, 2005, s. 247.

taraflar arasında görüşmeler yapılmasına ve neticesinde Selçukluların şehri boşaltarak Eskişehir yönüne doğru çekilmeleriyle sonuçlanmıştır.

Selçuklular 1106 senesinde İznik'in yönetimini çocuk yaştaki II. Alexios üzerinde kurdukları baskı sonucu geri almış olsalar da II. Alexios'u öldürüp imparatorluğunu ilan eden Alexandros Komnenos, Selçuklulara karşı saldırılarını sürdürmüştür ve 1183 yılında surlardan giren Bizans askerleri şehirdekileri acımasızca katlederek geri almıştır⁴⁸.

1204 senesinde IV. Haçlı birlikleri İstanbul'u fethedince Bizans topraklarını paylaşmışlar ancak I. Theodoros Laskaris 1208 senesinde İznik'i geri alıp burada imparatorluğunu ilan etmiş, 1261 senesinde Mikhael Palologos İstanbul'u Latinlerden geri alana kadar Bizans, İznik'ten yönetilmiştir. Aynı yıllarda bölgede Osmanlı Beyliği'nin serpilmesi ve çevrede varlık göstermesi İznik halkının bir bölümünün imparatorla birlikte İstanbul'a dönmesine vesile olmuştur⁴⁹.

1331 senesinde kuşatmalardan bunalan halk İznik'i Osmanlı'ya teslim etmiş ve Bizans'ın bu şehirdeki hakimiyeti son bulmuştur⁵⁰.

Osman Gazi, şehri fethettikten sonra Hristiyanların kutsal kiliselerinden olan İznik Ayasofyası'nı camiye çevirmiş ve cuma namazını burada kılmıştır. Osmanlı hakimiyetinde İznik'te birçok bilim adamı bir araya gelmiş, önemli mimari eserler inşa edilmiş ve 15. yüzyıl ve 17. yüzyıl arasında dünyaca ünlü İznik çinileri üretilmiştir. 18. yüzyılda salgın hastalıkların yayılması ve iş kollarının daralması sebebiyle İstanbul'a göçlerin artışı 20. yüzyılın başlarına kadar nüfusun 600 kişiye kadar gerilemesine sebep olmuş ve 1. Dünya Savaşı sonrası Yunan İşgali ile birlikte tamamen terk edilmesi sonucu harabe haline gelen İznik 1950'lerde tekrar yerleşim almaya başlayıp hayat bulmuştur⁵¹.

⁴⁸ Yalman, Nikaia, ss. 33-34.

⁴⁹ Ermiş, s. 11.

⁵⁰ Eyice, s. 14.

⁵¹ Yalman, Nikaia, s. 35.

1.2. İZNİK ROMA TİYATROSU'NUN TARİHİ VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Anadolu'da Roma Dönemi'ne ait tiyatroların en iyi örneklerinden biri olan İznik Roma Tiyatrosu, kentin güneybatısında, surların iç kısmında yer almaktadır. İznik Gölü'ne uzaklığı 400 m olup denizden 98 m, gölden ise 7 m. yüksekte yer almaktadır⁵²(Ek 3).

İznik Roma Tiyatrosu MS 98-117 yıllarında imparatorluk yapmış olan Trainus Dönemi'nde inşa edilmiştir⁵³. Bununla ilgili en önemli bilgi kaynağı, Bithynia eyalet valisi olan, tarihçi ve yazar Genç Plinius'un MS 111 yılında İmparator Traianus'a yazmış olduğu mektuptur⁵⁴. Plinius, mektubunda imparatora yapının henüz tamamlanmadığından, statik problemlerinin olduğundan ve mali sıkıntılardan bahsetmektedir. Mektubunda bir de halk meclisinin ve hayırsever yurttaşların tiyatro için sütunlu galeriler yapılmasını kararlaştırdıklarından söz etmektedir⁵⁵. MS 2. yüzyılın başında inşa edilen İznik Roma Tiyatrosu'nun⁵⁶ tam olarak bitip bitmediği bilinmemektedir⁵⁷. Dönemin valisi Plinius'un 10. Kitabında yer alan 39. ve 40. mektuplar İznik Roma Tiyatrosu hakkındadır. Burada bahsedildiğine göre MS 111 yılında hala inşaat halinde olan tiyatro için 10 milyon sestertius⁵⁸ harcanması imparatoru memnun etmemiştir. Plinius, mektubunun sonunda Bithynia'daki inşaat faaliyetlerindeki yolsuzluklardan bahseder ve bu durumların incelenmesi, yapılan masrafların değerlendirilmesi adına başkent olan Roma'dan bir mimar talep eder. Fakat İmparator Traianus bu isteği reddeder ve zaten Grek coğrafyasının en iyi mimarlarının çalışmalarda bulunduğunu söyler⁵⁹.

⁵² Öz, s. 22.

⁵³ Ekin Meriç, Anıt, s. 341; Aygün Ekin Meriç, "İznik Roma Tiyatrosu Kazılarında Son Durum", **Bursa'da Zaman**, Sayı: 24, (Son Durum), 10.2017, s. 8.

⁵⁴ Bedri Yalman, "İznik Tiyatro Kazısı 1980", **III. Kazı Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981, (1980), s. 34.

⁵⁵ Aygün Ekin Meriç ve diğerleri, "İznik Roma Tiyatrosu 2016 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", **39. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 2, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Bursa, 22-26.05.2018, (2016), s. 288.

⁵⁶ Ekin Meriç, Anıt, s. 340.

⁵⁷ Öz, s. 23.

⁵⁸ ¼ Denarius değerinde gümüş sikke. Augustus zamanında dört as değerinde pirinçten yeni bir sestertius basılmıştır. Bronz sestertiuslarda vardır. Bkz. Ahmet Semih Tulay, **Genel Nümitmatik Sözlüğü**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001, s. 184.

⁵⁹ Öz, s. 23.; Mustafa Şahin, "Sikke Betimlerine Göre Roma Çağı Nikaia'sında (İznik) Yapı Programı", **Bursa Araştırmaları Kent Tarihi ve Kültürü Dergisi**, Sayı: 26, 2009, s. 16.

Kuzeye doğru bakan tiyatro oldukça geniş boyutlara⁶⁰ sahip olmasına karşın düz bir alana inşa edilmiştir. Bundan dolayıdır ki oldukça özel, tonozlu bir alt yapıya sahiptir. Tiyatroda yapı malzemesi olarak mermer ve kireç taşı bloklar arasında moloz taş ve harç kullanılmıştır. Yapıda kullanılan bazı mermer bloklarda ustanın veya inşaatı gerçekleştiren atölyenin işaretleri bulunmaktadır⁶¹. Tiyatro inşaatında kullanılan malzemeler bu çevrede yer alan Deliktaş, İnikli, Ömerli ve Sarıkaya taş ocaklarından temin edilmiştir⁶².

Oldukça özel bir alt yapıya sahip olan tiyatro yedi adet ikizkenar trapezoidal tonozun devamında, üst üste yükseltilmiş on adet beşik tonoz ve dört vomitorium'dan oluşmaktadır. Diazoma'lara ulaşmayı sağlayan vomitorium'lar kalabalık seyirci akışını kontrollü bir şekilde sağlamak için önemli birer mimari unsur olarak görülmektedir. Alt yapıda kullanılmış olan bütün trapezoidal tonozlar birbirlerine bir koridor aracılığı ile bağlanırken sadece merkez tonozdan bir koridor yardımı ile orkestra'ya ulaşım sağlanmaktadır. Tüm bu ulaşım ağının tiyatro gösterileri esnasında aktif olarak kullanıldığı düşünülmektedir⁶³. Yapılan kazı çalışmaları sonucunda elde edilen arkeolojik veriler ışığında tiyatronun oturma sıralarının üç bölümden oluştuğu anlaşılmıştır⁶⁴. Alt bölüm (ima cavea) yöneticiler, rahipler, askerler ve yüksek sınıf Roma vatandaşlarına ayrılmış, orta bölüm genellikle asil sınıfa dahil olmayan pleb'lere, tüccarlara, kent dışından gelen yabancılara ve emekli askerlere ayrılırken, üst bölüm (summa cavea) ise fakir halkın ve kadınların bazen de ayakta izlemesine izin verilen kölelerin yeri idi⁶⁵(Ek 4).

Tiyatro'nun orkestra kısmı diğer Roma tiyatrolarından farklı olarak at nalı planlıdır. Bu durum Yunan tiyatrolarına özgü bir özellik olduğundan, Hellenistik kökenlere bağlı kalındığının bir göstergesi niteliğindedir. Tiyatrodan birçok parça sökülerek adeta bit taş ocağı gibi kullanılmış, kent surları başta olmak üzere kentteki çeşitli yapılarda kullanılmıştır. Bu nedenle tiyatrodan hiç oturma basamağına rastlanılmazken bunun yanı sıra orkestra'nın da mermer kaplamalara sahip olduğu

⁶⁰ Tiyatronun oturduğu alan, 102,32 x 79,04 m boyutlarında bir alanı kaplamaktadır.

⁶¹ Öz, s. 3.

⁶² Yalman, 1980, s. 34.

⁶³ Öz, s. 4.

⁶⁴ Ekin Meriç, Son Durum, s. 342.

⁶⁵ Frank Sear, **Roman Theatres an Architectural Study**, Oxford University Press, London, 2006, s. 2-3.

fakat bunlarında devşirildiği düşünülmektedir. Dönemin moda oyunlarından biri olan gladyatör dövüşlerinin tiyatroda oynandığı düşünülmektedir. Bunun en güzel ve önemli belgelerinden biri olarak kılıç-kalkan kabartmasının varlığı gösterilebilir⁶⁶.

Sahne (scaenae) binasının ise yapılan kazı çalışmaları sonucunda tamamı açığa çıkarılmıştır. Arka cepheden girişi sağlayan üç adet kapı ve bir koridor yardımıyla birbirine bağlantısı olan dört ana mekandan oluşmaktadır⁶⁷. Choregia olarak adlandırılan sahne binasının arka odaları dekorların depolandığı ve kostüm değişiminin gerçekleştirildiği alanlar olarak kullanılmaktaydı⁶⁸. Ana odaların çevresinde servis amaçlı kullanılan diğerler odalara göre nispeten daha küçük boyutlu sekiz adet oda daha bulunmaktadır.

Scaenae frons cephesi iki sütun arasına bir niş gelecek şekilde aedícula mimarisiyle sahnenin orta noktasına göre simetrik bir şekilde inşa edilmiştir. Kazılar sırasında ele geçen parçalardan anlaşıldığı üzere Roma Dönemi savaş araç gereçlerinin kabartmalar şeklinde podyum frizinde işlendiği anlaşılmıştır. Sahne binasının kapı söveleri olarak kullanılan bloklar üzerinde bitkisel motifler arasında betimlenen mitolojik karakterler içerisinde kentin kurucu tanrılarından Herakles, onunla ilişkili olarak Pegasus ve bunların yanında yine kahraman Perseus ve Eros figürlerinin işlendiği görülmüştür.

İstanbul Kapı ve Lefke Kapı’da devşirme olarak kullanılmış savaş sahnesi betimli friz parçalarının, sahne binası podyumundaki savaş aletleriyle uyumlu oluşu, bu parçaların tiyatroya ait olabileceğini düşündürmektedir.

Eldeki verilerin yetersiz olmasına karşın sahne binasının iki katlı olduğu düşünülmektedir ve önünde geniş bir pulpıtum bölümünün olduğu, ahşap kirişlerin oturtulduğu boşlukların sahne binasında hala görülebilmesiyle kesindir. İki analemma duvarı arasını kaplayan pulpıtum’un genişliği yaklaşık 25 metre olup bu alana geçişler sahne binasının beş kapısından sağlanabildiği gibi yanlardaki iki versurae ile de sağlanabilmekteydi. Geç dönemdeki birçok eklenti ve tahribat sebebiyle proscaenum ve platform altındaki hyposcaenum hakkında yeterli bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır⁶⁹.

⁶⁶ Ekin Meriç, Anıt, s. 342.

⁶⁷ Öz, s. 6.

⁶⁸ Sear, s. 9.

⁶⁹ Öz, ss. 6-7.

2016-2017 yıllarında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında sahne binasının her iki yanında da yer alan sütunlu galeri ve summa cavea galerisine ait yapı elamanları ortaya çıkartılmıştır. Kare plana sahip olan sütunlu galeriler yaklaşık olarak 11,87 x 11,10 m boyutlarında ve toplamda on iki adet Korinth sütunu tarafından taşınmaktadır. Birinci katta yer alan sütun kaideleri sekizgen postoment'lere yerleştirilmiştir⁷⁰. 2017 yılında elde edilen mimari parçalar sayesinde sütunlu galerinin iki katlı olduğu anlaşılmıştır⁷¹. Yapılan çalışmalar sonucunda alt katın 9,65 m yüksekliğe üst katın ise 5,96 m yüksekliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. İkinci katta kullanılan mermerlerin daha kaliteli olduğu görülmekle birlikte, sütunların arasındaki parapetlerin ortasında birer hermae olduğu düşünülmektedir. 2018 yılında gerçekleştirilen çalışmalarda ise sütun arasındaki parapetlerin yazıtlı olduğu ve yapının üçgen alınlığa sahip olduğu ele geçen mimari parçalar sayesinde anlaşılmıştır⁷².

Gerçekleştirilen kazılar ve bilimsel çalışmalar sonucunda, özgün kullanım evresinden önce ve sonra farklı amaçlar ile bu alanın ve mekanın kullanıldığı tespit edilmiştir⁷³.

Roma Dönemi'nde inşa edilen tiyatronun temel dolgusu Hellenistik Dönem'e ait malzemeler içermektedir⁷⁴. Sahne binasında yapılan kazı çalışmalarında ele geçen ve Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen buluntular bunu kanıtlar niteliktedir. Özellikle sahne binasında gerçekleştirilen kazı çalışmaları sonucunda temel seviyesinin altında Geç Hellenistik Dönem'e ait seramik parçaları ele geçmiştir⁷⁵.

Tiyatronun özgün kullanım evresi ise MS 111 sonrası-MS 3. yüzyıl ortalarına kadar sürmüştür⁷⁶. Bithynia Valisi Genç Plinius'un İmparator Traianus'a yazdığı mektuplardan biliyoruz ki Tiyatro MS 111 yılında inşaat halinde idi⁷⁷.

Genç Plinius'un, İmparator Traianus'a yazdığı mektuplarda anlattığı üzere, MS 111 yılında tiyatronun henüz tamamlanamadığı, statik ve mali sorunlarla uğraşıldığı ve bununla beraber halk meclisi ve hayırseverlerin aracılığıyla tiyatroya

⁷⁰ Öz, s. 7.

⁷¹ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, s. 290.

⁷² Öz, ss. 7-8.

⁷³ Ekin Meriç, Son Durum, s. 343.

⁷⁴ Öz, s. 8.

⁷⁵ Ekin Meriç, Anıt, s. 344.

⁷⁶ Ekin Meriç, Anıt, s. 346.

⁷⁷ Yalman, 1980, s. 34.

sütunlu galerilerin yapılmasının kararlaştırıldığı bilgisi günümüze ulaşmıştır. 2016 ve 2017 kazı sezonlarında yapılan çalışmalarda Plinius'un bahsettiği sütunlu galerilere ait yapı elemanları ve bu yapıların temel kalıntılarına sahne binasının her iki yanında rastlanmıştır⁷⁸.

MS 120 – 123 yıllarında bölgede gerçekleşen şiddetli depremler sonucu hasar alan yapıların arasında tiyatronun da olması muhtemeldir ve Hadrianus'un Bithynia kentlerinde hasar alan yapıların onarımına önemli derecede destek olduğu bilinmektedir⁷⁹.

MS 259 yılında Got İstilasası'nda bölge kentlerinin terk edildiği bilinse de kazılarda ele geçen geç dönem Korinth başlıkları yapının MS 3. yüzyılda onarım gördüğünü göstermektedir. Ayrıca MS 3. yüzyıla ait bol miktarda seramik parçası kazılarda ele geçmekle birlikte tiyatroda bulunan sikkelerin büyük çoğunluğu MS 3. ve 4. yüzyıllara aittir⁸⁰.

MS 325 yılında İznik'te gerçekleştirilen I. Ekümenik Konsil, Hristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesinde önemli bir yere sahiptir⁸¹. MS 368 yılında gerçekleşen depremde tüm kent etkilenmiş ve tiyatroda bu depremde zarar görmüştür. Yapılan kazı çalışmalarında anlaşılmıştır ki depremde sonra sütunlu galeride onarım çalışmaları yapılmış ve bu alanda çok sayıda ele geçen MS 4. yüzyıl sikkesi bu çalışmalar ile ilişkilendirilmiştir. Bu dönemde sahne binasının önünde tiyatronun orkestra bölümüne girişi önleyen duvarlar yapılmış ve yıkıntılarla dolu bu alan düzenlenerek dini amaçla kullanılmıştır⁸². Ayrıca cavea ile orkestra'nın arasında yer alan rigole'nin (drenaj kanalı) iç duvarında bu döneme ait Meryem ve kucağında İsa'nın bulunduğu freskler ve boyalar yer almaktadır⁸³. MS 557 yılında gerçekleşen bir diğer yıkıcı depremde ise bu alan terk edilmiş, tiyatro ve çevresi yıkıntıların atıldığı bir çöplük olarak kullanılmıştır⁸⁴.

⁷⁸ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, s. 290.

⁷⁹ S. Şahin, Hellenistik, s. 21.

⁸⁰ Ekin Meriç, Anıt, ss. 346-347.

⁸¹ Alparslan Yalduz, "Konsillerin Hristiyanlık Tarihindeki yeri ve İznik Konsili", **Uludağ İlahiyat Fakültesi**, Cilt: 12, Sayı: 3, 2003, s. 265.

⁸² Ekin Meriç, Anıt, s. 348.

⁸³ Bedri Yalman, "2005 Yılı Tiyatro Kazısı", **28. Kazı Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, Cilt: 2, 2007, (2005), s.392; Öz, s.6; Ekin Meriç, Anıt, s. 348.

⁸⁴ Ekin Meriç, Anıt, s. 348.

MS 8. yüzyılda gerçekleşen Arap Akınları'ndan İznik de nasibini almış ancak surları sayesinde bu saldırıları engellemişlerdir. Ancak bu esnada ciddi hasar alan surlar III. Leo (MS 717-744) Dönemi'nde onarıma girmiştir. Bu onarım çalışmaları sırasında, tiyatro ve kentte bulunan birçok yapıya ait malzemeler sökülerek devşirme malzeme olarak kullanılmıştır⁸⁵. MS 9 yüzyılda ise tiyatro ve çevresi seramik üretiminin yapıldığı işlikler ve atölye alanı olarak kullanılmıştır.

Laskarisler Dönemi'nde iyice harap olan tiyatro bu dönemde mezarlık olarak kullanılmıştır. 1985-1986 kazıları sırasında orta cavea blokajları üzerinde ortaya çıkartılan kilise MS 13. yüzyıla yani Laskarisler Dönemi'ne tarihlendirilmiştir⁸⁶. Tiyatronun güney doğusunda bağımsız şekilde inşa edilmiş ve aynı dönemlere tarihlenen bir kilise daha bulunmaktadır⁸⁷.

MS 15. yüzyılda İznik'te çini sanatı ortaya çıkmıştır. İznik, Osmanlı Devleti'nin mimarisi ile dünyaca ünlendiği MS 16. yüzyılda çiniciliği ile önemli bir yer edinmiştir. Tiyatro'nun oturma sıralarını taşıyan tonozların içinde üç adet dikdörtgen planlı, bir adet yuvarlak planlı olmak üzere toplamda dört adet Osmanlı Dönemi'ne ait seramik fırını açığa çıkarılmıştır. Tiyatro üzerinde Bizans Dönemi'nden itibaren başlayan seramik üretiminin Osmanlı Dönemi'nde de devam ettiği görülmektedir. Ancak İstanbul'un Fethi'nden sonra önemini kaybetmeye başlayan İznik, köklü, zengin ailelerini göç sebebi ile kaybedince gerilemeye başlamıştır⁸⁸. Sonuç olarak MS 17. yüzyılda İznik çinisi kaybolmaya başlamış ve 1716 yılında tüm fırınlar kapatılarak çini ustaları da İstanbul'a göç etmiştir⁸⁹.

Tiyatronun en üst tabakasında yer alan seramik fırınları işlevlerini yitirdikten sonra, yapıya ait bloklar devşirilerek çevredeki konuşlarda kullanılmaya devam etmiştir⁹⁰.

Tiyatro'da ilk bilimsel araştırmalar MS 18. yüzyılda başlamıştır. 1743 yılında R. Pococke tarafından tiyatro belirlenmiş ve ilk defa krokisi çizilmiştir⁹¹. Tiyatroda ilk bilimsel kazılar Kültür Bakanlığı'nın izniyle 1980 yılında Dr. Bedri Yalman

⁸⁵ Yalman, 1980, s. 34.

⁸⁶ Yalman, Nikaia, s. 131; Ermiş, s. 145.

⁸⁷ Ekin Meriç, Anıt, s. 351.

⁸⁸ Ekin Meriç Anıt, ss. 351-352.

⁸⁹ Eyice, s. 29.

⁹⁰ Ekin Meriç, Anıt, s. 152.

⁹¹ Ekin Meriç Anıt, s. 341.

tarafından gerçekleştirilmiştir⁹². 2006 yılına değin süren bu kazılarda orkestra, cavea, parodos'lar, bazı tonozlu galeriler ve sahne binasının ön cephesinde çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmaların ardından kazılara bir süre ara verilmiştir. Tiyatroda kazılara İznik Müzesi tarafından 2011-2014 yıllarında yeniden başlanmıştır. Bu çalışmalarda sahne binasının arkasındaki odalar ile güneyde tonozlar önündeki dolgu toprağı temizlenmiş ve bazı galeriler ortaya çıkarılmıştır. 2015 yılında ise Uludağ Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nden Yrd. Doç. Dr. Ayşin Özügöl tarafından İznik Müzesi başkanlığında kazılar yürütülmüştür, güneyde tonozlarda ve batı parodos'ta çalışımlar yapılmıştır⁹³. 2016 yılında, Dokuz Eylül Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Aygün Ekin Meriç'in bilimsel danışmanlığında İznik Müzesi Kazı Başkanlığı'nda başlanan kazılara, 2018 yılı itibari ile Doç. Dr. Aygün Ekin Meriç kazı başkanı olmuştur ve kazılar kendisinin başkanlığında devam etmektedir.

⁹² Yalman, 1980, ss. 31-34.

⁹³ Ekin Meriç Son Durum, s. 8.

İKİNCİ BÖLÜM

İZNİK ROMA TİYATROSU METAL OBJELERİ

İnsanların maden ile tanışması toprak üzerinde buldukları küçük parçacıkları toplayarak başlamış, bu parçacıkların yetersiz kalması sebebi ile daha fazlasını elde etmek için çukurlar ve tüneller kazarak maden çıkartma faaliyetlerine girişmişlerdir⁹⁴. Madencilik faaliyetlerinin gelişimi ile birlikte yer altı kaynaklarına ulaşım artmış, bu sayede bakırın ve demirin yanı sıra altın, gümüş, kurşun gibi yeni madenlerin keşfi ile farklı alaşımlar elde edilmiştir. Madencilik faaliyetlerinin gelişiminde önemli bir yere sahip olan bronz ve demirin ilk kullanıldığı bölgenin Anadolu olması oldukça önemlidir⁹⁵. Günümüzden yaklaşık olarak on bin yıl önce Anadolu'da faaliyetleri başlayan madencilik, uygarlıklar için oldukça önemlidir ve hatta bu tarihsel süreç içerisinde madenler, çağlara isim vermiştir⁹⁶.

Bronz, doğada tek başına var olmayan bir alaşımdır. Yumuşak bir yapıya sahip olan bakır madenine daha sert bir yapıya sahip olan kalay madeni eklenerek elde edilmektedir. Ana madde olarak kullanılan bakıra farklı oranlarda eklenen kalay, bronzun sertliğini değiştirmektedir⁹⁷. Bakıra eklenen kalayın oranına göre beyaz, sarı ve gri gibi farklı renklerde bronz alaşımı gözlenebilmektedir. Ayrıca görselliği önem taşıyan eşyalarda dayanıklılık göz ardı edilerek parlaklık elde etmek amacıyla kurşun %5 oranına kadar kullanılabilirdi⁹⁸. Bronzun kullanımı MÖ 3500-1200 yılları arasında öyle gelişkindir ki bu döneme adını dahi vermiştir. MÖ 4. binin sonunda bir miktar kalay eklenerek kullanılan bakır farklı bir ivme kazanmış ve maden sanatına farklı bir boyut getirmiştir⁹⁹. Başlangıçta

⁹⁴ Alptekin Oransay, **Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006, s. 20.

⁹⁵ Ünsal Yalçın, "Anadolu Madenciliği", **III. ODTÜ Arkeometri Çalıştay Bildiriler Kitabı**, Türk Arkeolojisinde Metal: Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar, Ankara, 3-5.10.2013, (Anadolu), ss. 17-28.

⁹⁶ Songül Kısıklı, **M.Ö.II. Binde Orta Anadolu Madenciliği ve Orta Anadolu Ticaretinde Madenin Konumu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2006, s. 22.

⁹⁷ David Brown, "Bronze and Pewter", **Roman Crafts**, New York University Press, 1976, s. 25.

⁹⁸ Brown, s. 26.

⁹⁹ Ünsal Yalçın, "Early Iron Metallurgy in Anatolia", **Anatolian Studies**, Sayı: 49, 1999, (Iron), s. 179.

Anadolu'dan temin edilen kalaya, bronzun önem kazanması ile birlikte ihtiyaç artmış uzak mesafelerden muhtemelen Afganistan'dan ticareti yapılmıştır¹⁰⁰. Anadolu'nun kalay ihtiyacı uzun bir süre Asur Ticaret Kolonileri tarafından karşılanmış olsa da MÖ 1750 civarında Asur Ticaret Kolonilerinin sona ermesi ile birlikte bu ihtiyacın nereden karşılandığı tam olarak bilinmemektedir¹⁰¹.

MÖ 3. binin ilk yarısında endüstrileşme başlamış ve bakır metalürjisinde kazanılan tecrübeler sonucunda, demir de ergitilmeye başlanmıştır. Dünya'da saf halde oldukça az bulunan demir, daha çok hematit, magnetit, götit gibi minerallerin ergiterek içerisinde bulunan demirin açığa çıkartılması ile elde edilmiştir. MÖ 2. binyılın sonlarına doğru demir artık herkesin kullanabileceği mesafeye erişmiş ve metal olarak günlük hayata girmeyi başarmıştır¹⁰².

İznik Roma Tiyatrosu kazılarında ele geçen metal buluntuların büyük çoğunluğunu bronzlar oluştururken bu yoğunluğu sırasıyla demir, kurşun, gümüş ve çok nadiren de olsa altın buluntular takip etmektedir. Antik çağlarda bronzun yoğun olarak kullanılmasının nedeni altın madenine benzer bir görümüne sahip olması ve dayanıklı bir malzeme olmasıdır¹⁰³.

İznik Roma Tiyatrosu Metal Objeleri başlığını taşıyan çalışmanın ana bölümünde 2015¹⁰⁴, 2016¹⁰⁵, 2017¹⁰⁶, 2018¹⁰⁷ ve 2019 yıllarında yapılmış olan kazı çalışmaları esnasında ele geçen 402 adet metal obje içerisinde temizliği ve konservasyonu tamamlanmış buluntular arasından kondisyon ve form açısından tanımlanabilirlik göz önünde bulundurularak 72 adet eser tez kapsamına alınmıştır. Bu buluntuların 64 adedini bronz eserler oluştururken, dört adedi demir, bir adedi

¹⁰⁰ Bilgi Önder, **Anadolu Dökümün Beşiği**, Döktaş A.Ş Kültür Yayınları, İstanbul, 2004, s. 20.

¹⁰¹ Oktay Belli, **Anadolu'da Kalay ve Bronzun Tarihçesi**, Suna-İnan Kırış Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Monografi Dizisi; 3, Antalya, 2004, s. 26.

¹⁰² Ünsal Yalçın, "Anadolu Madencilik Tarihine Toplu Bir Bakış", **Yer Altı Kaynakları Dergisi**, Yıl: 5, Sayı: 9, 2016, (Tarihçesi), s. 10.

¹⁰³ Yalçın, Iron, s. 179.

¹⁰⁴ Ayşin Özügül, "İznik Tiyatrosu 2015", **38. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 3, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Edirne, 23-27.05.2019, ss. 320-321.

¹⁰⁵ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, ss. 285-300.

¹⁰⁶ Aygün Ekin Meriç ve diğerleri, "İznik Roma Tiyatrosu 2017 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", **40. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 2, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Bursa, 07-11.05.2018, (2017) ss. 293-310.

¹⁰⁷ Aygün Ekin Meriç ve diğerleri, "İznik Roma Tiyatrosu 2018 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", **41. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 2, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Bursa, 17-21.06.2019, (2018) ss. 265-284.

demir ve bronz karışımı, iki adedi gümüş bir adedi ise altın eserlerden oluşturmaktadır. Tezin ana konusunu oluşturan bu malzemeler toplamda 12 ayrı başlık altında ele alınmıştır.

2.1. TAKILAR

İnsanoğlunun temel ihtiyaçlarının ötesinde, sosyalleşme ve toplum içerisinde kendi statüsünü gösterme isteğinin hem zanaat hem de sanatsal açıdan bakıldığında en güzel dışa vurumu kullandıkları takılardır. Takıların temel kullanım amacı olan süs unsurunun dışında pek çok farklı amaçla da kullanıldığını belirtmek gerekir. Bunların içerisinde başlıca dini amaçla, büyü, bereket ve korunma gibi amaçlar taşımasının yanı sıra sosyal statüyü belirtmek için de çok etkili bir araçtır¹⁰⁸. Statü ve zenginlikle doğru orantılı olarak takılarda tercih edilen maden çoğunlukla altın olmuştur¹⁰⁹. Her ne kadar altın her dönem için en değerli takı malzemesi olsa da Roma'da MS 2-3. yüzyıllara doğru ekonominin bozulması sebebi ile altının yoğun kullanımının yerini bronz almış ve değerli taşlar yerine cam taklitleri daha yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır¹¹⁰.

Antik Dönem takıları konusunda, arkeolojik kazılarda ele geçen ve antik kaynaklarda sözü edilen veriler ışığında kuyumculuk teknolojisi, takıların şekil ve isimleri, kullanılan materyaller gibi bilgileri elde etmekteyiz. Vazo resimleri, duvar resimleri, plastik eserler ve hatta sikkeler üzerindeki takı betimlemeleri takıların kullanımları ve formları hakkında bizi aydınlatmaktadır¹¹¹.

Katalog içerisindeki eserlerin yaklaşık %15'ini oluşturan takılar grubu içerisinde üç adet küpe, altı adet yüzük, bir adet bilezik ve bir adet broş yer almaktadır. Bu başlık altında yer alan eseler içerisinden bir adeti altın iken geri kalan eserlerin tamamının ana malzemesini bronz oluşturmaktadır.

¹⁰⁸ Berna Yıldırım, **Amorium Kazıları Büyük Mekân Maden Buluntuları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2017, s. 23.

¹⁰⁹ Reynold Alleyne Higgins, **Greek and Roman Jewellery**, Methuen and Co. Ltd., London, 1961, s. 3.

¹¹⁰ Nuray Özgülnar, **Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, ss. 7-8.

¹¹¹ Yıldız Akyay Meriçboyu, **Antikçağ'da Anadolu Takıları**, Akbank Kültür Yayınları, İstanbul, 2001, s. 27.

2.1.1.Küpeler

En eski örnekleri kulağa takılan sade halka şeklinde olan küpeler kulak süslerinin evrensel simgesi olup ilk dönemlerde kadınlara özel bir takı olarak görülmekteydi¹¹². Klasik Çağlara geldiğimizde ise sadece kadınların değil erkeklerinde sıkça tercih ettiği takılar arasında kendine yer bulan küpeleri her iki cinsiyete ait mezarlar içerisinde mezar hediyesi olarak konulduğunu görmek bunun ispatı niteliğindedir. Takılan küpelerin büyük çoğunluğu için kulağın delinmesi gerekmektedir ve küpe bu delikten geçirilerek takılırdır¹¹³.

Hellenistik Çağ'da küpelerin klasik formu olan halka küpe örnekleri görülmeye başlar ve bu formu Romalılar da severek kullanmaya devam etmişlerdir. Roma Dönemi küpeleri içerisinde halka formu küpeler oldukça geniş bir yer kaplamaktadır¹¹⁴. Bunun yanı sıra MS 2-3. yüzyıla doğru Roma'daki küpe formları arasında sarkaçlı ve rozetli küpeler popülerlik kazanmaya başlamıştır. Sarkaçlar küpe kancasının ucuna veya levhanın altındaki yatay çubuğa ikişer ya da üçer tane olmak suretiyle asılırdı. Sarkaçların ucunda yarı değerli taşlar veya boncuklar kullanılmıştır¹¹⁵.

Bu başlık altında toplam iki adet küpe ve bir adet küpe parçası ele alınmıştır. Bunlardan **Kat. Nr. 1** olan eser altından üretilmiş olup inci bir boncukla süslenmiş bir küpe parçasıdır. 2016 yılı kazı sezonunda G4¹¹⁶ plankaresinde seviye 90,09-89,72 m seviyesinde ele geçmiştir. Bu açma tiyatronun kuzeybatı bölümünde sahne binası ve batı sütunlu galerinin arasında geçiş koridorunda yer almaktadır¹¹⁷. Açmanın hemen batısında yer alan sütunlu galeri, Plinius'un mektubunda bahsettiği üzere halk meclisi ve hayırsever yurttaşlar tarafından yapılmasına karar verildiğini bildiğimiz¹¹⁸ ve yapılan arkeolojik kazılar sonucu tespit edilen, soylulara ait olduğu düşünülen

¹¹² Ersin Çelikbaş, **2005-2014 Parion Kazısı Metal (Bronz-Demir-Kurşun) Buluntuları**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2016, (Kazısı), s. 167.

¹¹³ Dyfri Williams ve Jack Ogden, **Greek Gold Jewellery of the Classical World**, British Museum Press, London, 1994, ss. 33-34.

¹¹⁴ Tülay Ergin, **Küpeler, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Küpeler Kataloğu**, Sandoz Yayınları, İstanbul, 1983, s. 10.

¹¹⁵ Özgülner, ss. 47-48.

¹¹⁶ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, s. 286.

¹¹⁷ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, s. 286.

¹¹⁸ Ekin Meriç, Anıt, s. 346.

kullanım alanlarından biridir. Altın küpe parçasının bu alana yakın bir noktada ele geçmesi bu açıdan önem taşımaktadır. Altın bir sarkaç üzerine üç adet nokta şeklinde oluşturulan süslerin sonuna eklenen inci ile küpenin sarkan bu kısmı oluşturulmuştur. Bu form özelliği ile Brithish Museum¹¹⁹ koleksiyonunda yer alan 1872,0604.1494 katalog numaralı eserle ve Perge¹²⁰ kazısında ele geçen sarkaçlı küpe (kat. No. 28) ile benzerliği dikkat çekicidir. Müze kataloğunda ve Perge kazı buluntularında yer alan bu küpeler MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Ele aldığımız parçanın seviyesine ait tasnifi yapılmış seramik buluntuların yoğunluğu Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiş ve buradan ele geçen tasniflenmiş sikkelerin yoğunluğu ise MS 3-4. yüzyıllar arasındadır. Tüm bu bilgiler ışığında, sarkaçlı küpelerin Roma Dönemi'nde popüler olduğu tarihler ile uyumu gözlenen parçanın muhtemel olarak MS 2-4. yüzyıl aralığına tarihlendirilmesi doğru olur.

Bu başlık altında ele alınan diğer iki küpe ise basit halka formu bir yapıya sahip olup bronzdan üretilmiştir. Bunlardan ilki **Kat. Nr. 2** olan küpe dairesel bir gövdeye sahip olup serbest şekillendirilme ile halka formuna getirilmiştir. Küpenin bir ucu incelerek düz bir şekilde sonlanırken diğer ucu incelerek kanca formunu almıştır. Küpenin ele geçtiği L3-4 açması¹²¹ sahne binasının kuzey duvarının hemen dışında bulunmaktadır. 90,17 m. seviyesinde bulunan eser tiyatronun orijinal kullanım seviyesine oldukça yakın bir noktada ele geçmiştir. Kontekste ele geçen seramik ve sikkeler verileri MS 4 yüzyılı işaret ederken, tiyatronun özgün kullanım evresinin bu yüzyılda sona ermesi¹²² MS 4 yüzyıla ait buluntuların orijinal zemin seviyesinin hemen üzerinde gözlemlenmesini mantıklı kılmaktadır. Sardes'te ele geçen benzer iki örnekte de Geç Roma - Erken Bizans Dönemleri arasına tarihlenen basit halka küpeler¹²³, **Kat. Nr. 2** olan eseri MS 4 yüzyıla tarihlememize olanak sağlar.

Kat. Nr. 3 ise bir önceki eserden farklı olarak kare profile sahip olup yine aynı teknik ile serbest şekillendirilme yapıp halka formu verilmiş basit halka tipli

¹¹⁹ The British Museum Online Catalog, https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1872-0604-1494, (19.5.2021).

¹²⁰ Özgülnar, s. 102.

¹²¹ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, ss. 286-287.

¹²² Ekin Meriç, Anıt, s. 343.

¹²³ Waldbaum, s. 123.

bir diğerk bronz küpedir. Eserin ele geçtiğı Galerî7 Giriş¹²⁴ olarak adlandırılan açma, tiyatrunun taşıyıcı tonoz yapılarından olan dış tonoz 10 mekanını içerisine almaktadır. Burada yapılan kazı çalışmalarının 90,88 m. seviyesinde ele geçen küpe açmanın 90,96 m. olan yüzey seviyesine oldukça yakın bir konumda bulunmuştur. Bu tabakadaki modern aktiviteler sonucu toprağın karışmış olması seramik buluntular açısından tabakayı tarihlemek adına çok net bir bilgi sunmamaktadır. Referans alınan Sardes buluntuları Geç Roma Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenirken, Bathonea'da ele geçen benzer bir örnek MS 11 yüzyıla tarihlenmiştir¹²⁵. Basit halka küpelerin çok geniş bir dönem aralığında kullanılması ve tabaka verilerinin tarihlemeye yetersiz olması bu parça hakkında net bir tarih verilmesine imkan sağlamamaktadır. Tarih olarak Roma ve Bizans Dönemleri arasında olduğu düşünülmektedir.

2.1.2.Yüzükler

Kadınlar ve erkekler tarafından süs eşyası olarak kullanılan yüzükler, mühür, asalet, rütbe belirtme, nişan, tılsım, nazarlık, anahtar yüzükler ve zehir taşıma gibi işlevsel amaçlarla da kullanılmışlardır¹²⁶.

Yüzüklerin tarih sahnesine çıktığı ilk dönemlerde genel olarak altından ve sade bir formda yapıldığı görülmektedir. Bu dönemlerde yüzükler üzerine yapılan kazıma ya da bezemeler daha çok mühür işlevi görmesi için kullanılırken Hellenistik Dönem'den itibaren yüzüklerde çeşitlilik artar. Yüzüklerin görsel kısmını oluşturan ve zenginlik katan yüzük taşları daha yaygın olarak kullanılmaya başlar. Yüzük halkaları ve kaşlarında ki form çeşitliliği Roma Dönemi'nde de devam etmektedir¹²⁷. Altın kullanımı yüzük için vazgeçilmez bir materyaldir. Ancak Roma Dönemi'nin

¹²⁴ Ekin Meriç ve diğerkleri, 2017, ss. 296-297.

¹²⁵ Jane C. Waldbaum, **Metalwork from Sardis: The finds through 1974**, Harvard Universty Press, Cambridge 1983, s. 123; Ayberk Enez, **Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2019, s. 78.

¹²⁶ Özgülnar, s. 56; Çelikbaş, Kazısı, s. 171.

¹²⁷ Özgülnar, ss. 56-57-58.

MS 2-3. yüzyıllarından sonra ekonominin gerilemesi ile beraber bronz, yüzük kullanımında iyi bir alternatif olarak yaygınlaşmıştır¹²⁸.

Tez kapsamında altı adet yüzük ele alınmıştır ve bunların tamamı bronzdan üretilmiştir. Bunlardan ilki olan **Kat. Nr. 4** dikdörtgen profilli halka formunda bezemesiz bronz bir yüzüktür. Tiyatronun etrafını çevirdiği düşünülen kemerli geçidi taşıyan fil ayakları/payelerin ortaya çıkarılması ve üst cavea bölümünün taşıyıcı sistemine ait payelerin yer ve aralıklarını tespit etmek amacıyla tiyatronun batı cephesinde¹²⁹ C13-14/D13-14 açmasında 2017 yılında yapılan kazı çalışmalarında, 91,20 m. seviyesinde ele geçen yüzüğün tabaka aralığındaki seramik buluntu yoğunluğuna bakıldığında Geç Roma - Erken Bizans periyoduna dahil edilen seramiklerin büyük bir yoğunluk gösterdiği görülmektedir. Bunun yanı sıra bu alanda ele geçen İmparator I. Justinianus Dönemi'ne ait bir semissis¹³⁰ MS 527-565 yıllarına tarihlendirilmiştir. Korinthos'ta¹³¹ ele geçen benzer tipte yüzükler Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Elimizdeki tüm verilere bakarak bu yüzüğü MS 6. yüzyıl tarihlemek mümkündür.

Kat. Nr. 5 olan bronz yüzük yuvarlak profilli halka biçimli forma sahiptir. Bu bakımdan Kat. Nr. 4 ile benzerlik taşımaktadır. 2016 yılında tiyatronun batı cephesinde yer alan parodos ile bu alan bitişik konumdaki batı sütunlu galerinin arasındaki bağlantının ortaya çıkarılması adına yapılan kazı çalışmaları¹³² sırasında 90,87-90,78 m. seviye aralığında ele geçen bu yüzük, seramik verileri doğrultusunda Geç Roma - Erken Bizans'a tarihlenen bir tabaka içerisinden gelmiştir. Ancak bu tabaka aralığında tarihlenen sikkelere bakacak olursak sikkelerin yoğunluğu MS 4. yüzyıla işaret etmektedir. Korinthos'daki¹³³ benzer örneğin MS 2. yüzyıla tarihlendirilmesine karşın bu yüzük için kontekst verileri dikkate alınarak MS 4. yüzyıl demek daha doğrudur.

¹²⁸ Frederick Henry Marshall, **Catalogue of the Finger Rings, Greek, Etruscan and Roman**, British Museum, London, 1968, s. 34.

¹²⁹ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 296.

¹³⁰ Yarım solidus anlamına gelen bir altın sikke birimidir.

¹³¹ Galdys R. Davidson, **Corinth XII. The Minor Object**, The American School of Classical Studies At Athens, New Jersey, 1952, s. 242.

¹³² Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, s. 286.

¹³³ Davidson, s. 241.

Sahne binasının kuzeyinde yer alan T2¹³⁴ adlı plankarede 90,06 m seviyesinde ele geçmiş **Kat. Nr. 6** olan eser bronzdan yapılmış penannüler¹³⁵ olarak oluşturulmuş stilize yılan başlarına sahip bir yüzüktür. Yuvarlak profile sahip olan yüzük, stilize yılan başlarına doğru genişleyen bir forma sahiptir. Bu form Hellenistik Dönem'in yılanlı yüzük tiplerinin Roma Dönemi'ne¹³⁶ yansıyan formlarının stilize olmuş bir halidir. Sahne binasının kuzey bölümünü orijinal zemin seviyesi üzerinde yapılan bu kazı çalışmasında ele geçen seramiklerin yoğunluğu Geç Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiş olup bu tarz yüzüklerin kullanılmaya başlandığı tarih aralığı ile uyumludur. Söz konusu bu yüzük MS 2-3. yüzyıl aralığında bir Romalı tarafından bu alanda kaybedilmiş olabilir.

Kat. Nr. 7'nin ele geçtiği plankarede **Kat. Nr. 6**'nın bulunduğu T2 plankaresi gibi yine sahne binasının kuzey cephesinde yer alan O2 plankaresidir¹³⁷. Burada açmanın kuzey kesitinde yapılan düzeltme çalışması sırasında 90.25 m. seviyesinde çıkan bronz yüzük masif bir yapıdadır, yuvarlak kesitli bir halkaya ve oval bir kaşa sahiptir. Kaş kısmında gem yerleştirilmesi için oluşturulan oval bir çukur vardır. Gem mevcut değildir. Kesit düzeltme sırasında geniş bir aralıktan ele geçen seramikler sağlıklı bir tarihleme sağlamamaktadır ancak yüzeye yakın lokasyonlardan ele geçen sikkeler ekseriyetle MS 3-4. ve 5. yüzyıllara tarihlenmiştir. Korinthos'ta¹³⁸ ele geçen benzer tip bir yüzük MS 2-3. yüzyıla tarihlenmiştir. **Kat. Nr.7**, Geç Roma Dönemi'ne ait bir yüzük olduğu için sikke verileri de dikkate alınarak MS 3. ve 4. yüzyıl aralığına tarihlenmektedir.

Tez kapsamına **Kat. Nr. 8** olarak alınan bronz yüzük dikey kesitte yassı profilli bir halkaya sahiptir. Alt kısmı eliptik bir formda, daralarak geçilen üst kısmı ise konik formludur. Düz ve hafif eliptik kaş yüzeyinde iç bükey bezemesi vardır. 2017 kazı sezonunda tiyatronun batı cephesindeki payeleri ortaya çıkartmak adına yapılan çalışmalar sırasında¹³⁹ D12 plankaresinde 90,72 m. seviyesinde ele geçmiştir. Bu yüzüğün kontekst verilerine bakacak olursak açmanın seramikleri Geç Roma -

¹³⁴ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, ss. 294-295.

¹³⁵ Tamamlanmamış bir halka olarak oluşturulmuş anlamına gelmektedir.

¹³⁶ Higgins, s. 183.; Marshall, s. 180.

¹³⁷ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, ss. 294-295.

¹³⁸ Davidson, s. 234.

¹³⁹ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 296.

Erken Bizans aralığında yoğunluk göstermektedir. Brithish Museum¹⁴⁰ koleksiyonunda bulunan aynı tipteki bir yüzük Roma'dan ele geçmiş ve MS 5. yüzyıla tarihlenmiştir. Bu veriler ışığında **Kat. Nr. 8** olan eser MS 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 9 daha önce bahsettiğimiz **Kat. Nr. 4** ile aynı açma olan C13-14/D13-14 açmasında bulunmuştur. Kazılarda ele geçtiği esnada üç parça halinde olan yüzük tümlenmiştir. Yuvarlak profilli halka üzerine eklenen yüksek ve yuvarlak kaş kısmı içerisinde camdan imal edilmiş üst yüzeyi düzleştirilmiş oval bir taş bulunmaktadır. Bu yüzüğün ele geçtiği seviye 90,46 m. olmasına karşın 91,20 m. seviyesinden ele geçen **Kat. Nr. 4** ile aynı kontekste sahiptir. Seramik buluntu yoğunluğu Geç Roma - Erken Bizans'a tarihlemekte ve ele geçen altın sikke İmparator I. Justinianus Dönemi'ne ait bir semissistir MS 527-565 yıllarına tarihlendirilmiştir (**Ek 5**). Korinthos'ta¹⁴¹ ele geçen benzer örnek MS 4. ve 5. yüzyıl aralığına aittir. Bu bilgiler dikkate alındığında **Kat. Nr. 9**'u MS 4-5. yüzyıl aralığına tarihlemek doğru olacaktır.

2.1.3. Bilezik

Bilezikler halka şeklinde olup kola takılan takılardır. Erkekler ve kadınlar tarafından kullanılan bu takılar her dönem rağbet görmüşlerdir. Bilezik yapımında taş, kemik, cam gibi materyallerinde kullanılabilmesine¹⁴² karşın madenciliğin başladığı günden itibaren altın, gümüş ve bronz madenleri, bilezik yapımında en çok tercih edilen malzemelerdir¹⁴³.

2019 kazı sezonunda tiyatronun birinci katını taşıyan trapezoidal tonozları ve bağlantı koridorlarını açarak geçişleri sağlamak adına yapılan kazı çalışmaları sırasında trapezoidal tonoz 5 olarak adlandırılan mekan kazı kolaylığı açısından doğu ve batı olarak ikiye ayrılıp, kazı çalışmaları yapılmıştır. TT5 olarak ismi kısaltılan bu mekanın doğusunda yapılan çalışmalar sırasında 89,94 m. seviyesinde ele geçen **Kat.**

¹⁴⁰ The Biritish Museum Online Catalog, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_AF-269, (21.05.2021.), Cat.Nr. AF. 269.

¹⁴¹ Davidson, s. 234.

¹⁴² Orhan Bingöl, **Das Ionische Normalkapitell In Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien**, Istanbul Mitteilungen, E. Wasmuth, Tübingen 1980, s. 35.

¹⁴³ Williams and Ogden, s. 34.

Nr. 10, bronzdan yapılmış olan bir bileziğin yarım parçasıdır. Dövme tekniği ile üretilmiş yassı profilli bilezik orta kısımdan uca doğru daralarak sonlanmaktadır. Orta kısmı üzerinde sıralı nokta bezemeler mevcuttur. Seramik buluntular açısından karışık bir kontekst içerisinde gelmiştir. Aerino Magnesia’da¹⁴⁴ Bizans mezarlığında bulunan ve MS 11-12. yüzyıl aralığına tarihlenen üç adet bronz bilezik ile benzerlik gösterir¹⁴⁵. Sardes’te¹⁴⁶ bulunan benzer örnekler ise Geç Roma-Bizans periyodları arasına tarihlenmiştir. Form açısından **Kat. Nr. 10** Bizans Dönemi’ne tarihlendirilmiştir.

2.1.4. Broş

Broşlar, göğüs üzerine tutturulabildiği gibi (**Ek 6**) sağ veya sol omuz üzerinde kıyafet sabitlemek içinde kullanılabilen süslerdir¹⁴⁷. Genellikle yuvarlak formlu olan broşlar gövde ve iğne olarak iki parçadan meydana gelir. Ancak yuvarlak dışında da farklı formlarda üretilmişlerdir¹⁴⁸.

Kat. Nr. 11 olan halka broş, bronzdan imal edilmiş dil ve halka olarak iki bölümden oluşmaktadır. Gayet sade bir şekilde üretilmiş olan broş yuvarlak kesitli bir halkaya sahiptir. Dilin halkaya bağlandığı kısımda halkanın üst bölümü hafifçe düzleştirilmiştir. Broşun dil bölümünün alt tarafı düz olmakla birlikte üst bölümü sırt yapmaktadır. **Kat. Nr. 10** gibi **Kat. Nr. 11**’de 2019 kazı sezonunda TT5 Doğu açmasında ele geçmiştir. 90,40 m. seviyesinde bulunan broş, Geç Roma - Erken Bizans seramiklerinin yoğun olarak bulunduğu bir seviye aralığından gelmiştir ancak TT5 Doğu açmasının genel seramik verilerine baktığımız zaman açma içerisinde tutarlı bir tabakalanma olmadığı ve malzemelerin karıştığı görülmektedir. Bu broş, Orta ve Geç Orta Çağ Avrupa’sında yaygın olarak kullanılan bir forma sahiptir¹⁴⁹.

¹⁴⁴ Yunanistan’da yer alan bir kent.

¹⁴⁵ Demetra Papanikola Bakirtzi (Ed.), *Everyday Life in Byzantium*, Kapon Editions, Atina, 2002, s. 415.

¹⁴⁶ Waldbaum, s. 127.

¹⁴⁷ Mehmet Zeki Kuşoğlu, *Türk Kuyumculuk Sözlüğü*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2006. s. 90.

¹⁴⁸ Kevser Göleş, *Giysi Tamamlayıcı Öğe Olarak Takı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul, 2010. ss. 150-151.

¹⁴⁹ Jakub Sawicki ve Sylwia Siemianowska, “Change in the Glass Jewellery Production during the 13th-Century Revolution in Central Europe. A Case Study of a Unique Glass Annular Brooch”,

Wroclaw City Museum’da 1270-1330 yıllarına tarihlenmiş, **Kat. Nr. 11**’e oldukça benzer bir halka broş bulunmaktadır¹⁵⁰. British Museum’da¹⁵¹ bu broş tipine ait geniş bir koleksiyon bulunmakla birlikte 1892,0901.777 katalog numaralı, Orta Çağa tarihlendirilmiş broş çok yakın bir örnek olarak görülmektedir. Bu bağlamda **Kat. Nr. 11**’i form kullanım evresine göre ve benzer örnekler ışığında MS 13-14. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

2.2. KIYAFET AKSAMLARI

Roma İmparatorluğu’nda askerlik ve ordu yaşantısı çok önemli bir yer tutmaktadır ve bu sebeple askerlerin kullandığı ekipmanlar standardize edilmiştir¹⁵². Orduda kullanılan ekipmanlar içerisinde çoğunlukla bronzdan yapılmakla beraber metal gereçler büyük bir grup oluşturmaktadır¹⁵³. Bunların içerisinde kıyafet aksamaları ve at koşum takımları üzerinde¹⁵⁴ kullanılan kayış tokaları tez kapsamına alınan üç farklı buluntu üzerinden değerlendirilecektir. Ayrıca gündelik ve resmi kıyafetlerde de kullanılan düğmeler tez kapsamına alınan dört farklı tipte örnek ile incelenecek ve bunların dışında giyilen kumaşları tutturmak amacı ile kullanılan bir adet T biçimli fibula örneği ile birlikte toplam sekiz adet eser kıyafet aksamaları başlığı altında kontekst ve analogilerine göre yorumlanacaktır. Bu eserler tez kapsamına alınan malzemelerin yaklaşık %10’luk bir bölümünü oluşturmaktadır.

2.2.1. Düğmeler

Düğmeler, kapama ve süsleme amacıyla giysiye tutturulan ve giysiyi kapamak için bir ilikten geçirilen araçlardır. Birçok farklı tipte ve farklı malzemeden

Archäologisches Korrespondenzblatt, Römisch-Germanischen Zentralmuseum Mainz Leibniz-Forschungsinstitut für Archäologie, Vol: 50, No. 1, 2020, s. 135.

¹⁵⁰ Sawicki ve Siemianowska, s. 135.

¹⁵¹ The British Museum Online Catalog, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1892-0901-777 ,(23.05.2021.), Cat.Nr. 1892,0901.777.

¹⁵² Mike C. Bishop, “A Catalogue of Military Weapons and Fittings”, **Gesellschaft Pro Vindonissa** **2001**, 2002, s. 8.

¹⁵³ Jon C. N. Coulston, “Late Roman Military Equipment Culture”, **War and Warfare in Late Antiquity**, Vol: 2, 2013, s. 467.

¹⁵⁴ Michel Feugère, **Weapons of the Romans**, The History Press Ltd, 2002, s. 60.

üretilebilen düğmeler için İznik Roma Tiyatrosu'ndan ele geçen üç bronz ve bir gümüş örnek, formları ve dönemleri itibari ile bu başlık altında incelenecektir.

Kat. Nr. 12 olan örnekte iki yarım kürenin birbirine kaynaştırılarak içi boş bir küre formu elde edildiğini ve buna eklenen bir kulp ile kumaş üzerine dikildiğini söyleyebiliriz. Bakirtzi'ye göre bu düğme tipi bir kolye üzerine birden fazlası dizilerek takı olarak da kullanılmıştır. Örnek gösterdiği düğmeler MS 12-14. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir¹⁵⁵. Bathonea'da ele geçen aynı tipteki bir örnek ise MS 11.-12. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹⁵⁶. TT5 Doğu açmasında 90,21 m. seviyesinde ele geçen düğmenin yakın çevresindeki seramik yoğunluk Geç Hellenistik - Erken Roma'ya tarihlenirken çok kısa seviye aralıklarında çok farklı dönemlere ait malzemelerin ele geçmiş olması ve TT5 Doğu açmasındaki toprağın çeşitli dönemlerin malzemelerini bir arada bulundurması buradaki tabakanın karıştığını göstermekte olup tabakalanma açısından sağlıklı bir veri vermemektedir. Bu açmada ele geçen diğer buluntularda olduğu gibi bu eser içinde referans olan örnekler üzerinden tarihleme yapmak daha doğru olacaktır. Bu bağlamda söz konusu eseri MS 11-14. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 13, 2017 kazı sezonu sırasında sahne binasının kuzey bölümünde bulunan S4 plankaresinde¹⁵⁷ 90,51 m. seviyesinde ele geçmiştir. Bu düğme iki ayrı yuvarlak plakanın bir silindirik gövde ile birleşiminden oluşmaktadır. Bu tarz düğmeler askeri kıyafetlerde kemer ve zırh gibi deri menşeli parçaları tutturmak için perçin görevi görmektedir. İznik'in tarihinde de bahsettiğimiz gibi bu kent birçok kuşatmaya maruz kalmıştır ve burada askeri ekipmanlar bulmak olası bir durumdur. Bulunduğu tabakanın seramik yoğunluğu Geç Roma - Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenmektedir. Metropolis¹⁵⁸ yakınlarında ele geçen benzer iki örnek MS 2-3. yüzyıl aralığına tarihlenirken, Colchester'da¹⁵⁹ ele geçen benzer bir örnek MS 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kontekst verileri ve bu örnekler dikkate alındığında **Kat. Nr. 13**'ün MS 4-5. yüzyıl tarih aralığında olduğu düşünülmektedir.

¹⁵⁵ Bakirtzi, s. 397.

¹⁵⁶ Enez, s. 30.

¹⁵⁷ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

¹⁵⁸ Aygün Ekin Meriç, "Metal Objects Found Around Metropolis in İonia", **Prof.Dr. Ömer Özyiğit'e Armağan**, (Ed. E. Okan - C. Atilla), Ege yayınları, İstanbul, 2015, s. 114.

¹⁵⁹ Nina Crummy, **Colchester Archaeological Report 2: The Roman small finds from excavations in Colchester 1971-9**, Colchester Archaeological Trust Ltd., Colchester, 1983, s. 119.

Kat. Nr. 14 olan gümüş düğme 2016 kazı sezonu¹⁶⁰ başlangıcında yapılan kazı alını ot temizliği esnasında Batı Parodos açması civarında yüzey buluntusu olarak ele geçmiştir. Döküm tekniği ile üretilmiş pul şeklindeki yuvarlak ve yassı düğmenin orta kısmında iki ip deliği bulunmaktadır. Deliklerden biri diğerine göre daha küçüktür. Düğmenin bir yüzünde merkezden dışarı doğru rast gele şekilde yapılmış kazıma çizgiler mevcuttur. Düğmenin benzer bir örneği Psidia Antiokheia'da¹⁶¹ ele geçmiştir. Yüzey buluntusu olarak ele geçtiği lokasyonda yapılan kazı çalışmalarının ilk seviyelerinde en erken buluntu olarak Geç Roma malzemeleri ele geçmiştir ve bu parça için söyleyebileceğimiz şey Geç Roma Dönemi'nden daha erken bir tarihte üretilmiş olamayacağıdır. Toprak yüzeyinde bulunan bu düğmenin en geç tarihi belirsizdir.

2.2.2. Kayış Tokaları

Kayış tokaları elbiselerde sabitleme amacı ile kullanılan kemer ya da kayışların içinden geçirildiği halka ve dilden oluşan tokalardır¹⁶². Bu tokalar giysiler dışında koşum takımlarında, zırhlarda ve silah tertibatlarındaki kayışlarda da kullanılabilir¹⁶³. Kayış tokaları diğer giyim aksesuarları gibi zenginlik ve statü göstermek adına değerli metallere de üretildiği gibi çeşitli bezeme ve süslerde sahip olabilirler. Ancak çoğunlukla işlevsel amacı göz önüne alınarak demir veya bronzdan üretilmişlerdir¹⁶⁴. İznik Roma Tiyatrosu'nda ele geçen kayış tokaları içerisinde seçilen üç adet bronz örnek tez kapsamında incelemeye alınmıştır.

Kat. Nr. 15 olarak tez kapsamına alınan kayış tokası, levhalı kayış tokalarına örnektir. Elips şeklindeki toka kısmına tutturulmuş yassı bir dile sahip olan kayış tokasının levha kısmı dilin iki yanından iki kolla sarılarak kayış tokasının bütünü oluşturulmuştur. Dil kısmı oksidasyon sebebi ile hasar görmüş ve levha kısmı büyük

¹⁶⁰ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, ss. 285-300.

¹⁶¹ Arzu Gültekin, **Psidia Antiokheia Antik Kenti Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2012, s. 22.

¹⁶² Fayzullah Şahin, **Patara Metal Buluntuları**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2010, s. 47.

¹⁶³ Ünal Demirel, **Kibyra Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2013, s. 37.

¹⁶⁴ Baş, s. 40.

ölçüde eksiktir. **Kat. Nr. 15**, sahne binasının kuzeyinde yapılan kazı çalışmalarında N2¹⁶⁵ plankaresinde 90,34-90,18 m. seviyeleri arasında ele geçmiştir. Bu parçanın bulunduğu kontekst içerisinde Roma Dönemi seramiklerinin yoğunluk göstermesi ve MS 4. yüzyıla ait sikke buluntularının varlığı bu tabakanın dönemi hakkında bilgi edinmemizi sağlamaktadır. Kayış tokasının benzer örnekleri Thessaloniki¹⁶⁶, Sardes¹⁶⁷, Patara¹⁶⁸ ve Parion'da¹⁶⁹ ele geçmiştir. Kontekst verileri ve örneklerin tarihlendirilmesi bağlamında bu eser MS 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 16'daki kayış tokası, dikdörtgen formlu bir kayış deliğine sahiptir. Dil ve bir bağlantı parçası kayış tokasının mil şeklindeki bölümüne sarılarak tutturulmuştur. Bağlantı parçalarının iki adet olması gerekirken bunların bir adedi eskidir. Tokanın diğer bölümünde dilin oturacağı bir oyuk vardır. C13-14 açmasında 91,28 m. seviyesinde ele geçen eserin bulunduğu kontekst içerisinde Bizans Dönemi malzemelerine yoğun olarak rastlanmıştır. Korinthos¹⁷⁰ ve Amorium'da¹⁷¹ ele geçen benzer örnekler vardır. Benzer örnekler en geç MS 11. yüzyılı işaret ederken Amorium örneği MS. 7-11. yüzyıllar arasına tarihlenmiştir. Veriler dikkate alındığında **Kat. Nr. 16**, Amorium örneğindeki gibi MS. 7-11. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 17 olan örnek toka ve plakanın birlikte döküm yapılması ile oluşturulmuş bir parçadır. Dil plaka üzerindeki bir deliğe kıvrılmak sureti ile bağlanmıştır. Toka kısmı büyük ölçüde eksik olan eserin plaka kısmı üzerinde yapılan bezemelerde büyük oranda deforme olmuştur. Ancak çok daha iyi korunmuş Benaki Museum¹⁷² koleksiyonundaki iki örnekte ve Korinthos'ta¹⁷³ ve Sardes'te¹⁷⁴ ele geçen örneklerde birebir benzerlerini gördüğümüz bu kayış tokası tipinin plakası üzerinde bitkisel motifler olduğunu ve toka kısmının elips formunda olduğunu bilmekteyiz. Plakanın arka kısmında deriye tutturulmasını sağlayan iki adet delikli

¹⁶⁵ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

¹⁶⁶ Bakirtzi, s. 388.

¹⁶⁷ Walbaum, s. 120.

¹⁶⁸ Demirer, s. 47.

¹⁶⁹ Çelikbaş, Kazısı, s. 165.

¹⁷⁰ Davidson, s. 74.

¹⁷¹ B.Yıldırım, s.33. Kat. Nr. 42.

¹⁷² Bakirtzi, s. 388.

¹⁷³ Davidson, s. 271.

¹⁷⁴ Walbaum, s. 188.

çıkıntı bulunmaktadır. **Kat. Nr. 17**, 2016 yılı kazı sezonu içerisinde yapılan sahne binasının kuzeyindeki kazı çalışmalarında L3-4¹⁷⁵ açmasında 90,87- 89,84 m. seviyeleri arasında yapılan kesit düzeltme işlemi sırasında ele geçmiştir. L3-4 açmasının geneline bakıldığında görülen seramik yoğunluğu Geç Roma - Erken Bizans Dönemlerine aittir. Açmada ele geçen ve tasniflenmiş sikkelerin dönemleri ise MS 4. yüzyıla yoğunlaşmaktadır. Benaki Museum'da¹⁷⁶ benzer eserler MS 7. yüzyıla tarihlenirken Korinthos'ta¹⁷⁷ ele geçen eser MS 4-5. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. Tüm veriler değerlendirildiğinde **Kat. Nr. 17** MS 4-5. yüzyıl aralığına tarihlenmektedir.

2.2.3. “T” Biçimli Fibula

Giysilerde iki ayrı kısmı iğneleyerek tutturmaya yarayan fibulalar pek çok farklı metalden üretilmiş çengelli iğnelerdir¹⁷⁸.

Form olarak T harfine benzeyen, kanat uçları üzerinde ve orta bölümünde topuzlar bulunan bu fibulaların yay bölümleri çeşitli motifler ile süslenmektedir. İlk örnekleri MS 3. yüzyılda Tuna Nehri Havzasında görülen bu fibulalar literatürde haç başlı, yay, yunus, tatar oku, kol menteşeli ve soğan başlı gibi oldukça farklı isimlerle yer almaktadır¹⁷⁹. Roma askerlerinin sağ omuzları üzerine taktıkları bilinen bu fibulalar kısa sürede ordu içerisinde rütbe sembolü haline gelmiştir. MS 4. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun¹⁸⁰ her bölgesine yayılan bu fibula türü işlemelerine ve kullanılan madenine göre ordu içinde sınıf farklılıklarını gösteren araçlardan biridir.

İznik Roma Tiyatrosu kazılarında ele geçen T biçimli fibulaların en sağlam örneği olarak karşımıza çıkan **Kat. Nr. 18**'in sağ kolu ve iğnesi eksiktir. Bronzdan yapılan bu eserin yay kısmı iki sıra halinde toplam on adet konsantrik daire ile süslenmiştir. Baş topuzu aldığı darbe ile hafif şekilde yamulmuştur. 2017 yılında

¹⁷⁵ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, ss. 287-288.

¹⁷⁶ Bakritzi, s. 388.

¹⁷⁷ Davidson, s. 271.

¹⁷⁸ Ebru Durak, **Metropolis Bronz Eserleri**, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s. 21.

¹⁷⁹ Durak, s. 23; Didem Baş, **Edirne Arkeoloji Müzesi Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 37.

¹⁸⁰ Cengiz Çetin, “Isparta Müzesi Bir Grup Bronz Eser”, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 20, 2015, s. 13.

sahne binasının kuzey bölümünde P2¹⁸¹ plankaresinde yapılan kazı çalışmaları sırasında 89,94-89,86 m. seviye aralığında ele geçen bu eser tiyatronun orijinal zemin seviyesi üzerinden gelmiştir. Seviyenin seramik buluntuları Geç Roma - Erken Bizans Dönemleri arasına tarihlenirken parçaya yakın lokasyonda bulunan sikkeler MS 3. yüzyılın son çeyreğine tarihlenmiştir. Sagalassos¹⁸², Ainos¹⁸³, Zeugma¹⁸⁴, Metropolis¹⁸⁵ gibi kentlerden örnekleri ele geçen eserler genel olarak MS 3-4. yüzyıla tarihlenmiştir. **Kat. Nr. 18**'i eldeki tüm verileri dikkate alarak MS 3-4. yüzyıl aralığına tarihlemek doğrudur.

2.3. DİKİŞ GEREÇLERİ

Dikiş gereçleri başlığı altında ele alınan iki adet bronz obje bulunmaktadır. Bunlardan birincisi **Kat. Nr. 19** olan yüksük diğeri ise **Kat. Nr. 20** olan çuvaldızdır. Bu malzeme grubu tez kapsamında değerlendirilen eserlerin yaklaşık %3'ünü oluşturmaktadır.

Yüksükler, dikiş dikerken iğnenin parmağa batmasını engellemek amacıyla parmak ucuna takılan kesik koni şekilli koruyucu aletlerdir¹⁸⁶. **Kat Nr. 19** bronzdan yapılmış kesik koni biçimli ucu kapalı bir yüksüktür. Yüksüğün alt bölümünde düz bir bant mevcuttur. Bandın alt ve üst kısmında ince tırtıklı bordür hatları vardır. Yüksüğün bant dışında kalan tüm yüzeyi iğne ucunun gireceği kadar küçük altıgen çukurlar ile kaplıdır.

2019 yılı kazı sezonunda TT5 Doğu açmasında 91,02 m. seviyesinde ele geçen yüksüğün bulunduğu tabaka Geç Bizans - Erken Osmanlı Dönemi'ne tarihlenmektedir. Rodos'ta ele geçen üç benzer örnek Orta Bizans Dönemi'ne

¹⁸¹ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

¹⁸² Marc Waelkens and the Others, "The Excavations At Sagalassos 1990", **13. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 2, Çanakkale, 27-31.05.1991, s. 289.

¹⁸³ Edirne Arkeoloji Müzesi Sergisinde yer almaktadır.

¹⁸⁴ Umut Alagöz, **Zeugma Antik Kenti Dionysos ve A Evleri Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, s. 59-60, Lev.14, Res. 41a, 41b, 42; Deniz Berk Tokbudak, **Zeugma Konutlarında Bulunan Bronz Eserler**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015, s. 106-108, Lev. 11, Res. 44.

¹⁸⁵ Durak, s. 23, Çizim. 7, Kat. Nr. 43-44.

¹⁸⁶ Atilla Ergür, **Tekstil Terimleri Sözlüğü**, Boğaziçi üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002, s. 304.

tarikhlendirilmiştir¹⁸⁷. Yüksükler şekil olarak çok fazla değişikliğe uğramadan günümüze kadar formunu koruduğu¹⁸⁸ için bu eseri analogiden ziyade bulunduğu tabaka içindeki diğer malzemeler ile kıyaslayarak tarihlemek yerinde olacaktır. Yüksük, bu veriler ışığında MS 12-15. yüzyıllara tarihlenmektedir.

Çuvaldızlar, tamamı ile işlevsel amaçlı aletler olduğu için basit ve özensiz üretilen iğnelerdir. Kullanım alanları cerrahi müdahaleler ve ayakkabı, giysi dikimi gibi farklılık göstermektedir¹⁸⁹. **Kat. Nr. 20** olarak ele aldığımız çuvaldız yuvarlak kesitli olup uca doğru sivrilmiştir. İp deliğinin bulunduğu kısım düzleştirilerek arka kısmı kütleştirilmiştir. İğne deliği dikdörtgen şeklindedir. İğne deliğinin hemen alt bölümünden başlayarak oluşan eğrilik kullanım amacı ile kasıtlı olarak yapılmış olabileceği gibi aldığı bir darbe sonucunda oluşmuş olabilir. 2018 yılında sahne binası ve tiyatronun analemma duvarı arasında kalan additus maximus bölümünün içerisinde bulunan I7¹⁹⁰ plankaresinde yapılan kazı çalışmaları esnasında 90,95 m. seviyesinde ele geçmiştir. Çuvaldızın ele geçtiği bu seviye üzerinde kireç, iri taneli kum ve ince çakılların bulunduğu ve yer yer bu malzemelerin karıştırılması ile elde edilen kirecin sertleştiği tabakaların varlığı görülmüştür. Bu durum sahne binası üzerinde örülmüş olan geç dönem duvarlarının harç karma işinin bu alanda yapıldığını göstermektedir. Keza bu tabaka içerisinde ele geçen seramikler MS 4-5. yüzyıl aralığına tarihlenirken geç dönem duvarları da aynı döneme rastlamaktadır. Bir üst tabakası MS 4-5. yüzyılda sınırlanmış olan çuvaldızın ele geçtiği 90,95 m. seviyesi bandındaki seramiklere bakacak olursak Geç Hellenistik ve Erken Roma malzeme grubunu görmekle birlikte MS 4. yüzyılın sonuna ait bir adet sikke tarihlenmektedir. Bu verilere göre çuvaldızın MS 5. yüzyıl sonrasına ait olması düşünülemez. Çuvaldızın benzer örnekleri Atina¹⁹¹, Korinthos¹⁹², Alliano¹⁹³, Pisidia

¹⁸⁷ Bakirtzi, ss. 370-371.

¹⁸⁸ Ergür, s. 304.

¹⁸⁹ Gültekin, s. 35.

¹⁹⁰ Ekin Meriç ve diğerleri, 2018, s. 266.

¹⁹¹ Liana Parlama and Nicholas Stampolidis, **The City Beneath the City, Antiquities from the Metropolitan Railway Excavations**, Yunanistan Kültür Bakanlığı Yayınları, Atina, 2000, ss. 178-179.

¹⁹² Davidson, s. 176

¹⁹³ Daniş Baykan, **Alliano Tıp Aletleri**, Studia ad Orientem Antiquum -2 (SOA-2), Türk Eskiçağ Bilimler Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2012, (Alliano), s. 47

Antiokeia¹⁹⁴, Parion¹⁹⁵, kazılarında ele geçen eserler arasında görülmektedir. Benzer örnekler ve kazı verileri doğrultusunda **Kat. Nr. 20**'yi MS 3-4. yüzyıl aralığına tarihlenmiştir.

2.4. KAP VE KAPLAR İLE İLGİLİ BULUNTULAR

Metal kaplar sağlam ve değerli oluşları sebebi ile Antik Çağ'da her kesimin sahip olmak istediği ürünlerdir. Ayrıca pahalı metal kaplar kullanılamaz hale geldikleri takdirde eritilerek geri dönüştürülebildikleri için günümüze ulaşabilen metal kap sayısı diğer malzemelerden üretilen kaplara kıyasla daha düşüktür¹⁹⁶. Altın ve gümüşten yapılan kaplar toplumun üst tabakası tarafından kullanılırken bronzdan üretilen kaplar altın ve gümüşe kıyasla daha ucuz maliyetli oldukları için orta kesim tarafından da alınabilmekteydiler¹⁹⁷. Antik Çağ'da metal kap üretimi için döküm tekniği yaygındır. Bununla birlikte MS 2. yüzyıl ortasından itibaren dövme ve tornada presleme tekniği metal kap üretiminde seri üretimi hızlandıran ve metal kapların ulaşılabilirliğini arttıran önemli bir gelişme olmuştur¹⁹⁸.

İznik Roma Tiyatrosu kazılarında ele geçen kap ve kapla ilgili buluntular arasından iki adet kap parçası, bir adet açık ağızlı kap kulpu, bir adet kandil parçası tez kapsamında değerlendirmeye alınmıştır. Kap ve kapla ilgili buluntular değerlendirilemeye alınan tüm eserlerin yaklaşık %5'ini oluşturmaktadır.

Kat. Nr. 21 tornada şekillendirilmiş ince cidarlı çukur bir kaba ait ağız parçasıdır. Dışa dönük dudaklı 19 cm. çapındaki bezemesiz kap muhtemelen günlük kullanım içindir. TT5 Doğu açması içerisinde bulunan I14-2 numaralı taşın kaldırılması sonrası, bu taşın altında kalan toprağın kazılması sırasında 89,92 m. seviyesinde ele geçen kap parçası, seramik buluntular göz önüne alındığında oldukça karışık dönemlere ait malzemelerin olduğu bir alanda karşımıza çıkmıştır. Arykanda¹⁹⁹ kazılarında ele geçen benzer bir örnek, üretim tekniği açısından MS 2. yüzyıl sonrasına tarihlendirilmiştir. Kontekst üzerinden tarihlendirilmesi güç olan bu

¹⁹⁴Gültekin, s. 36.

¹⁹⁵ Çelikbaş, Kazısı, s. 182.

¹⁹⁶ F. Şahin, s. 28.

¹⁹⁷Oransay, s. 34.

¹⁹⁸ Oransay, s. 40.

¹⁹⁹ Oransay, s. 48.

eserin oldukça sade oluşu ve belirleyici özellikler barındırmaması sebebiyle, tornada üretilmesinden yola çıkarak Arykanda örneğindeki gibi MS 2. yüzyıl sonrasına ait olduğunu söylemek mümkündür.

Kat. Nr. 22 olan kap parçası örneğini ele aldığımız zaman **Kat. Nr. 21**'de olduğu gibi tornada baskı uygulanarak şekillendirilmiş açık ağızlı çukur bir kaba ait ağız parçası olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu kap parçasının iki yanı da içe doğru bir miktar katlanmış. Kötü bir kondisyona sahip olan bu eser üzerindeki oksidasyon yüksek seviyededir. Yine **Kat. Nr. 21** gibi bu eser de TT5 Doğu açmasında ele geçmiş olup 90,42 m. seviyesinde gün yüzüne çıkarılmıştır. TT 5 Doğu açmasındaki toprağın karışık yapısı ve karışık dönemlerden malzemeleri bir arada içeriyor olması sebebiyle kontekst özelinde bir tarihleme yapmak mümkün olmamaktadır. Ancak tornada metal kap şekillendirme tekniğinin MS 2. yüzyıldan sonra başlamasına²⁰⁰ istinaden Arykanda²⁰¹ da ele geçen torna üretimi kap gibi **Kat. Nr. 22** de en erken MS 2. yüzyılda üretilmiştir.

Kat. Nr. 23 olan açık ağızlı kap kulpunun iki ucu kanca şeklinde olup, kancalar serbest şekillendirilmiştir. Tutma kısmı dikey kesitte dikdörtgen profildedir. İki yanda yassı ve uca doğru daralan saplar yatay kesitte dikdörtgen profilde olup belli aralıklarda her iki sapta da üçer kez olmak üzere daire şeklinde dışa doğru bombe yapmaktadır. 2017 kazı sezonu sırasında kazısı yapılan U3 plan²⁰² karesinde 90,76 m. seviyesinde ele geçen açık ağızlı kap kulpu, seramik verileri dikkate alındığında karışık dönemlere ait malzemeler içeren bir alandan ele geçmiştir. Antik çağdan kalma kulp örneklerinin bazıları kaplara ait iken bazıları kutular ve sandıklara ait olabilir. Korinthos'tan²⁰³ ve Sarmizegetusa'dan²⁰⁴ birer örnek kulpta görüldüğü gibi **Kat. Nr. 23** de boyutları ve bağlantı noktaları açısından bir kutu ve ya sandığa ait olmaktan ziyade bir açık ağızlı kabın taşınmasında kullanılan bir kulp örneğidir. Davidson, bu kulpların Bizans Dönemi'nden itibaren kaplarda kullanımının olduğunu söylemektedir²⁰⁵ ve malzemenin ele geçtiği katmanda Osmanlı Dönemi'ne

²⁰⁰ Oransay, s. 40.

²⁰¹ Oransay, s. 48.

²⁰² Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, ss. 294-295.

²⁰³ Davidson, s. 132.

²⁰⁴ Dorin Alicu ve diğerleri, **Small Finds From Ulpia Traiana Sarmizegetusa**, The National Museum of Transilvania, Cluj-Napoca, 1994, s. 92.

²⁰⁵ Davidson, s. 132.

ait seramiklere rastlanmaması bu kulpun Bizans Dönemi'ne ait olduğu kanısını yaratmaktadır.

Kandiller aydınlatma amacıyla kullanılan araçlar olmasına karşın Antik Çağ'da mezar hediyeleri ve adak olarak da kullanım görmüşlerdir²⁰⁶. MS 1. yüzyıldan sonra bronz kandillerin kullanımı Roma İmparatorluğu'nda yaygınlaşmıştır. Bunun en önemli sebeplerinden birisi, bronz kandillerin pişmiş topraktan yapılmış olan kandillere göre çevrelerini daha iyi aydınlatmasıdır²⁰⁷. Ayrıca bronz kandiller statü göstergesi olarak toplumun zengin kesimleri tarafından tercih edilmekteydi²⁰⁸.

Kat. Nr. 24, bir bronz kandile ait olmakla birlikte kulp bölümü ve gövdenin bir bölümüne ait kısmı içermektedir. Döküm tekniğiyle üretilmiş olan kandilin kulpu “D” kesitli bir halka formundadır. Halkaya dik bir şekilde alt kısmından bağlanan gövde bölümü, halkadan itibaren genişleyerek açılan yassı bir plaka şeklindedir. Kandilin büyük bir bölümü eksik olmasına karşın gözlemlenebilen kısımlara bakıldığında bu kandilin oldukça küçük boyutlara sahip olduğu anlaşılmaktadır. 2016 kazı sezonu sırasında doğu sütunlu galeri ve sahne binası arasında kalan geçiş koridoru üzerindeki S5-T5 adlı plankarede yapılan kazı çalışmalarında 90,67–90,46 m. seviye aralığında ele geçen eser, Geç Roma Dönemi'ne tarihlenen seramiklerin yoğunluklu olduğu bir kontekstten ele geçmiştir. Ayrıca bu tabakada bulunan bir adet sikke Roma Dönemi'ne aittir. **Kat. Nr. 24**, kontekt verileri ışığında MS 2-4. yüzyıl aralığına tarihlendirilmektedir.

2.5. TERAZİ GEREÇLERİ

Teraziler, ürünleri tartmak ve ticaret esnasında bir standart yakalayabilmek amacıyla kullanılan araçlardır²⁰⁹. Teraziler bir çubuk ve bu çubuğun iki ucuna asılan kefelelerden oluşmaktadır ve tartılacak ürünü dengelemek için standardize edilmiş ağırlıklar kullanılır²¹⁰. Terazilerde kullanılan ağırlıklar ve terazi hassasiyetleri göz

²⁰⁶ Sümer Atasoy, “Haluk Perk Koleksiyonu’ndan Bronz Kandiller”, **Tuliya I**, Haluk Perk Müzesi, İstanbul 2005, s. 193.

²⁰⁷ Alagöz, s. 30.

²⁰⁸ Simon P. Ellis, **Roman Housing**, Duckworth, London, 2000, s. 150.

²⁰⁹ F. Şahin, s. 58.

²¹⁰ B. Yıldırım, s. 49.

önüne alındığında, çoğunlukla sikke veya kıymetli şeylerin tartıldığı ve çok büyük ağırlıkları tartma konusunda elverişli olmadıkları görülmektedir²¹¹.

İznik Roma Tiyatrosu kazılarında ele geçen metal eserler içerisinde seçilen iki adet bronz ağırlık ve bir adet terazi kefesi bu başlık altında değerlendirmeye alınmıştır. Terazî gereçleri, tez kapsamına alınan malzemelerin yaklaşık %4'lük bir kısmını oluşturmaktadır.

Kat. Nr. 25, bronzdan yapılmış iki tarafı kesik küre şeklinde yaklaşık yarım ons değerinde olan 12 grammatalık²¹² bir ağırlıktır. Bir yüzünde ağırlık birimini belirten "IB" harfleri kazılıdır. Bronzdan yapılan bu tip ağırlıklar, MS 3. yüzyıl ve MS 5. yüzyıl arasında kullanılmıştır ve muhtemelen bronzun maliyeti sebebiyle daha sonraki dönemlerde kullanımı ortadan kalkmıştır²¹³. 2017 kazı sezonunda Galerî Giriş²¹⁴ açmasında 90,75 m. seviyesinden ele geçen bronz ağırlığın ele geçtiği seviye aralığındaki seramik buluntular çeşitli dönemlere ait geniş bir aralıkta bulunmaktadır. Benzer örnekler²¹⁵ içerisinde MS 4-6. yüzyıllar arasına tarihlenenler de görülmektedir. Analoji verileri ışığında **Kat. Nr. 25** 4-5. yüzyıllar aralığına tarihlenmektedir.

Kat. Nr. 26, **Kat. Nr. 25** ile aynı olup 2018 yılı içerisinde tiyatro yüzey buluntusu olarak alınmıştır. Herhangi bir kontekst ile ilişkisi olmayan bu parça **Kat. Nr. 25**'i tarihlemekte referans alınan aynı örnekler ışığında MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Terazîler bir denge çubuğuna asılı halde bulunan iki kefedenden oluşmaktadır ve bu kefelere birine tartılacak malzeme konulurken bir diğerine ise standart bir ağırlık konulur ve denge sağlandığı zaman ürün tartılmış olur²¹⁶. İznik Roma Tiyatrosu kazılarında ele geçen **Kat. Nr. 27**, terazîlerde kullanılan kefelere bir örnektir. 2018 kazı sezonunda yapılan çalışmalar sırasında sahne binasının güney

²¹¹ Garo Kürkman (Ed.), **Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri**, Suna-İnan Kırâç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul, 2003, s. 34.

²¹² Haluk Perk, "Suna ve İnan Kırâç Vakfı Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri Koleksiyonundaki Bir Kısım Ağırlıklar Işığında Bizans Ağırlık Sistemine Katkı", 1. **Uluslararası Sevgi Gönül Bizans Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler**, İstanbul, (Ağırlık), 2010, s. 585.

²¹³ Perk, Ağırlık, s. 583.

²¹⁴ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, ss. 296-297

²¹⁵ Kürkman, s. 218.

²¹⁶ Norbert Franken, "Zur Typologie antiker Schnellwaagen", **Bonner Jahrbücher** 193, Bonn, 1993, s. 69.

bölümünde bulunan H6 plankaresinde²¹⁷, 91,65 m. seviyesinde ele geçen terazi kefesi Geç Roma Dönemi'ne ait seramik buluntuların yoğunluk gösterdiği bir kontekst içerisinde bulunmuştur. Bununla birlikte açmada ele geçen sikkeler içerisinde MS 4. yüzyıla ait sikkeler mevcuttur. Korinthos'ta²¹⁸ ele geçen terazi örneğinde kefelere nasıl kullanıldığı görülebilir. Selanik'te bulunan Museum of Byzantine Culture²¹⁹ envanterinde de terazi kefesi örneği görülebilmektedir. **Kat. Nr. 27**, kontekst verilerinin tutarlılığı göz önüne alınarak MS 3-4. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir.

2.6. KANCALAR VE ASKILAR

Kancalar bir nesneyi taşımak veya bir yere asmak için kullanılan çengel şeklindeki basit araçlardır. Zincirler ise birden fazla halka veya baklanın birbirine eklenmesi ile oluşur ve kancalar gibi asmak, taşımak gibi görevleri yerine getirmenin yanı sıra bağlayıcı eleman işlevi de görürler.

İznik Roma Tiyatrosu'nda bulunup bu başlık altında tez kapsamına alınan dört adet bronz eserden iki adeti kanca, bir adeti kandil askısı ve bir adeti zincir baklasıdır. Başlık altındaki eserler, tez kapsamına alınan eserlerin yaklaşık %5'ini oluşturmaktadır.

Kat. Nr. 28 olan kanca, bronzdan yapılmış bir telin serbest şekillendirilmesiyle kanca formuna getirilmiştir. Kancanın bağlantı noktası halka şeklinde olup bu halkaya bağlı başka bir telin bir parçası daha kanca üzerinde mevcuttur. 2017 kazı sezonunda yapılan çalışmalar sırasında sahne binasının kuzey duvarına sınır bulunan N3/N4 açmasının²²⁰ seviye düzeltme işleminde 90,03-89,87 m. aralığında ele geçen bu eser Geç Roma - Erken Bizans Dönemleri arasına tarihli seramiklerin yoğun olduğu bir alandan ele geçmiştir. Bununla birlikte bu seviye aralığında ele geçen bir adet sikke Geç Roma Dönemi'ne tarihlenmiştir. Bu tarz kancalar basit ve işlevsel malzemeler olduğu için birçok alanda kullanılabilmektedir ve **Kat. Nr. 28**'in kullanım alanını net şekilde tanımlayabileceğimiz ayırt edici bir

²¹⁷ Ekin Meriç ve diğerleri, 2018, s. 266.

²¹⁸ Davidson, s. 216.

²¹⁹ Bakirtzi, s. 78.

²²⁰ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

özelliği yoktur. Ancak kancalar kantarlarda çok yaygın kullanılmaktadır ve kullanım şeklini görebilmek adına Zeugma'dan²²¹ ele geçen bir kantarda asma amacıyla kullanılan kancaları örnek gösterebiliriz. Kibyra'dan²²² ele geçen kantar örneğindeki kancalar ise **Kat. Nr. 28**'e oldukça benzemektedir. **Kat. Nr. 28** kontekst verilerine göre MS 4-5. yüzyıla tarihlenmektedir.

Kat. Nr. 29, dairesel kesitli bir telin serbest şekillendirilmesi ile kanca şeklini almış bronz bir objedir. Kancanın ucu sivrilerek sonlanmakta ve telin gövdesine doğru kapanmaktadır. Telin geri kalan kısmı kırıldığı için tam olarak işlevi bilinmemektedir. İşlevi bilinmemekle birlikte bu kancanın tutamak²²³ ya da açık ağızlı bir kabın kulpuna²²⁴ ait bir parça olabileceği düşünülebilir. 2016 kazı sezonunda sahne binasında yapılan çalışmalarda SBB1²²⁵ olarak adlandırılan açma içerisinde 90,30-90,18 m. seviyeleri arasında ele geçmiştir. Tabaka içerisinde ele geçen seramiklerin yoğunluğu Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir. Kontekst verileri doğrultusunda **Kat. Nr. 29**, Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 30, zincir baklalarının birbiri ardına eklenmesi ile oluşturulmuş bir zincire ve bu zincirin ucuna eklenmiş olan dairesel kesitli bir kancaya sahiptir. Kandil askısının zincir bölümünün bir kısmı eksiktir. 2017 kazı sezonunda yapılan çalışmalar sırasında S3 plankaresinde²²⁶ 90,83-90,56 m. seviye aralığında dolgu toprak içerisinde ele geçen eserin bulunduğu tabakada çeşitli dönemlerden seramik buluntular ele geçmiştir. Kandil veya polikandilleri taşımak ya da bir yere asmak amacıyla kullanılan bu kancalara Sardes²²⁷, Korinthos²²⁸, Psidia Antiokheia²²⁹, Kibyra²³⁰ kentlerinden ele geçen ve Atina'daki Kanellapoulos Museum²³¹ envanterinde bulunan kandil askıları örnek gösterilebilir. Benzer örnekler ışığında **Kat. Nr. 30**, Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.

²²¹ Elias Khamis, "Copper Alloy Objects", **Excavation at Zeugma**, (Ed.) W. Alyward Conducted, Volume: 2, Oxford, 2013, ss. 154-156.

²²² Demirer, s. 66.

²²³ Çelikbaş, Kazısı, s. 116.

²²⁴ Davidson, s. 132.

²²⁵ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, s. 289.

²²⁶ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

²²⁷ Waldbaum, s. 101

²²⁸ Davidson, s. 128.

²²⁹ Gültekin, ss. 41-42.

²³⁰ Demirer, s. 50, c19-20-21.

²³¹ Bakirtzi, s. 284.

Kat. Nr. 31, döküm tekniği ile üretilmiş dairesel kesitli çubuğun serbest şekillendirilmesi ile “8” şekli verilmiş bir zincir baklasıdır. Bir ucu sivri sonlanırken diğer ucu küt bırakılmıştır. 2016 Kazı sezonunda orkestra alanı içerisinde yapılan kazılar sırasında N9²³² plankaresinde 89,61-89,30 m. seviyeleri arasında ele geçen zincir baklası orkestra’nın orijinal zemin seviyesi üzerinden gelmesine karşın bu tabakada Bizans Dönemi seramikleri yoğun şekilde ele geçmiştir ve iki adet Bizans sikkesi bu alanda bulunmuştur. İznik Roma Tiyatrosu orkestra çukurunun, tiyatronun atıl hale geldiği Bizans Dönemi’nde şehir çöplüğü olarak kullanılmaya başlanması, orkestra kullanım seviyesi üzerinde ele geçen Bizans Dönemi malzemelerinin bu alanda bulunmasının temel sebebidir²³³. Korinthos²³⁴ ve Zeugma’da²³⁵ ele geçen zincir baklası örnekleri **Kat. Nr. 31** ile birebir benzerlik göstermektedir. Kontekst verileri ve Korinthos referansı dikkate alınarak **Kat. Nr. 31** Bizans Dönemi’ne tarihlendirilmektedir.

2.7. TİNTİNNABULUMLAR

Genellikle bronz döküm tekniği ile üretilen tintinnabulumlar, Antik Çağ’da sıkça kullanılan Latince’de çingirak ve çan²³⁶ anlamına gelen, konik veya küresel gövdeli, üzerinde asmak için kullanılan bir deliğe sahip olan, ses çıkarmaya yarayan dil bölümü genellikle demirden üretilmiş olan eşyalardır²³⁷. Tintinnabulumlar sıklıkla at koşum takımlarında kullanılır. Büyük boyutlu olanları, hayvanların boynunda ses çıkararak hayvanın yerini göstermesi için ya da müzik aleti olarak kullanılmaktaydı²³⁸. Küçük boyutlu olanlarının ise çocuk oyuncağı olarak da kullanıldığı düşünülmektedir²³⁹.

²³² Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, s. 287.

²³³ Ekin Meriç, Anıt, s. 348.

²³⁴ Davidson, s. 194.

²³⁵ Tokbudak, s. 113.

²³⁶ Sina Kabağaç ve Erdal Alova, **Latince Türkçe Sözlük**, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1995, s. 599.

²³⁷ F. Şahin, s. 77.

²³⁸ David M. Robinson, **Excavations At Olynthos, Vol. X. Metal and Minor Miscellaneous Finds**, Oxford Üniversitesi Yayınları, Londra, 1941, s. 518.

²³⁹ Marie Jose Chavane, **Salamine De Chypre. VI. Les Petits Objets**, Université Lyon II-Maison De l’Orient Mediterranean Ancien, Institut F. Courby, Paris, 1975, ss. 147-148; Demirel, s. 132.

Tez kapsamına alınan iki adet tintinnabulum tezin yaklaşık %3'lük kısmını oluşturmaktadır. Bunların ikisi de bronzdan üretilmiş olup noksan kısımları bulunmaktadır.

Kat. Nr. 32, 2017 yılında sahne binasının kuzeyinde S4 plankaresinde²⁴⁰ 90,31 m seviyesinde ele geçmiştir. Döküm tekniği ile üretilen, dairesel tabanlı yarım küre şeklinde gövdeye sahip olan tintinnabulumun üstünde yuvarlak biçimli bir tutamak yer almaktadır. Gövdesinin orta kısmı iki adet, alt kısmı ise bir adet kazıma yiv ile süslenmiş olan tintinnabulumun, gövde kısmında darbeye bağlı olarak kırılma ve deformasyon mevcuttur. Demirden üretildiği düşünülen dil kısmı korunmamıştır. Beate Maria Pomberger'in, Orta Avrupa'daki "Roma İmparatorluk Dönemi Çanları" üzerine yapmış olduğu çalışmaya göre, **Kat. Nr. 34**'ü dairesel tabanlı yarım küre şeklinde gövdeye sahip olması göz önüne alındığında Tip C sınıfında değerlendirmek mümkündür²⁴¹. Benzer örnekleri Kibyra²⁴², Metropolis²⁴³, Patara²⁴⁴, Sardes²⁴⁵, Zeugma²⁴⁶ kazılarında ve Edirne Arkeoloji Müzesinden²⁴⁷ bilinmektedir. **Kat. Nr. 34**'ün bulunduğu seviyeden ele geçen tasnif edilmiş seramik buluntuları Geç Roma - Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirmektedir. Benzer örnekler ve kontekst verileri değerlendirildiğinde **Kat. Nr. 34** MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. Nr. 33 ise 2017 yılında yapılan çalışmalarda Galeri 7 Giriş²⁴⁸ adlı mekanda yapılan kazılar sırasında 90,81 m seviyesinde ele geçmiştir. **Kat. Nr. 32** ile aynı olan bu tintinnabulumun kondisyonu daha kötü durumdadır. Döküm tekniği ile üretilen, dairesel tabanlı yarım küre şeklinde gövdeye sahip olan tintinnabulumun üstündeki tutamak ve demirden üretildiği düşünülen dil kısmı korunmamıştır. Benzer örnekler ve kontekst verileri değerlendirildiğinde **Kat. Nr. 32** gibi, **Kat. Nr. 33**'de MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

²⁴⁰ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

²⁴¹ Beate Maria Pomberger, "Roman Bells in Central Europe: Typologies and Discoveries", **Musarchaeology Vienna**, Online Publication, 2018, s. 6.

²⁴² Demirel, s. 304.

²⁴³ Durak, ss. 19-21.; Serdar Aybek ve diğerleri, "Metropolis'ten Bronz Aletler, Gereçler ve Aksesuarlar", **Arkeoloji Dergisi**, Cilt: 21, İstanbul, 2016, ss. 145-146.

²⁴⁴ F. Şahin, s. 96.

²⁴⁵ Waldbaum, ss. 42-44.

²⁴⁶ Khamis, s. 138-139.; Tokbudak, s. 125.

²⁴⁷ Baş, s. 44.

²⁴⁸ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 293-287.

2.8. TIP ALETLERİ

Tıp aletleri, Antik Çağ'da tıbbi müdahaleler amacıyla kullanılmış ve bu müdahalelere yardımcı olan ilaçların hazırlanmasında da işlev görmüş metal, kemik, taş gibi çeşitli materyallerden üretilmiş olan aletlerin tümüne verilen genel bir addır. Tıp aletlerinin bazıları kozmetik ürünlerinin hazırlanmasında ve uygulanmasında da kullanılmıştır. Tıp aletleri, ölü hediyesi olarak konuldukları hekim mezarlarında²⁴⁹, hastane olarak kullanılan yapılarda, kamu yapılarında veya evlerde yapılan arkeolojik çalışmalarda karşımıza çıkabilmektedir²⁵⁰ (**Ek 7**).

İznik Roma Tiyatrosu'nda yapılan arkeolojik kazılarda ele geçen tıp aletleri içerisinde tez kapsamına alınan tüm örnekler bronzdan üretilmiş olup, bir adet kaşık ölçek ağız, üç adet kaşık uçlu sonda, üç adet yassı uçlu sonda, bir adet kıvrık uçlu sonda, bir adet kanca uçlu sonda, bir adet tüp, iki adet tepeli iğne parçası tıp aletleri başlığı altında incelemeye alınmıştır. Bu grup, tez kapsamında incelenecek toplam malzemenin yaklaşık %17 gibi büyük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Kat. Nr. 34, bronzdan yapılmış bir ölçü kaşığın ağız kısmıdır. Kaşığın sapı, kaşığa bağlandığı noktadan kırılmış ve mevcut değildir. Kaşık yarı küre formundadır ve darbeye bağlı olarak ezilmiştir. Kaşık ölçekler yuvarlak formda ve ortalama 2 cm çapında olup, sapları ortama 10 cm kadardır. Kaşık ölçeklerin genel kullanım amacı ilaç ölçümü, ilaçların ısıtılması, akıtılması gibi tıbbi uygulamalardır²⁵¹. 2016 yılı kazı sezonunda sahne binasının kuzeyinde yapılan kazılar sırasında I2 plankaresinde²⁵² 90,03-89,99 m. seviyeleri arasında yapılan seviye düzeltme çalışmalarında ele geçmiştir. Bu seviye aralığında ele geçen seramik buluntuların büyük çoğunluğu Geç Roma – Erken Bizans Dönemleri'ne tarihlendirilmiştir. Ölçek kaşıklarına, Sarmizegetusa'da²⁵³, Arykanda²⁵⁴ ve Parion'da²⁵⁵ yapılan kazılarda, Haluk Perk²⁵⁶ ve

²⁴⁹ Daniş Baykan, "Roma İmparatorluk Dönemi Hekim Mezarları", **Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı**, 23-26.07.2018, (Hekim), ss. 465-487.

²⁵⁰ F. Şahin, ss. 62-63.

²⁵¹ Oraysan, s. 84.

²⁵² Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, ss. 287,289.

²⁵³ Alicu and the Others, s. 109.

²⁵⁴ Oransay, s. 84.

²⁵⁵ Çelikbaş, Kazısı, s. 140.

Georgios Tsolozidis'e²⁵⁷ ait koleksiyonlarda ayrıca İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde²⁵⁸ bulunan eserler örnek olarak gösterilebilir. **Kat. Nr. 34**, kontekst verilerine göre MS 4-6. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 35, tez kapsamına alınan üç adet kaşık uçlu sondadan ilkidir. Fakat diğerlerinden farklı olarak "U" şeklinde bir kaşık ucuna sahiptir. Döküm tekniğiyle üretilmiş bronz ve "U" kesitli kaşık, uca doğru daralarak küt bir şekilde sonlanmaktadır. Kaşığın sapa bağlandığı noktada dikdörtgen kesitli bölümde bir monogram bulunmakta ve daire kesitli sap ile kaşık düz bir doğrultuda birleşmektedir. Sap yumurta topuzla sonlanmaktadır. Bu formdaki kaşıklar içerisinde hazırlanan ilacı dar ucundan ilacın uygulanacağı burun, göz, kulak gibi vücut açıklıklarına damlatmak amacıyla kullanılmaktaydı²⁵⁹. 2016 yılı kazı sezonu içerisinde yapılan kazı çalışmalarında batı parodos bölümünde bulunan D6-7 Doğu açmasında²⁶⁰ 91,72-91,43 m. seviye aralığında ele geçen kaşık uçlu sonda MS 4-6 yüzyıl aralığına tarihli seramik buluntularının yoğun olarak ele geçtiği bir tabakada bulunmuştur. Bu seramikler içerisinde MS 4-6. yüzyıl aralığına tarihlenen bir adet Filistin amphora'sı ve bu amphora'nın içine yerleştirilmiş halde bir bebek iskeleti bulunmuştur²⁶¹ (**Ek 8**). Ayrıca bu tabakada ele geçen bir adet Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen sikke mevcuttur. Alliano²⁶², Olynthos'ta²⁶³ ve Sardes'te²⁶⁴ yapılan kazılar sırasında ele geçen benzer örnekler mevcuttur. Ayrıca Efes Müzesi'nde²⁶⁵ bulunan iki adet kaşık uçlu sonda **Kat. Nr. 35**'e oldukça benzemektedir. Eldeki analogi ve kontekst verileri ışığında **Kat. Nr. 35**, MS 5-6. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 36 tez kapsamına alınana üç adet kaşık uçlu sondadan ikincisidir. Bronz eser döküm tekniğinde üretilmiştir. Dairesel kesitli bir sap kısmının ucunda

²⁵⁶ Haluk Perk, "Haluk Perk Koleksiyonunda Bulunan Bir Kısım Roma Dönemi Tıp ve Ecza Aletleri Toplu Buluntuları", **VIII. Türk Tıp Tarihi Kongresi Kongreye Sunulan Bildiriler**, Sivas-Divriği (Ecza), 16-18.06.2004, s. 26.

²⁵⁷ Bakirtzi, s. 95.

²⁵⁸ İlter Uzel, "İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Antik Tıp ve Cerrahlık Aletleri", **VIII Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara, 28.05-01.06.1990, s. 31.

²⁵⁹ Baykan, Alliano, s. 40

²⁶⁰ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, s. 286.

²⁶¹ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, s. 286.

²⁶² Baykan, Alliano, ss. 40-41.

²⁶³ Robinson, s. 346,

²⁶⁴ Waldbaum, ss. 60,61.

²⁶⁵ İlter Uzel, **Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000 s. 211.

yine iç bükey dairesel kaşığı yer almaktadır. Kaşık sapla aynı hizadadır ve 6 mm çapındadır. Bu tip kaşıklar formları itibari ile merhem kaplarından merhemlerin çıkarılması gibi işlevlere sahiptirler. Ayrıca anüs müdahaleleri, mesane taşlarının kırılması, kulak kurtlarının ve duymayı engelleyen nesnelerin çıkarılması içinde kullanıldığı bilinmektedir²⁶⁶. **Kat. Nr. 36**, 2017 yılında gerçekleştirilen kazılar esnasında sahne binasının kuzeyinde yer alan N3-4 açmasında 90,32 seviyesinde ele geçmiştir. Bu seviyede ele geçen seramiklerin yoğunluğu Geç Roma – Erken Bizans olarak tespit edilmiştir. Aynı seviyede ele geçen tasnif edilmiş olan sikkelerin bir adedi ise MS 3-4. yüzyıl olarak tarihlendirilmiştir. Benzer örnekleri, Korinthos²⁶⁷, Sardes²⁶⁸, Ulpia Traiana²⁶⁹, Alliano²⁷⁰, Patara²⁷¹ kazılarında bulunan eserler içerisinde ayrıca Tire Müzesi²⁷² koleksiyonunda görülmektedir. Kontekst ve analoji verileri ışığında **Kat. Nr. 36** MS 3-4. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 37, kaşık uçlu sondaların sonuncusudur ve döküm tekniği ile üretilmiştir. Üç parça halindeki bronz sondanın sap kısmının orta bölümünde oksitlenmenin şiddetli şekilde oluşu kaşığı zayıflatarak bu noktadan kırılmasına sebep olmuştur. Silindirik sap uçtan ortaya doğru genişleyerek gelip kaşığa yakın işlemeli bölümde daralmaktadır. Kaşık tarafında saptan kaşığa doğru üç bölümde sırasıyla 4, 3, 3 adet şeklinde kazınmış yatay yivler ve bu yivlerin arasında kalan iki bölümde üçgen kesmeler vardır. Çukur kaşık, sap ile açılı bağlanmaktadır. **Kat. Nr. 36**'ya kıyasla daha özenli ve daha süslü bir sapa sahiptir. 2019 yılında gerçekleştirilen çalışmalar batı parodos'ta yer alan D6 açmasından 90,69 m. seviyesinde ele geçmiştir. Bu seviyeden ele geçen ve tasnif edilen seramiklerin yoğunluğu Roma Dönemi'ne ait olup yine bu seviyeden ele geçen ve tasnif edilen sikkeler ise MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Benzer örnekleri, Korinthos²⁷³, Sardes²⁷⁴, Alliano²⁷⁵ Patara²⁷⁶ kazılarında ele geçmiştir. Tabaka verileri ve benzer

²⁶⁶ Baykan, Alliano, s. 38.

²⁶⁷ Davidson, s. 185.

²⁶⁸ Waldbaum, s. 106.

²⁶⁹ Alicu ve diğerleri, s. 54.

²⁷⁰ Baykan, Alliano, s. 36

²⁷¹ Feyzullah Şahin, **Patara Metal Buluntuları**, Patara, Cilt: 2, Ege Yayınları, İstanbul, 2018, s. 159.

²⁷² Binnur Gürler, **Tire Müzesi Bronz Eserleri**, İstanbul, 2004, s. 66.

²⁷³ Davidson s. 181.

²⁷⁴ Waldbaum, ss. 106-107.

²⁷⁵ Baykan, Alliano, s. 44.

örneklerin kıyaslanması ile ulaşılan sonuç doğrultusunda **Kat. Nr. 37** MS 3-4. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 38, tez kapsamına alınmış olan üç adet yassı uçlu sondaların ilk örneğidir. Döküm tekniği ile üretilmiş bronz sondanın sap kısmı kaşıktan uca doğru daralan dairesel kesite sahiptir yuvarlak formdaki kaşıkla doğrusal olarak birleşmektedir. Sap kısmı kırık ve eksiktir. 2017 kazı sezonunda yapılan çalışmalar sırasında U3 plankaresinde²⁷⁷ 90,30 m. seviyesinde ele geçmiştir. Bulunduğu seviye aralığında Geç Roma - Erken Bizans seramikleri yoğun şekilde görünmüştür. **Kat. Nr. 38**'in benzerleri Korinthos²⁷⁸, Sardes²⁷⁹, Alliano²⁸⁰, Amorium²⁸¹ ve Metropolis²⁸² kazılarında ele geçmiştir. Eldeki veriler ışığında MS 3-5. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 39, tez kapsamına alınana üç adet yassı uçlu sondadan ikincisidir. Bronzdan üretilmiştir. Dairesel profilli sapın çapı sonda boyunca değişmemektedir. Sapın ucu işlev amacına göre bir miktar kıvrılmıştır ve uç kısmı eksiktir. Düz profilli yuvarlak kaşık ile sap hafif bir açı yaparak bağlanmaktadır. 2019 yılı kazı sezonunda çalışmalar gerçekleştirilen D6 plankaresinde 89,95 m. seviyesinde ele geçmiştir. Sondanın ele geçtiği bu tabakada, tasnif edilen seramiklerin yoğunluğu Roma Dönemi'ne ait olup yine bu seviyeden ele geçen ve tasnif edilen bir sikke MS 351-354 yılına tarihlendirilmiştir. Korinthos²⁸³, Sardes²⁸⁴, Alliano²⁸⁵ kazılarında ele geçen ve Tire Müzesi²⁸⁶ koleksiyonundaki eserler içerisinde örneklerini görebildiğimiz **Kat. Nr. 39** tabaka verileri ve benzer örnekler dikkate alınarak MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 40, bronzdan üretilmiş olan yassı uçlu sondaların sonuncusudur. Dairesel kesitli sap kısmı hafif bir kavise sahiptir. Disk şeklindeki kaşığı sapa açılı olarak birleşmektedir. Kaşık kısmı darbeye bağlı olarak deforme olmuştur. **Kat. Nr.**

²⁷⁶ F. Şahin s. 158.

²⁷⁷ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, ss. 294-295.

²⁷⁸ Davidson, s. 181.

²⁷⁹ Waldbaum, s. 106.

²⁸⁰ Baykan, Alliano, s. 44.

²⁸¹ B. Yıldırım, ss. 34-35.

²⁸² Durak, s. 32.

²⁸³ Dawidson, s. 185.

²⁸⁴ Waldbaum, s. 106.

²⁸⁵ Baykan, Alliano, s. 44.

²⁸⁶ B. Gürler, s. 63.

40, 2017 yılında gerçekleştirilen kazılar esnasında doğu sütunlu galerinin kuzeydoğu kısmında yer alan W5 plankaresinde²⁸⁷ 90,07 seviyesinde ele geçmiştir. Yine bu seviyede ele geçen, seramikler tasnif edilerek Geç Roma - Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. **Kat. Nr. 40** olan yassı uçlu sondanın başka yerlerde ele geçen örneklerini görmek için Baden Württemberg²⁸⁸, Korinthos²⁸⁹, Alliano²⁹⁰ kazılarının buluntularına bakılabilir. Tüm veriler dikkate alındığında **Kat. Nr. 40**'ın MS 3-4. yüzyıla aralığına ait olduğunu söylemek mümkündür.

Kat. Nr. 41, 2016 yılında sahne binasının kuzeyinde yer alan L3-4 plankaresinden²⁹¹ 90,05-89,94 m seviyesinde ele geçmiştir. Kıvrık uçlu bu sonda serbest şekillendirme tekniğinde üretilmiştir. Sondanın ucu bükülerek çengel görünümü verilmiştir. Daire kesitli sap tümdür ve yumurta topuzla sonlanmaktadır. Darbeye bağlı olarak deformasyon mevcuttur. Benzerleri Alliano²⁹² ve Arykanda²⁹³ kazılarında ele geçmiş ve MS 4. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir. **Kat. Nr. 41**'nin ele geçtiği seviyede tasnif edilen seramiklerin yoğunluğunun Bizans Dönemi olmasına karşın yine bu seviyeden ele geçen ve tasniflenen sikkeler MS 4. yüzyılın ikinci yarısına aittir. Analoji ve kontekst verileri bir arada değerlendirildiğinde **Kat. Nr. 41**, MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. Nr. 42, çengel uçlu sondaların kovanlı tipine bir örnektir. Bu sonda tipi, döküm tekniği ile üretilmiş bir levhanın tavlansarak bir çubuğa sarılıp külâh formuna getirilmesi ve ucunun serbest şekillendirilerek kanca haline getirilmesi ile üretilmekteydi. Bu tip sondalar kuvvetle muhtemel ahşap sapın kovana sıkıştırılması ile kullanılmaktaydı. Çengel uçlu sondaların bu tipinin bulundukları kontekste göre iş kancası veya tıp aleti olarak kullanılmış olabilecekleri düşünülmektedir. Tıp aleti olarak kullanılan çengel uçlu sondalar temel olarak bir şeyleri ayırmak ya da çekmek amacıyla kullanılmaktaydı. Bademcik ameliyatlarında, deri altına girmiş olan küçük

²⁸⁷ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 295.

²⁸⁸ Marianne Müller Dürr, "Medizibische Instrumente der Römerzeit in Baden Württemberg", **Fundberichte aus Baden Württemberg**, Band: 35, 2015, s. 267.

²⁸⁹ Davidson, s. 184.

²⁹⁰ Baykan, Alliano, s. 44.

²⁹¹ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, ss. 287-288.

²⁹² Baykan, Alliano, s. 42.

²⁹³ Oransay, s. 81.

parçaların çıkarılmasında, göz kapağını açık tutmada veya cerrahi kesiklerin kenarlardan tutularak açılmasında kullanılmışlardır²⁹⁴.

Çengel uçlu sondaların kovanlı tipinin iç kancası olarak nitelendirildiği buluntu yerlerine Korinthos²⁹⁵, Olynthos²⁹⁶ ve Metropolis²⁹⁷ kazıları örnek verilebilir. Bunun yanında Alliano²⁹⁸ gibi antik tıp merkezlerinde bulunan çok sayıda buluntu, Pompeii²⁹⁹ ve Bulgaristan'da³⁰⁰ hekim mezarlarında ele geçen çengel uçlu sondalar, bu ekipmanın tıpta kullanıldığını kanıtlamaktadır. İznik Roma Tiyatrosu her ne kadar tekstil ve tıp ile ilişkilendirilmesi zor bir mekan olsa da Geç Roma Dönemi'nde tiyatrodaki yapıldığı düşünülen gladyatör gösterileri³⁰¹ sırasında yapılmış olması muhtemel gerekli tıbbi müdahalelerle, bulunan tıp aletlerini bağdaştırmak mümkündür. Keza tiyatrodaki bulunan tıp aletlerinin tarihlendirildiği genel aralığa bakacak olursak MS. 3-4 yüzyıl üzerinde yoğunlaşması bu fikri tutarlı kılmaktadır. 2017 yılı kazı sezonunda tiyatronun batı cephesinde yapılan çalışmalarda E14 plankaresinde 91,68 seviyesinde ele geçen **Kat. Nr. 42** Geç Roma – Erken Bizans Dönemleri'ne tarihlenen seramiklerin yoğun olarak gözlemlendiği bir tabakadan bulunmuştur. Benzer örnekler ve kontekst verileri kıyaslanarak **Kat. Nr. 42** MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 43, 2016 yılında gerçekleştirilen kazılar esnasında doğu sütunlu galeride gerçekleştirilen çalışmalarda U6 plankaresinde³⁰² 90,75 m seviyesinden ele geçmiştir. İçi boş silindirik formlu tüp, kırık ve büyük ölçüde eksiktir ancak ağız kısmı formunu korumaktadır. Tıp aletleri Antik Çağ'da kutularda taşınmaktaydı ve bu kutuların yapımında ahşap, fildişi ve nadiren bronz gibi malzemeler kullanılmaktaydı. Tüp formundaki bu kutuların içerisinde ince aletler ve özellikle sondalar konulmaktaydı³⁰³ (**Ek 9**). **Kat. Nr. 43**'ün bulunduğu tabakada ele geçen

²⁹⁴ Baykan, Alliano, s. 41.

²⁹⁵ Davidson, s. 176.

²⁹⁶ Robinson, ss. 376-136.

²⁹⁷ Durak, s. 113.

²⁹⁸ Baykan, Alliano, s. 41-42.

²⁹⁹ Bkz.: Lawrence J Bliquez, **Roman Surgical Instruments and other Minor Objects in The National Archaeological Museum of Naples**, Mainz, Philipp von Zabern Yayınları, 1994, Nr. 82.

³⁰⁰ Ernst Künl, **Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit**, Rheinland Yayınları, Bonn, 1983a, ss. 112-113, Res.88.

³⁰¹ Ekin Meriç, Anıt, s. 342.

³⁰² Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, s. 288.

³⁰³ Durak, s. 17.

seramiklerin yoğunluğunun Geç Roma – Erken Bizans Dönemi’ne tarihlendiğini tespit edilmiştir. Bu seviyeden ele geçen ve tasnif edilen sikkelerin yoğunluğu ise MS 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Benzer örnekleri Sardes³⁰⁴, Metropolis³⁰⁵, Bathonea³⁰⁶, Parion³⁰⁷ ve Patara³⁰⁸ kazılarında ele geçmiştir. Analoji ve kontekst verileri karşılaştırıldığında **Kat. Nr. 43**, MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Tez kapsamında değerlendirilen bir diğer grup olan tepeli iğneler tıp alanında açık yaraların ve cerrahi kesiklerin kapatılması için kullanılmıştır. Daniş Baykan’a göre Celcus’un De Medicina adlı eserinde bahsettiği yaraları kapatmak için kullanılan fibula ve bunun Yunancası olarak kullandığı “ankteras” olarak nitelendirdiği objeler tepeli iğneler olmalıdır³⁰⁹.

İznik Roma Tiyatrosu’nda ele geçen ve tez kapsamına alınan iki adet tepeli iğne işlev açısından tıp aleti olarak değerlendirilmiştir.

Kat. Nr. 44 daire kesitli bir gövdeye ve yuvarlak bir topuza sahiptir. İğnenin uç kısmı kırktır. 2017 kazı sezonu çalışmalarında sahne binasının kuzeyinde bulunan N2 plankaresinde³¹⁰ 90,74-90,48 m. seviyeleri arasında Geç Roma – Erken Bizans seramiklerini yoğun bulunduğu bir tabakadan ele geçmiştir. Aynı tabaka içerisinde MS 4. yüzyıla tarihli sikkelerle karşılaşmıştır. Benzer örnekleri Alliano’da³¹¹ tespit edilmiş ve MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Eldeki veriler ışığında **Kat. Nr. 44** MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 45, **Kat. Nr. 44** ile yine aynı işlevle kullanıldığı düşünülen bir tepeli iğnedir. **Kat. Nr. 44**’ten farklı olarak yuvarlak topuzlu değil, lale formunda bir topuza sahiptir. Yuvarlak kesitli gövdenin uç kısmı kırık olmakla birlikte, iğne uca yakın bir bölümünden yamulmuştur. 2018 kazı sezonunda TT2 Doğu açmasında yapılan çalışmalar sırasında 90,81 m. seviyesinde ele geçmiştir. Bulunduğu tabakanın seramik malzeme yoğunluğu Roma Dönemi’ne aittir. **Kat. Nr. 45**

³⁰⁴ Waldbaum, s. 153.

³⁰⁵ Durak, s. 19.

³⁰⁶ Enez, s. 38.

³⁰⁷ Ersin Çelikbaş, “Parion Tiyatrosu Metal Eserleri”, **Parion Roma Tiyatrosu (2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları)**, (Ed.) Cevdet Başaran – H., Ertuğ Ergürer, Pozitif Matbaa, Ankara, 2016, (Tiyatrosu) s. 217.

³⁰⁸ F. Şahin, s. 8.

³⁰⁹ Daniş Baykan, “Antik Çağ Cerrahi Dikişinde Fibula Kullanımı”, **Colloquium Anatolicum**, Sayı: 14, 2015, ss. 4-11.

³¹⁰ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

³¹¹ Baykan, Alliano, s. 53-54.

tiyatroda ele geçen birçok tıp aleti gibi kontekst ve analogi verilerine göre MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

2.9. KESİCİ ALETLER

Kesici aletler, bir şeyleri kesmek, delmek, yontmak, bölmek gibi amaçlarla kullanılan çoğunlukla metal bazı durumlarda da taş, kemik, cam gibi farklı materyallerden yapılabilen en az bir yüzü keskin işlevsel aletlerdir. Savaşlarda düşmanı yaralamak ya da öldürmek veya kendini savunmak amacıyla, tıp alanında, üretimde, gündelik hayatta kısacası her alanda kesici aletlere gereksinim duyulmuştur. İznik Roma Tiyatrosu'nda ele geçen metal eserler içerisinde kesici aletler sınıfında değerlendirilen üç adet eser tez kapsamına alınmış olup, toplam incelenecek eserlerin yaklaşık %4'lük bölümünü oluşturmaktadır. Bu üç eserden bir adedi bronzdan, ikisi ise demirden üretilmiştir.

Kat. Nr.46, bronzdan üretilmiş olup boyutu ve ağırlığı sebebi ile bir hançerden çok bir kılıca ait olması muhtemel olan topuz bölümüdür. Kılıçlar iki ana bölümden oluşur; kılıcın kesici kısmına namlu, tutulan kısmına ise kabza adı verilmektedir. Kabza ise balçak³¹² ve topuz bölümlerinde oluşur³¹³. Balçak kılıcı tutmayı sağlarken, topuz öncelikle kılıcın elden kaymasını engellerken bir diğer işlevi de kılıcın dengesini sağlamaktır. **Kat. Nr. 46** bronzdan yapılmış bir kılıcın topuz bölümü olmakla birlikte balçak kısmından kesilmiştir. Bu kesilme işinin hangi sebeple yapıldığını bilinmemekle birlikte ait olduğu kılıcı işlevsiz hale getirdiği aşıkardır. Topuz, bir nevi mantar şeklinde olup yuvarlak hatlara sahiptir ve yassı bir profili vardır. Mevcut kısım yeşil bir patinaya sahip ve korozyona uğramamıştır. 2016 yılında batı parodos çevresinde yapılan kazı çalışmalarında D6-7 Doğu açmasında³¹⁴ 91,27-91,08 m. seviyeleri arasında bulunmuştur. Parçanın ele geçtiği tabakada Geç Roma - Erken Bizans Dönemi seramikleri yoğunluk gösterirken tasniflenen sikkelerin yoğunluğu MS 3-4. yüzyıl aralığındadır. Dönem olarak

³¹² Balçak: Kılıcın el ile kavranan kısmıdır.

³¹³ Mihrican Çolak, "Türkçe'nin söz varlığında "Kılıç", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, Sayı: 7/4, 2018, s. 2155.

³¹⁴ Ekin Meriç ve diğerleri, s. 286.

yakınlık sergilemese de British Museum³¹⁵ koleksiyonunda bulunan bir Mısır Yeni Hanedanlık Dönemi kılıcında benzer bir topuz örneği kullanımını örnek olarak gösterebiliriz. **Kat. Nr. 46**, tabaka verileri doğrultusunda MS 3-6. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr.47, demirden üretilmiş bir bıçaktır. Bıçaklar gündelik hayatta birçok alanda kullanılmakla birlikte savaşlarda da kullanılmış olan kesici aletlerdir. Bıçaklar farklı dönemlerde benzer formlar ile üretilbildikleri için tarihleme yapılırken bıçağın tipolojisinden ziyade bulunduğu tabakayı dikkate almak daha doğrudur³¹⁶

Kat. Nr. 47'nin bir yüzü keskin olup, sırt kısmı düzdür. Yoğun korozyonlu olan bıçağın sap kısmı kırık ve eksiktir. Bıçak uca doğru daralmaktadır. 2017 kazı sezonunda E14 açmasında yapılan kazı çalışmaları sırasında 91,89 m. seviyesinde ele geçmiştir. Bıçağın bulunduğu tabaka içerisinde ele geçen seramikler Hellenistik Dönem'den Osmanlı Dönemi'ne kadar farklı tarih aralıklarına aittir. Amorium³¹⁷, Arykanda³¹⁸, Kibyra³¹⁹, Korinthos³²⁰, Sardes³²¹, Parion³²² gibi kentlerde ele geçen örnekler ile benzerlik göstermektedir. **Kat. Nr. 47**, kontekst verilerinin tarihleme açısından tutarsızlığı ve benzer örneklerin farklı tarih aralığında üretilmiş olmaları sebebi ile herhangi bir dönem aralığına tarihlendirilememiştir.

Keskiler genellikle marangozlar ve taş ustaları tarafından yontma amacı ile kullanılan aletlerdir. Keskilerin keskin kısmı yontulacak malzemeye dayanırken arka tarafından çekiç vasıtası ile vurularak malzemeden parça koparma işlemi yapılır. Taş işçiliğinde kaba işlerde büyük kesimler kullanılırken ince işçilikte daha küçük ve keskin kesimler kullanılır.³²³

Kat. Nr. 48, demirden üretilmiş bir keskidir. Dövme tekniği ile üretilmiş olan keski, yuvarlak profilli bir gövdeye ve yassılaştırılmış bir kesici uca sahiptir. Keskinin kondisyonu oldukça düşüktür ve yoğun bir korozyonla kaplıdır. 2019 kazı sezonunda yapılan çalışmalar sırasında TT5 Doğu açmasında ele geçen keski karışık

³¹⁵ Bkz: https://www.britishmuseum.org/collection/object/Y_EA5425 Cat.Nr. EA5425.

³¹⁶ B. Yıldırım, s. 37.

³¹⁷ B. Yıldırım, s. 38

³¹⁸ Oransay, s. 104

³¹⁹ Demirer, s. 57.

³²⁰ Davidson, s. 203.

³²¹ Waldbaum, ss. 57-58.

³²² Çelikbaş, s. 214.

³²³ B. Yıldırım, s. 43.

bir kontekst içerisinde bulunmuştur. Benzer örnekleri Amorium³²⁴ ve Arykanda'da³²⁵ ele geçmiştir. Keskilerin formları tarihlleme açısından çok belirleyici olmadığı için ve malzeme karışık bir kontekstten ele geçtiği için tarihlleme önerisi yapılamamaktadır.

2.10. KAPI VE KİLİT / MOBİLYA AKSAMLARI

Antik Çağ'da, günümüze ulaşması çok zor olsa da en yaygın kullanılan malzeme ahşaptı. Ahşap elemanlar üzerinde kullanılan metal aksamlar ahşabın nerelerde ve nasıl kullanıldığı hakkında bize fikir vermesi açısından değerlidir. Mimari yapılarda taş ve harç kullanımı dışında ahşap kullanımının izini çiviler aracılığı ile sürebilmekteyiz. Bunun haricinde kapılarda kullanılan menteşeler, kilitler, anahtarlar, kapı tokmakları ve kaplama plakaları gibi metal içerikli malzemeler ahşaptan daha iyi korunabildiği için kapıların formu hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Gündelik hayatta ev içerisinde kullanılan mobilyalar, sandıklar ve kutular gibi ahşaptan üretilen eşyalar üzerinde de metal kullanılmıştır. Günümüze ulaşan çok az sayıda ahşap eser dışında, ahşaplar hakkındaki bilgiyi bu metal kullanımından öğrenmekteyiz.

Bu başlık altında toplanan 17 eser, tez kapsamına alınan eserlerin %24 gibi büyük bir bölümünü oluşturmaktadır.

2.10.1. Anahtarlar

Anahtarlar kapı veya kutu gibi güvenlik ihtiyacı duyulan kilitli mekanizmaları açıp kapatmaya yarar. Çoğunlukla bronz veya demirden üretilen anahtarların birçok farklı formda yapılabildiği bilinmektedir. Bir anahtar özel olarak sahip olduğu kilit mekanizmasına göre tasarlanır³²⁶. Antik Dönem'de kilit mekanizmaları ahşap içerisine yerleştirildiği için çoğu zaman sadece metalden üretilmiş olan kilit ele geçmektedir. Metal olan bu parçalar korozyona maruz kaldıkları için çalışma mekanizmalarını gözlemlemek mümkün değildir, ayrıca çoğu zaman anahtar ve kilit

³²⁴ B. Yıldırım, s. 76.

³²⁵ Oraysan, ss. 115-116.

³²⁶ Oraysan, s. 143.

bir arada bulunamamaktadır³²⁷. Bu başlık altında İznik Roma Tiyatrosu’nda yapılan kazı çalışmalarında ele geçen yedi adet anahtar tez kapsamında incelemeye alınacaktır.

Kat. Nr. 49, demirden üretilmiş olup anahtarın dişli kısmında ciddi kırıklar mevcuttur. Anahtar kısmında kahverengi korozyon ve bozulma olmasına karşın halka kısmı oldukça sağlamdır. Anahtar kısa bir geçişle “D” profilli halkaya bağlanmıştır. Halka kısmı ve dişli kısmı muhtemelen farklı bir demir alaşımına sahip olduğu için bozulma oranları farklıdır. 2016 kazı sezonunda doğu sütunlu galeri içerisinde yapılan kazı çalışmalarında U6 plankaresinde³²⁸ 90,36-90,13 m. seviye aralığında ele geçmiştir. Geç Roma – Erken Bizans Dönemi’ne ait seramik buluntuların yoğun olduğu tabaka içerisinde MS 4. yüzyıla ait sikke buluntuları mevcuttur. Benzer örnekler Sardes’te³²⁹ ele geçmiştir. Benzer örnekler ve kontekst verileri doğrultusunda MS 4-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 50, bronzdan üretilmiş olup dikdörtgen kesitli bir halka ve “L” şeklinde bir sap aracılığı ile bu halkaya bağlanan yedi dişli anahtar kısmından oluşmaktadır. Anahtar dişleri kısmen kırılmış olmakla birlikte malzemenin kondisyonu iyidir. 2017 yılı kazı sezonunda yapılan çalışmalar sırasında sahne binasının kuzeyinde R3 plankaresinde³³⁰ 90,31-90,09 m. seviyeleri arasında bulunmuştur. Ele geçtiği kontekst içerisinde Geç Roma - Erken Bizans seramikleri yoğunlukla görülmüştür. Benzer örnekleri Korinthos’ta³³¹ ele geçmiştir. Khorinthos örnekleri MS 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. **Kat. Nr. 50** benzer örneklerin tarihlendirilmesi ve tabaka verileri arasındaki uyum dikkate alınarak MS 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 51, **Kat. Nr. 50** ile benzer olmakla birlikte halka kısmı kırılmış ve büyük ölçüde eksiktir. **Kat. Nr. 50**’den farklı olarak **Kat. Nr. 51** on adet diş sahibidir. 2017 yılı kazı sezonunda Galeri7 Giriş adlı açmada³³² 89,65 m. seviyesinde ele geçen anahtar Geç Roma Dönemi’ne tarihlenen seramiklerin yoğun olarak

³²⁷ Handegül Canlı, “Philadelphia’dan (Isauria) Nadir Bir Buluntu: Silindirik Asma Kilit”, **Olba XXVIII**, Mersin. 2020, s. 341.

³²⁸ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, ss. 288-189.

³²⁹ Waldbaum, s. 75.

³³⁰ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, ss. 294-295.

³³¹ Davidson, s. 138.

³³² Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, ss. 269-270.

görüldüğü bir tabakada bulunmuştur. Sardes³³³ ve Korinthos³³⁴ kazılarında ele geçen benzer örnekler mevcuttur. Benzer örnekler ve tabaka verileri ışığında **Kat. Nr. 51**, MS 4. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. Nr. 52, Kat. Nr. 49'a benzemekle birlikte anahtar kısmı demirden halka kısmı bronzdan üretilmiştir. Anahtar kısmı oksitlenme sebebi ile deforme olmuştur. Ancak bronz halka iyi kondisyondadır. 2019 kazı sezonunda D8 plankaresinde 90,44 m. seviyesinde ele geçmiştir. Anahtarın ele geçtiği tabakada Roma Dönemi seramikleri yoğun olarak görülmüştür ve tasniflenen bir sikke MS 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlidir. Benzer örnekler Sardes'te³³⁵ ele geçmiştir. Tabaka verilerine göre ve benzer örneklerle bakılarak MS 4. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. Nr. 53'ün dikdörtgen kesitli halkası "L" şekilli bir sap ile üç adet dikdörtgen dişin bulunduğu anahtar kısmı ile birleşmektedir. Döküm tekniği ile üretilen bronz anahtar masif bir yapıdadır. Anahtar dişleri üzerinde çapraz şekilde verevine yiv detayı vardır. 2019 kazı sezonunda D8 plankaresinde yapılan çalışmalarda 92,02 m. seviyesinde ele geçmiştir. Bulunduğu tabaka içerisinde Geç Roma Dönemi'ne ait yoğun miktarda seramik gözlenmiştir. Benzer örnekleri Korinthos³³⁶ ve Arykanda³³⁷ buluntuları arasında, D.Doukas koleksiyonunda³³⁸ görülebilir. Mevcut veriler değerlendirildiği zaman **Kat. Nr. 53** MS 3-4. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 54 daha önce incelediğimiz yüzük formu anahtarlardan farklı olarak, "D" profilli halka üzerine perçinlenmiş sarmaşık yaprağı formunda serbest şekillendirilmiş bir anahtardır. 2019 yılı kazı sezonunda yapılan çalışmalarda D6 plankaresinde 90,42 m. seviyesinde ele geçmiştir. Aynı tabakadan ele geçen seramik malzemelerin yoğunluğu Roma Dönemi'ne tarihlenirken sikkeler MS 3-4. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir. Korinthos'da³³⁹ ve Samaria³⁴⁰ kazısında ele geçen benzer

³³³ Waldbaum, s. 75.

³³⁴ Davidson, s. 138.

³³⁵ Waldbaum, s. 75.

³³⁶ Davidson, s. 138.

³³⁷ Oransay, s. 143.

³³⁸ Bakirtzi, s. 274.

³³⁹ Davidson, s. 138.

³⁴⁰ John Winter Crowfoot and the Others, **The Objects From Samaria**, Palestine Exploration Fund, London, 1957, s. 445.

örnekleri mevcuttur. **Kat. Nr. 54** seramik, sikke ve analogi verileri doğrultusunda MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Anahtarlar başlığı altında ele alınan son anahtar **Kat. Nr. 55**'tir. Daha önce ele alınanlardan farklı bir tiptedir. Bronz döküm tekniği ile yapılmıştır ve dikdörtgen şeklinde olan anahtar kısmında üç adet dikey oluk bulunmaktadır. Anahtar uzun altıgen bir sapla halka şeklindeki tutamağa bağlanmaktadır. Boyun kısmı dikdörtgen prizma şeklinde olup, boynunda üç adet yiv vardır. Halkanın etrafı orta kısmında sırt yapmaktadır. Halkanın arkasında, anahtarla aynı doğrultuda ince, üç yivli kare prizma şeklinde bir uzantı olmakla birlikte uzantının üst kısmında dört adet küçük çıkıntı mevcuttur. 2019 yılında gerçekleştirilen kazılar esnasında tiyatronun batısında yer alan D7 plankaresinde, 89,90 m. seviyesinde ele geçmiştir. Bu seviyede ele geçen seramiklerin yoğunluğu Roma Dönemi'ne aittir. Yine bu seviyede ele geçen ve tasnif edilen bir sikke MS 3. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlendirilmiştir. Tam olarak birebir benzeri olmasa da kullanım ve tip açısından benzer örneği Arykanda³⁴¹ kazında görülmektedir. Tabaka verilerine göre MS 2-3. yüzyıla ait olduğu anlaşılmıştır.

İznik Roma Tiyatrosu'nda orijinal kullanım evresinde birçok ahşap kapının bulunduğu, tiyatroda yapılan kazılar sonucunda tespit edilen koridorlar ve mekanların giriş bölümlerinde bulunan mermer bloklar üzerine açılmış kapıların yerleşeceği oyuklar sayesinde bilinmektedir. Bu anahtarın, tiyatronun kapıların birine ait olduğunu söylemek yanlış olmaz ki bu durumda tez kapsamına alınan malzemeler içerisinde doğrudan tiyatro yapısı ile ilişkili olduğu düşünülebilen nadir parçalardan biridir.

2.10.2. Kilit Aynası

Kilitler, kapıları ve bazen de kozmetik amaçlıda kullanılan çeşitli boyutlardaki kutuları kilitlemek için kullanılmıştır³⁴². Kilit sisteminin bir parçası olan ve genelde ahşap bir zemin üzerine monte edilen kilit aynaları yuvarlak veya dikdörtgen formlara sahip olabilmekteydi. Kenarlarında ahşaba küçük bir çivi ile

³⁴¹ Oransay, s. 144.

³⁴² Waldbaum, s. 72; Durak, s. 25.

tutturulabilmek için açılmış olan delikler yer almaktaydı. Orta kısmında farklı formlarda yer alan delik anahtarın girmesi için uyumlu bir şekilde işlenmekteydi. Yüzeyin geriye kalan kısımları çeşitli şekillerde süslenebilir veya sade bırakılabilmektedir.³⁴³.

İznik Roma Tiyatrosu'nda 2019 yılı kazı sezonunda trapezoidal tonoz 4 ve 5'in geçişlerini sağlamak amacı ile kazılan Koridor 4 adlı mekanda 89,63 seviyesinde **Kat. Nr. 56** adıyla ele alınacak olana bir kilit aynası ele geçmiştir. Dövme tekniği ile üretilmiş olan bronz kilit aynası neredeyse tüm ele geçmiştir. Kenar kısımlarında kırıkları mevcut olan **Kat. Nr. 56** kondisyon açısından da pek iyi sayılmamaktadır. Dairesel forma sahip plakanın orta alt kısmında anahtar deliği yer almaktadır. Anahtar deliğinin üst kısmı yuvarlak şekilde iken alt kısmı daha çok dikdörtgenimsidir. Plaka üzerinde perçin delikleri gözlenmekte ve anahtar deliğinin etrafında çiftlerli iki sıra halinde konsantirik daire yer almaktadır. **Kat. Nr. 56**'nın ele geçtiği seviyede bulunan seramiklerin yoğunluğu Roma Dönemi olarak tespit edilmiştir. **Kat. Nr. 56**'nın benzer örneklerini Arykanda³⁴⁴, Metropolis³⁴⁵ ve Korinthos³⁴⁶ kazılarında görmek mümkündür. Benzer örnekleri ve **Kat. Nr. 56**'nın ele geçtiği tabaka verileri ışığında MS 3-4. yüzyıla tarihlenmektedir.

2.10.3. Menteşe

Menteşeler sandık, dolap, kutu, kapı veya pencerelerin açılıp kapanmasını sağlayan araçlardır. İki aplik ve bir milden oluşan menteşeler kelebek formu aksamlarıdır.

İznik Roma Tiyatrosu'nda 2017 yılında sahne binasının kuzeyinde gerçekleştirilen kazılar sırasında R2 plankaresinde³⁴⁷ 89,94-89,85 m. seviyeleri aradınsa bir adet bronz menteşe ele geçmiştir. **Kat. Nr. 57** olarak adlandırılan menteşede, oval formdaki plakalar üzerinde ikişer tane olmak üzere perçin delikleri yer almaktadır. Menteşe muhtemel darbe kaynaklı kırılmış olup bağlantı noktalarında

³⁴³ Oraysan, s. 140.

³⁴⁴ Oraysan, ss. 140-141.

³⁴⁵ Durak, ss. 23-24.

³⁴⁶ Waldbaum, s. 73.

³⁴⁷ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

deformasyon mevcuttur. Perçinlerden bir tanesi menteşe üzerinde mevcutken, iki kanadı birleştiren pim mevcut değildir. **Kat. Nr. 57** ile aynı seviyede ele geçen seramikler Geç Roma – Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Yine bu seviyede ele geçen ve tasnif edilen bir sikke MS 3. yüzyılın sonuna tarihlendirilmektedir. Benzer örnekler Arykanda³⁴⁸, Psidia Antiokheia'da³⁴⁹ ve Kibyra³⁵⁰ kazılarında ele geçmiştir. Şekil olarak günümüze değin bir değişikliğe ve işlevsel farklılıklara uğramayan menteşe her dönemde kullanılmıştır. Bu sebeple **Kat. Nr. 57**'nin bulunduğu tabaka verileri dikkate alınarak MS 3-5. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

2.10.4. Çiviler

Mimaride ve çeşitli zanaatlarda bağlayıcı eleman olarak oldukça önemli bir yere sahip olan çiviler sıklıkla kullanılmıştır. Oldukça farklı alanlarda kullanım gören çivilerin pek çok farklı boyutu ve türevi bulunmaktadır. Çiviler yaygın olarak demir ve bronz malzemeden üretilmişlerdir. Bronz çiviler ahşap malzemenin birbirine bağlanması dışında süs amaçlıda kullanılmışlardır³⁵¹. Sıklıkla ahşap ve deri üzerinde kullanılan çiviler bu malzemelerin bozularak günümüze ulaşmaması sebebi ile tek olarak ele geçmektedir³⁵².

İznik Roma Tiyatrosu'nda pek çok sayıda çivi ele geçmiş bunların en iyi durumda olanları tez kapsamına dahil edilmiştir. Toplam altı adet çivi ele alınmıştır ve bunların her biri birbirinden farklı bir forma sahiptir. Sadece bir adeti demir iken geri kalan beş adeti bronz malzemeden üretilmiştir.

Kat Nr. 58, 2017 kazı sezonu sırasında yapılan çalışmalarda Galerî Giriş açması³⁵³ içerisinde 90,28 m. seviyesinde ele geçen eser malzeme olarak karışık bir kontekst içerisinde gelmiştir. Bronzdan yapılmış olan bu parça mantar şeklinde bir baş kısmına ve kare formlu bir saplamaya sahiptir. Saplama kısmı darbeye bağlı

³⁴⁸ Oransay, s. 134.

³⁴⁹ Gültekin, ss. 30-31.

³⁵⁰ Demirer, s. 94.

³⁵¹ F.Şahin, s. 74.

³⁵² Oransay, s. 135.

³⁵³ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, ss. 296-297.

olarak yamulmuş ve büyük ölçüde eksiktir. Colchester'da³⁵⁴ ele geçen benzer bir örnek Geç Roma Dönemi'ne tarihlenmiştir. Seramik buluntular içerisinde çok geniş dönem aralıklarından malzemeler bulunsa da kazı ekibi tarafından yapılan tasnif çalışmaları sırasında MS 4. yüzyıla ait Afrika kırmızı astarlı seramikleri tespit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında söz konusu eseri MS 3-4. yüzyıllara tarihlemek mümkündür.

Kat. Nr. 59, şapka formu bir başa sahiptir ve kare formu saplaması baştan uca doğru incelenerek sonlanan bronz bir çividir. Darbeye bağlı yapısal deformasyon mevcuttur. Muhtemel olarak işlevini yanı sıra aynı zamanda süsleme amacı da bulunan bu çivinin başlığı oldukça özenli şekilde yapılmıştır. **Kat. Nr. 59**, 2017 yılı kazı sezonunda sahne binasının kuzeyinde gerçekleştirilen çalışmalar esnasında P3 plankaresinde³⁵⁵, 90,06-89,88 m. seviye aralığında ele geçmiştir. Bu seviyede yapılan çalışmalar sonucunda ele geçen seramik yoğunluğu Geç Roma – Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Benzer örnekler Korinthos³⁵⁶, Sarmizegetusa³⁵⁷ Parion³⁵⁸, Patara³⁵⁹ ve Zeugma³⁶⁰ kazılarında görmek mümkündür. **Kat. Nr. 59**, benzer örneklerinin farklı tarihsel dönemlere ait olması sebebi ile kontekst içerisinde değerlendirilip tabaka verilerine göre MS 4-6. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir.

İznik Roma Tiyatrosu'nda 2017 yılında sahne binasının kuzeyinde gerçekleştirilen kazılar sırasında P3 plankaresinde³⁶¹ 90,64-90,54 m. seviyeleri arasında ele geçen bronz çivi **Kat. Nr. 60** olarak adlandırılmıştır. Oldukça küçük boyutlara sahip olan çivinin düz bir baş kısmı vardır. Baş kısmı üzerinde iç içe iki adet daire şeklinde yiv bulunmaktadır. Kare profilli kısa bir saplamaya sahiptir. Bu tarz çiviler genellikle sandık ve kutu gibi ahşap eşyalarda bağlayıcı olmasının yanı sıra bu kutularda estetik görünüme de katkı sağlamaktadır. Çivini bulunduğu tabakada ele geçen seramik buluntular Geç Roma – Erken Bizans Dönemi'ne

³⁵⁴ Crummy, s. 116.

³⁵⁵ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

³⁵⁶ Davidson, s. 142.

³⁵⁷ Alicu ve diğerleri, s. 112.

³⁵⁸ Çelikbaş, Tiyatro, s. 211.

³⁵⁹ F.Şahin, s. 75.

³⁶⁰ Nadine Dieudonne Glad ve diğerleri, **Zeugma V. Les Objects, Maison de l'Orient et de la Méditerranée**, Jean-Pouilloux, Lyon, 2013, s. 106.

³⁶¹ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

tarihlendirilmiştir. **Kat. Nr. 60**'ın benzer örnekleri Korinthos³⁶², Parion³⁶³ Metropolis³⁶⁴ kazılarında ele geçmiştir. Kontekst verileri ışığında **Kat. Nr. 60** MS 4-6. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 61 küre şeklinde bir topuza ve topuzdan uca doğru incelen yuvarlak kesitli bir gövdeye sahiptir. Gövde ortasından almış olduğu muhtemel bir darbe sonrası deformasyona uğramıştır. Tüm olan çivi yeşil bir patinaya ve iyi bir kondisyona sahiptir. 2019 yılı kazı sezonunda yapılan çalışmalar sırasında D8 plankaresinde 91,20 m. seviyesinde bulunmuştur. Ele geçtiği kontekst içerisinde bulunan seramiklerin yoğunluğu Roma Dönemi'ne aittir ve bu alanda ele geçen tasniflenmiş sikkeler MS 4. yüzyıla aittir. Korinthos³⁶⁵, Kibyra³⁶⁶ ve Allianoi³⁶⁷ benzer örnekler bulunmaktadır. Korinthos ve Kibyra örnekleri çivi olarak değerlendirilirken, Allianoi örneği tıpta kullanılan ve açık yaraların kapatılmasında işlev gören bir iğne olarak değerlendirilmiştir. Bu örnekler ile yapılan kıyaslama sonucunda **Kat. Nr. 61**'in bir tepeli iğne olabileceği de göz önünde bulundurulmalı ancak, gövde kısmının tepeli iğnelere göre daha farklı oluşu (topuza doğru kalınlaşması) bir iğneden ziyade çivi olarak kullanılmış olduğunu düşündürmüştür. Kontekst verilerine göre **Kat. Nr. 61** MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 62, tez kapsamına alınan çiviler içerisinde demirden yapılmış olan tek örnektir. İznik Roma Tiyatrosu kazılarında çok sayıda demir çivi ele geçmesine karşın birçoğu oldukça kötü korozyona maruz kalmış ve oksidasyon çok ileri bir seviyededir. Demir objelerde görülen bu durum İznik Roma Tiyatrosu'nda kazılan toprağın çok nemli olması ile ilişkilidir. Bu sebeple ele geçen pek çok demir obje form açısından incelenememektedir. Tez kapsamında incelenen eserlerin büyük bir çoğunluğunu bronz objeler oluşturmuş olsa da **Kat. Nr. 62**'nin birçok kötü durumda olan örneği kazılar sırasında ele geçmiştir. Bu tarz büyük boyuttaki çiviler mimari yapı elamanlarını bir arada tutmak için ahşap üzerine çakılan çivilerdir. **Kat. Nr. 62**, düz yüzeyli daire formda bir baş kısmına ve kare profilli uzun bir saplamaya sahiptir. 2019 yılı kazı sezonu sırasında yapılan çalışmalarda TT5 Doğu açmasında 89,33 m.

³⁶² Davidson, s. 142.

³⁶³ Çelikbaş, Tiyatro, s. 211.

³⁶⁴ Durak, s. 25.

³⁶⁵ Davidson, s. 142.

³⁶⁶ Demirer, s. 126.

³⁶⁷ Baykan, s. 53.

seviyesinde ele geçmiştir. Bu tabakada Roma Dönemi'ne ait seramikler yoğun şekilde gözlemlenmiştir. Benzer örnekler Korinthos³⁶⁸, Sardes³⁶⁹, Parion³⁷⁰, Kıbyra³⁷¹ ve Ordu³⁷² kazılarında görülmektedir. Aynı formda çivilerin geniş dönem aralığında kullanılmasından dolayı çiviler daha çok tabaka verilerine göre değerlendirilmiştir. Bu sebeple **Kat. Nr. 62** tabaka verileri göz önünde tutularak MS 2-4. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir.

Kat. Nr. 63 bir çivi formunda olmakla beraber pişmiş toprak bir kalıp parçasına yapışık halde ele geçmiştir. Metal parçanın yapışık olduğu kalıbın bir benzeri hemen yakınından ele geçmiştir. Diğer kalıp örneği üzerinde gördüğümüz yivler bronz parçanın baş kısmı üzerinde de muhtemel olarak bulunuyor olmalıdır. Kalıpla yapışık olması ve gövde kısmı olarak nitelendirilecek bölümünün kıvrılarak kırılmış olması parçanın tam olarak hangi işlev ile kullanıldığını tespit etmeyi güçleştirmektedir. Ancak formuna bakılarak bir çivi olabileceği ve imalat artığı olarak değerlendirilebileceği söylenebilir. Kalıp ile birlikte bulunmuş olması metal işliklerinin İznik içerisinde aktif olarak çalışmış olduğunu kanıtlaması açısından önemli bir buluntudur. 2018 yılı kazı sezonunda C6-7/D6-7 açmasında³⁷³ 90,97 m. seviyesinde bulunmuştur. Bu seviyede ele geçen seramik buluntuların yoğunluğu Roma Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Tabaka verilerine göre MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

2.10.5. Tutamak

Tutamaklar çekmece, kutu, kapı gibi çekilip açılacak aksamaların kolaylıkla tutulabilmesi için eklenen parçalardır. Tutamaklar ahşap, kemik, demir, bronz, pirinç, gümüş nadiren de olsa altın gibi birçok malzemeden üretilmiştir. İznik Roma Tiyatrosu'nda bir adet bronz tutamak ele geçmiştir.

³⁶⁸ Davidson, s. 142

³⁶⁹ Waldbaum, s. 69.

³⁷⁰ Çelikbaş, Tiyatro, s. 211.

³⁷¹ Demirer, s. 12-129.

³⁷² Ertay Yıldırım, **Ordu/Fatsa Cıngırt Kayası Kazısı 2012-2014 Sezonu Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2017, s. 65.

³⁷³ Ekin Meriç ve diğerleri, 2018, ss. 269-270.

Kat. Nr. 64, oldukça estetik bir tutamak olup, daire biçimli kısmına dövme tekniği ile çiçek deseni verilmiştir. Daire çevresi tırtıklıdır. Topuz biçimli baş kısmı, ucu sivri gövdede bombeli ve boyuna doğru daralmaktadır. Topuz çevresi sekiz açıda perdahlamıştır. Topuzdan dip kısma doğru genişleyen boyun bir miktar eğirilmiştir. Daire biçimli kısım ve topuz birbirlerine perçinlenmiştir. 2016 yılı kazı sezonunda yapılan çalışmalar sırasında sahne binasının kuzeyinde bulunan I2 plankaresinde³⁷⁴ 90,73-90,53 m. seviye aralığında ele geçmiştir. Bu seviye aralığında gözlemlenen seramikler ağırlıklı Osmanlı Dönemi'ne aittir. Muhtemelen küçük bir çekmece ya da küçük bir kutuya ait olan bu tutamak tabaka verileri doğrultusunda MS 13-15. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

2.10.6. Perde Askısı

2019 yılında gerçekleştirilen kazılar sırasında tiyatronun batı cephesinde yer alan D8 plankaresinde 89,80 m. seviyesinde ele geçen **Kat. Nr. 65**, kapıların ve pencerelerin üzerine monte edilerek kullanılan bir perde askılığıdır. Bronz perde askılığı, içi dolu döküm tekniği ile üretilmiş ve oldukça gerçekçi bir görünüm verilmiştir. Neredeyse bir heykel parmağını andıran bu askı, parmağın birinci boğumundan kıvrılarak kanca formu kazanmıştır. Parmağın ikinci boğumuna da hafif bir kıvrım verilerek kütesellikten ve yapaylıktan uzak, oldukça doğal ve hareketli bir etki yaratılmıştır. Parmak üzerindeki tırnak detayı en az parmağın kıvrımları kadar doğal işlenmiştir. İznik Roma Tiyatrosu'nun kapıları günümüze ulaşmadığı için bu parçanın tiyatroya ait olduğunu söylemek güçtür. Ancak askının geniş olan bağlantı noktasının muhtemelen ahşap bir yere monte edilmiş olduğunu söyleyebiliriz ve tiyatrodaki muhtemel ahşap kapıların varlığı bu parçayı tiyatroya ait bir perde askısı olarak düşünmemize de imkan sağlamaktadır. Hagia Sophia (**Ek 10**) ve Hagia İrini'de kapı lentoları üzerinde örnekleri görülebilen askılar MS 6. yüzyıla aittir. Ve Selanik Bazilika Müzesi'nde görülen örnek de aynı şekilde MS 6. yüzyıla aittir³⁷⁵. Ancak **Kat. Nr. 65**'in ele geçtiği tabakada bulunan seramiklerin yoğunluğu Roma Dönemi'ne aittir. Keza örnekler ile kıyaslandığı zaman daha ince bir işçiliğe sahip bu

³⁷⁴ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, ss. 287-288.

³⁷⁵ Bakirtzi, ss. 280-281.

eserin benzer örneklerden daha erken bir dönemde üretildiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda tiyatronun orijinal elemanlarından biri olduğu varsayımı, tabaka verilerinin göz önünde bulundurulması ve benzer örnekler ile kıyaslandırılması sonucu eser MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

2.11. LİTÜRJİK OBJELER

Litürji (Liturya) kelime anlamı olarak Yunanca’da “ayin-ibadet” anlamına gelmektedir. Bu ayin-ibadet sırasında kullanılan eşyaları litürjik obeeeler olarak tanımlamak mümkündür³⁷⁶. Doğu Roma İmparatorluğu’nda, Hristiyanlığın kabulü ile birlikte dini sembol ve kavramlar obje olarak hayata dahil olmuş, taşınabilir ya da aplane olarak nesneler üzerinde yer almaya başlamıştır³⁷⁷. Bilimsel kazılar sırasında ele geçen bu tip objelerin günlük hayatta mı yoksa ibadet sırasında mı kullanıldığının tespiti zor olduğundan tamamının “litürjik obje” olarak kabul edilmesi uygun olacaktır. Hristiyanlık inancını kabul etmiş kişilerin sosyal yaşamları sırasında kötülüklerden uzak durmak amacıyla bu tip nesneleri kullandıkları bilinmektedir³⁷⁸.

Biliyoruz ki İznik, Hristiyanlık için oldukça önemli bir kenttir. İznik tarihi ile ilgili bölümde de bahsettiğimiz gibi; İmparator I. Constantinus (MS 306-337) Dönemi’nde dini inançlara yönelik yasakların ortadan kalkması ile MS 325 yılında Nicaea’da Hristiyan dünyasının sorunlarını görüşmek üzere büyük bir konsil toplanmıştır³⁷⁹. I. Ekümenik Konsil’in İznik’te toplanması onu Bizans Dönemi’nde ve Hristiyanlık dünyasında önemli bir noktaya taşımıştır³⁸⁰. İznik tarihinde önemli bir rol oynayan tiyatroda, Hristiyanlığın kabulünden sonra orkestra bölümüne eklenen duvarlar ile geçişler engellenerek dini amaçla kullanılan bir mekan oluşturulmuştur³⁸¹. Ayrıca cavea ile orkestra’nın arasında yer alan rigole’nin iç duvarında bu döneme ait Meryem ve kucağında İsa’nın bulunduğu freskler ve

³⁷⁶ Meryem Acara, “Bizans Ortodoks Kilisesinde Liturji ve Liturjik Eserler”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 1, 1998, s. 184.

³⁷⁷ Enez, s. 22.

³⁷⁸ Oğuz Koçyiğit, “Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi Bizans Dönemi Maden Haçları.” **Journal of Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 35, Sayı: 2, 2018, s. 115.

³⁷⁹ Şahin, Katolog, s. 23; Yalman, Nikaia, s. 30; Ermiş, s. 7; Boyana, s. 45.

³⁸⁰ Çakmak, s. 13.

³⁸¹ Ekin Meriç, Anıt, s. 348.

boyalar yer almaktadır³⁸². MS 4-6. yüzyıla tarihlendirilen bu dönemde tiyatronun dinsel amaçlarla kullanıldığı bilinmektedir.

Tez kapsamına alınan iki adet liturjik obje tezin yaklaşık %3'lük kısmını oluşturmaktadır. Bu objelerin biri bronzdan yapılmış, bir diğeri ise gümüşten üretilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Ayşin Özgül tarafından İznik Müzesi başkanlığında 2015 yılında tiyatroda kazılar yürütülmüştür. Tiyatronun güneyinde gerçekleştirilmiş olan çalışmalarda Bizans Dönemi'ne ait yüz atmış mezar ortaya çıkarılmıştır. Ele geçen buluntular değerlendirildiğinde mezarlık alanı MS 12-13. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir³⁸³. Bu alanda yürütülen çalışmalar esnasında S18³⁸⁴ açmasındaki Mezar 16'dan ele geçen **Kat. Nr. 66**, bir röliker haç kapağıdır. İçinde kutsal kalıntıların ya da gerçek haçtan koparılmış bir parçanın konulduğu ve boyuna asılarak kullanılan röliker haçlar genelde bronz döküm tekniği ile üretilmiş liturjik eserlerdir. Haç şeklinde olan iki kutucuk menteşe yardımı ile kapanmaktadır. Bu objeler ilk olarak MS 9. yüzyılda ortaya çıkmış ve MS 12. yüzyıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır³⁸⁵.

Kat. Nr. 66 döküm tekniği ile üretilmiştir. Latin Haçı formunda olup, kollar dışarı doğru genişler şekildedir ve tümdür. Yüzeyi sade bırakılmıştır. Uzun kollarda diğer parçanın kapanması için yapılmış olan menteşeler bulunmaktadır. Rölikerin üzerinde tekstil kalıntıları görülmektedir. Korinthos³⁸⁶, Sardes³⁸⁷ gibi kazılarda ele geçen örneklerde, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi'nde³⁸⁸ ve Latsis koleksiyonunda³⁸⁹ benzer örnekleri görülmektedir. **Kat. Nr. 66** bulunduğu kontekst ve analogi bağlamında MS 12-13. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Bu başlık altında ele alınan **Kat. Nr. 67** ise gümüş bir haçtır. 2016 yılında yapılan çalışmalar esnasında D6-7 Doğu açmasında 92,16-91,72 m seviyesinde ele geçmiştir. Döküm tekniği ile üretilmiştir. Gümüş haçın arka yüzeyi düz olmakla

³⁸² Yalman, 2005, s. 392; Öz, s. 6; Ekin Meriç, Anıt, s. 348.

³⁸³ Özgül, ss. 320-321.

³⁸⁴ Özgül, s. 320.

³⁸⁵ Hüseyin Metin, "Burdur Müzesi'nden Bir Röliker Haç", **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 24, 2019, s. 279.

³⁸⁶ Davidson, s. 285.

³⁸⁷ Waldbaum, s. 137.

³⁸⁸ Koçyiğit, s. 118.

³⁸⁹ Bakirtzi, ss. 191-193.

birlikte ön yüzeyinde yanlardan orta bölüme doğru sırt yapmaktadır. Keskin hatlara sahip olmayan haç stilize bir forma sahiptir. **Kat. Nr. 67**'nin bulunduğu seviyede ele geçen ve tasnif edilen seramikler Geç Roma – Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenmektedir. Ayrıca bu seviyede ele geçen bir Bizans sikkesi de bulunmaktadır. **Kat. Nr. 67** 'nin benzerleri Pisidia Antiokheia³⁹⁰, Parion³⁹¹, kazılarında ele geçen eserler arasında görülmektedir. **Kat. Nr. 67** kontekst verilerine göre Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmektedir.

2.12. DİĞER OBJELER

İznik Roma Tiyatrosu kazılarında ele geçen ve tez kapsamında herhangi bir başlık altına dahil edilemeyen, net bir şekilde kullanım amacı tespit edilemeyen beş adet bronz obje bulunmaktadır. Bu objeler tez kapsamında incelenecek olan eserlerin yaklaşık %7'sini oluşturmaktadır. Bu eserler hakkında, şekil olarak benzeyen ya da işlev olarak benzer olduğu düşünülen referanslar ışığında öneriler sunulacaktır.

Antik Çağ'da mobilya³⁹², süs eşyaları³⁹³, mimari yapılar³⁹⁴ gibi çeşitli yerlerde sevilerek kullanılan mitolojik bir yaratık olan griffon **Kat. Nr. 68**'de karşımıza çıkmaktadır. Griffonlar³⁹⁵ kartal başlı, aslan vücutlu, kartal pençeli, kanatlı varlıklar olarak betimlenir. Ancak masa ayağı gibi işlevsel öğelerde griffonların başları doğrudan bir bacağa bağlanarak stilize edilmektedir. **Kat. Nr. 68**'de görünen örnek bu şekildedir. Griffonun bacağının arka kısmından dikdörtgen kesitli yassı bir levha kaynatılarak tutturulmuştur. Bu levhanın aldığı kavise bakılarak objenin tamamının bir yarım daire oluşturacak şekilde olduğu ve birden fazla griffona sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu eser kuvvetle muhtemel bir üç ayak olup, üzerine süs amaçlı bir kap konulabileceği düşünülebilir. 2018 yılı kazı sezonunda tiyatronun

³⁹⁰ Gültekin, s. 44.

³⁹¹ Çelikbaş, s. 234.

³⁹² Bkz. Davidson, Kat. Nr. 809; Bakirtzi, Kat. Nr. 295.

³⁹³ Bkz. The British Museum Online Catalog, https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1814-0704-1496, (12.06.2021.), Cat.Nr. 1814,0704.1496

³⁹⁴ Bkz. Evrim Kafa Duran ve Nezihat Köşklük Kaya, "Arkeolojik Alanlarda Uygulanan Bütünleme (Tamamlama) Müdahalelerinin Değerlendirilmesi: Metropolis Örneği", **SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 50, 2020, s. 270. Metropolis Antik Kenti Tiyatrosu kerkideslerinde bulunan grifon ayakları.

³⁹⁵ Azra Erhat, **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2007, s. 119.

kuzey batısında C4 plankaresinde³⁹⁶ ele geçmiştir. 90,99 m. seviyesinde bulunan eser Geç Roma – Erken Bizans Dönemi’ne tarihlenen seramiklerin yoğun olduğu bir tabakada bulunmasına karşın, Hristiyanlık Dönemi’nde bu tip mitolojik varlıkların betimlenmesinin yasak oluşu bu eserin MS 4. yüzyıldan daha erken bir tarihe ait olduğunu göstermektedir. C4 plankaresinin, tiyatronun özgün kullanım döneminde soyluların kullanımına ait olan batı sütunlu galeri yapısının hemen yakınında oluşu ve bu eserin Roma Dönemi’ne ait oluşu eser ve mekan arasında bir ilişki kurulabilmesine imkan sağlamaktadır. Keza bu tarz özenli süs objeleri Roma toplumunda elit kesim tarafından tercih edilmekteydi. Bu düşünce ile MS 2-3. yüzyıla ait olması muhtemel üç ayak(?), batı sütunlu galeri mekanında kullanılmış bir eşya olabilir.

Kat. Nr. 69, döküm tekniği ile yapılmıştır. Gövde ortasında hafif bir şişkinlik yaparak ağıza doğru genişlemektedir. Ağız kısmın hemen altında içte ve dışta olmak üzere hafif bir yiv bulunmaktadır. Ağız kısmının üst kısmında daha derin bir yiv bulunmaktadır. Dip kısmının iç ve dışında birbirini karşılayan iki küçük halka şeklinde çıkıntı oluşturulmuştur. Küçük bir kap şeklinde olan bu esere benzer farklı işlevlerde kullanılan örnekler mevcuttur. Korinthos³⁹⁷ kazılarında bulunan bir eser yakın bir formda olmakla birlikte terazi ağırlığı olarak tanımlanmıştı. Haluk Perk koleksiyonunda³⁹⁸ bulunan bir merhem kabı **Kat. Nr. 69**’a boyut ve form olarak oldukça benzemektedir. Ayrıca merhem kabının bir kapağa sahip olduğu görülmekte ve **Kat. Nr. 69** da ağız çevresinde bir kapağın oturabileceği tarzda bir yive sahiptir. **Kat. Nr. 69** form ve işlen açısından merhem kabına benzemekle birlikte kullanılan malzemenin oldukça ağır ve kalın cidarlı oluşu açısından da bir terazi ağırlığı olabilme ihtimali barındırmaktadır. Bu sebeple net bir işlev tespit edilememesine karşın küçük bir kap formunda olduğu için “kapçık” olarak isimlendirilmiştir. 2017 yılı kazı sezonunda sahne binasının kuzeyinde yapılan çalışmalar sırasında S2 plankaresinde³⁹⁹ 90,10-89,87 m. seviye aralığında bulunmuştur. Bu tabakada gözlemlenen seramiklerin yoğunluğu Geç Roma – Erken Bizans Dönemi’ne

³⁹⁶ Ekin Meriç ve diğerleri, 2018, s. 270.

³⁹⁷ Davidson, s. 212.

³⁹⁸ Haluk Perk, “Haluk Perk Koleksiyonundan Antik Dönem Tıp Aletleri”, **Tıp ve Sanat**, Sayı: 27, 2002, (Tıp), s. 4.

³⁹⁹ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 294.

tarikhlenirken iken yine bu tabakadan ele geçen ve tasniflenen bir bronz sikke MS 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Tüm veriler dikkate alındığında bu eser MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. Nr. 70, bronz dökümden üretilmiş daire profilli tüm bir halkadır. Halkanın üzerinde simetrik şekilde konumlanmış daha kalın yine yuvarlak profilli iki bölüm bulunmaktadır. Bu eser masif olarak üretilmiştir. Halka üzerindeki detaylar bu eserin estetik bir kullanımının olduğunu düşündürmektedir. Parion kazılarında ele geçen basit bronz halkalar saç tokası olarak önerilmiştir⁴⁰⁰. Bunun yanı sıra bu eser Korinthos kazılarında ele geçen bir halkanın saplama ile birlikte kullanıldığı⁴⁰¹ daha işlevsel bir örnekteki gibi de kullanılmış olabilir. 2017 kazı sezonu sırasında doğu sütunlu galeri içerisinde bulunan V5 plankaresinde⁴⁰² yapılan çalışmalarda 91,20 m. seviyesinde gün yüzüne çıkarılan eser karışık bir kontekst içerisinde ele geçmiştir. Bu tabakada bulunan sikkeler içerisinde bir adet MS 4. yüzyıl sikkesi tasniflenmiştir. Halkanın hem işlev açısından tam olarak tanımlanamaması hem de kontekst verilerinin karışık olması sebebi ile herhangi bir tarihleme önerisi getirilememiştir.

Kat.Nr 71, yuvarlak ve yassı profilli baş kısmı ve bu başa dikey kesitte bağlanmış dikdörtgen kesitli sap kısmından oluşmaktadır. Sap ve baş kısmının birleştiği noktada iki yanda birer volüt ile süslenmiştir. Eser yüksek derecede oksidasyona maruz kalmıştır ve kötü bir kondisyona sahiptir. Sap büyük ölçüde eksiktir. Bu sebeple sapın ne tarz bir eserin parçası olduğunu söylemek güçtür. Bu süslü sapın bir kaşığa ait olma ihtimali sapın profil şekline dolaylı düşüktür. Bir saç iğnesi olma durumu ise eserin kalınlığı göz önüne alınınca düşük bir ihtimal olarak kalmaktadır. Hangi işlevle kullanıldığı tam olarak tespit edilemese de oldukça şık detaylara sahip bu eser, güzellik kaygısı güdülerek üretilmiştir. Bu sebeple bir kıyafet iğnesi olabileceği ihtimali üzerinde de durulmalıdır. Bu ihtimallerin yanı sıra tıp ve kozmetik aleti olarak kullanılan bir nesneye de ait olabilir⁴⁰³. 2016 kazı sezonu sırasında, sahne binasının kuzeyinde H3-4 açmasında⁴⁰⁴ 90,73-90,54 m. seviyeleri arasında ele geçmiştir. Eserin ele geçtiği tabaka içerisinde çok farklı dönem

⁴⁰⁰ Çelikbaş, Metal s. 170.

⁴⁰¹ Davidson, s. 132.

⁴⁰² Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, s. 295-296.

⁴⁰³ Perk, Tıp, s. 10.

⁴⁰⁴ Ekin Meriç ve diğerleri, 2016, ss. 287-288.

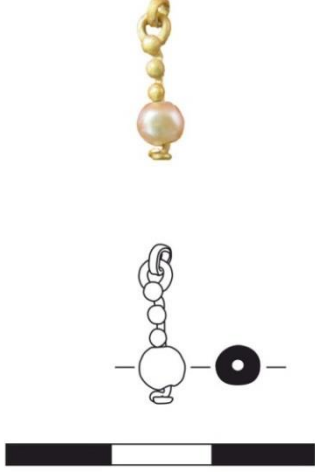
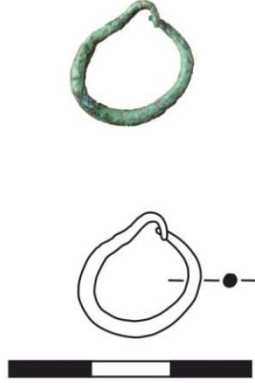
aralıklarına ait seramik eserler mevcuttur. Bu tabakada bulunan sikkeler içerisinde tasniflenen bir adet sikke vardır ve Bizans Dönemi'ne aittir. Eserin işlevi hakkındaki yorumlamanın güçlüğü ve tabaka verilerinin tutarsızlığı sebebi ile bu parçaya herhangi bir tarihleme önerisi getirilememiştir.

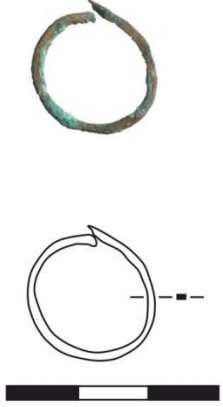
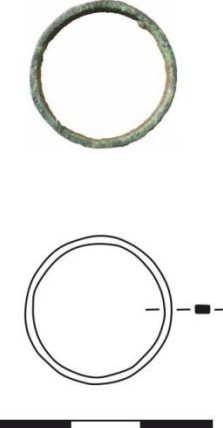
Kat. Nr. 72, tez kapsamında değerlendirilen son eserdir. Tüm halde bulunan eser döküm tekniği ile üretilmiştir. Açık yeşil patinaya ve iyi bir kondisyona sahiptir. Silindirik gövdeli parça alt kısımda daha geniştir. Ortaya doğru daralıp üste doğru tekrar genişleyen parçanın dip bölümü yuvarlatılmıştır. Gövdenin üst ucu yassı biçimdedir ve bir adet deliğe sahiptir. 2017 yılında İznik Roma Tiyatrosu'nda yapılan kazı çalışmaları sırasında C12 plankaresinde⁴⁰⁵ 90,75 m. seviyesinde bulunmuştur. Bu parçanın ait olduğu tabakadaki seramik buluntular yoğun olarak Geç Roma – Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Tabakada ele geçen sikkelerin yoğunluğu ise MS 3-4. yüzyıla aittir. Yapılan literatür çalışmalarında benzer bir örnek ile karşılaşılamamış olması ve işlevinin tam olarak anlaşılamamış olmasına karşın bu objenin ağırlığı ve asma deliği göz önüne alınarak öncelikle bir ağırlık işlevi görmüş olabileceği düşünülmüştür. Havan topuzlarını andırmasına karşın alt kısmının geniş olmayışı ve formu tam olarak göstermeyişi bu fikirden uzaklaşılmasına neden olmuştur, bunun yanında elbette farklı bir şekilde daha büyük bir mekanizmanın parçası da olabileceği gibi bir şakül işlevi görmesi dahil ihtimaller arasındadır. Bu sebeple ağırlık olarak adlandırılmış ancak benzer örneklerle desteklenemediği için bu öneriye şüphe ile yaklaşmıştır. Tabaka verileri doğrultusunda MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

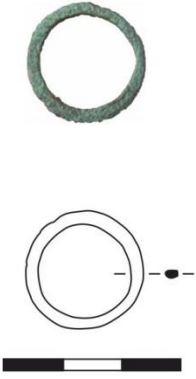
⁴⁰⁵ Ekin Meriç ve diğerleri, 2017, ss. 296.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

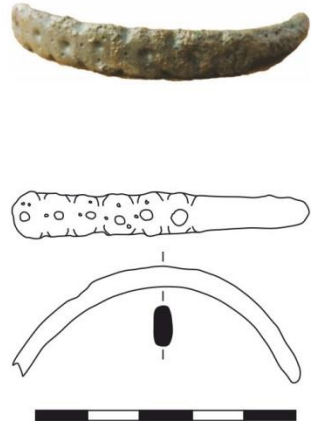
İZNİK ROMA TİYATROSU METAL OBJELERİ KATALOĞU

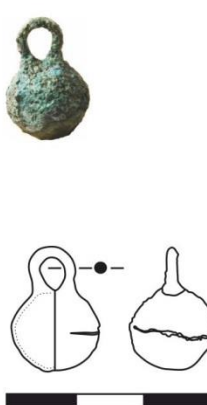
Kat. Nr. : 1 Env. Nr. : İRT 16-30 Adı : Küpe Sarkacı Cinsi : Altın ve inci Ölçüleri : Uz. 16 mm, İnci Çapı 4 mm, 0,45 g Bul. Açma ve Seviyesi : G-4, 89,99 - 89,62 m Durumu : Parça, iyi korunmuş. Tanımı : Sap halka yaparak küpeye bağlanan başka bir halkanın içine geçmektedir. Sap üzerinde yukardan aşağıya doğru üç adet boncuk tarzında altından süsleme mevcut olup, takının uç kısmı ise bir adet inci ile süslenmiştir. İnci küreye yakın formdadır ve sap, ortasındaki delikten geçerek bir spiral yapıp inciyi alt kısmından tutmaktadır. Analoji : T. Ergin, 1983: s.34, N.61-62 (Geç Roma Dönemi); N. Özgülner, 2007: Kat. Nr. 28, (MS 2. yüzyıl), The Biritish Museum Online Catalog: Kat.Nr. 1872,0604.1494, (MS 2 yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 2-4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 2 Env. Nr. : İRT 16-355 Adı : Küpe Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 15 mm, Kal. 2 mm, 0,63 g Bul. Açma ve Seviyesi : L3-4, 90,17 m. Durumu : Tüm, yüzeyi korozyonlu, açık yeşil patina. Orta kondisyonda. Tanımı : Döküm tekniğiyle üretilmiş tel küpe serbest şekillendirilerek kıvrılıp halka formuna getirilmiştir. Küpenin bir ucu düz bir ucu ise gövdeden daha ince şekilde olup kanca biçiminde sonlanmaktadır. Analoji : J. C. Waldbaum, 1983: Lev. 45, Kat. Nr. 723, (Geç Roma - Erken Bizans Dönemleri). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 4. yüzyıl	

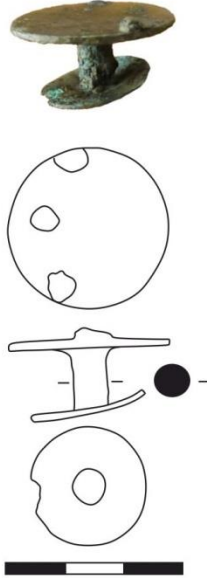
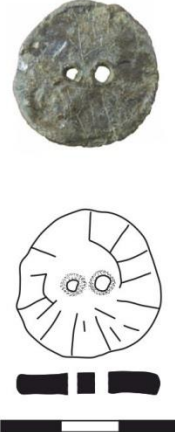
Kat. Nr. : 3 Env. Nr. : İRT 17-101 Adı : Küpe Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 13 mm, Kal. 1,5mm, 0,67 g Bul. Açma ve Seviyesi : Galeri7 Giriş, 90,88 m Durumu : Tüm. Kahverengi patina. Tüm yüzeykorozyonlu. Orta kondisyonda. Tanımı : Halka şekilli küpe yatay kesitte dikdörtgen profilidir. Analoji : J. C. Waldbaum, 1983: Lev. 45, Kat. Nr. 724 (Geç Roma Erken Bizans Dönemleri); A. Enez, 2019: Kat.Nr. 55, (MS 11. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre Roma ve Bizans Dönemi	
Kat. Nr. : 4 Env. Nr. : İRT 17-128 Adı : Yüzük Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 19,5 mm, Kal. 1,5 mm Bul. Açma ve Seviyesi : C13-14 / D13-14 , 91,20 m Durumu : Tüm, yüzeyi korozyonlu, açık yeşil patina. Orta kondisyonda. Tanımı : Dikdörtgen profile sahip, tam daire şeklinde. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev.105,Kat.Nr. 1917-1918 (Bizans Dönemi). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 6. yüzyıl.	

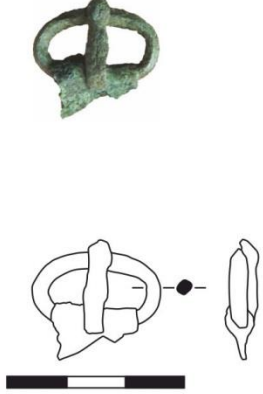
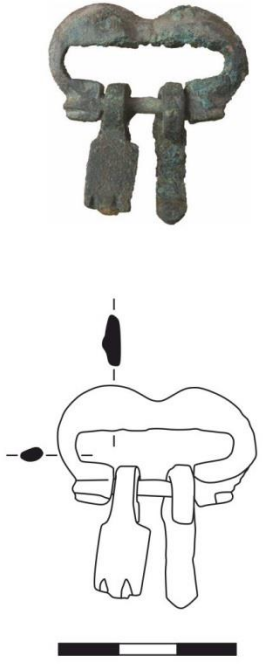
Kat. Nr. : 5 Env. Nr. : İRT 16-156 Adı : Yüzük Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 20mm, Kal. 2mm, 1,24 g Bul. Açma ve Seviyesi : Batı Parodos , 90,87-90,78m Durumu : Tüm. Açık yeşil patina. Kötü kondisyonda. Tanımı : Yassı profilli sahip tam daire şeklinde. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev.105, Kat.Nr. 1908, (MS 2. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 6 Env. Nr. : İRT 17-92 Adı : Yüzük Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 27 mm, En Kal. 6 mm, En İnce 3,5mm, 6,93g Bul. Açma ve Seviyesi : T3, 90,06 m Durumu : Tüm. Yeşil patina. İyi kondisyon. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilmiş olan yüzük serbest şekillendirilerek halka formu elde edilmiştir. Daire profilli yüzük iki uca doğru kalınlaşarak ortada buluşmaktadır. Temas noktasında topuzların ucu sivridir ve uçlar hafif bir açıyla üst üste gelmektedir. Analoji : R. A. Higgins, 1961: Lev. 62, Kat. Nr. D, (MS 1. yüzyıl); F. H. Marshall, 1968: Lev. 28, Kat. Nr. 1135-1136, (MS 1-2. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 2-3. yüzyıl	

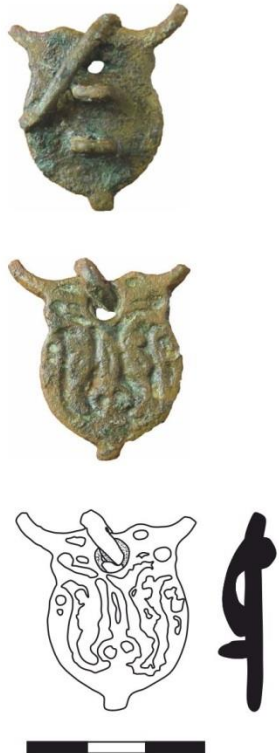
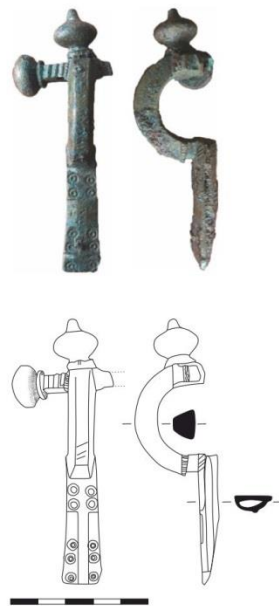
Kat. Nr. : 7 Env. Nr. : İRT 17-20 Adı : Yüzük Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 17 x 14 mm, Kaş Çapı 12 x 9 x 2 mm Bul. Açma ve Seviyesi : O2, 90,25 m Durumu : Taş hariç tüm halde. Halka kısmı hafif deforme olup elips şeklini almıştır. Yüzeyi oldukça korozyonludur. Tanımı : Yassı profilli halka bölümü kaş kısmına doğru genişlemektedir. Oval kaş kısmının ortası hafif çukur bırakılmıştır. Analoji : G. R. Davidson,1952: Lev.102, Kat.Nr. 1812, (MS 2-3. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 8 Env. Nr. : İRT 17-33 Adı : Yüzük Cinsi : Bronz Ölçüleri : Halka Çapı 29 mm, Kaş Ölç. 11x10x7 mm Bul. Açma ve Seviyesi : D12, 90,72 m Durumu : Tüm, kondisyonu iyi. Tanımı : Dikey kesitte yassı profilli halkaya sahiptir. Kaş bölümünün alt kısmı eliptik, daralarak geçilen üst kısmı ise konik formudur. Düz, hafif eliptik üst kısmında mühür şeklinde iç bükey bezemesi yer almaktadır. Analoji : The Biritish Museum Online Catalog: Kat.Nr. AF.269, (MS 5. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 5. yüzyıl	

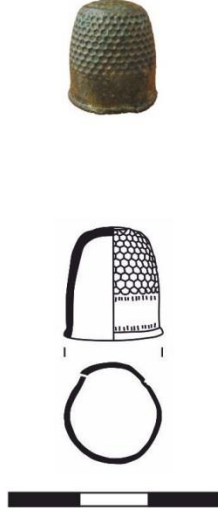
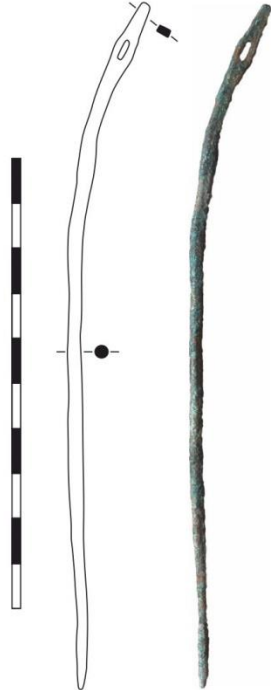
Kat. Nr. : 9 Env. Nr. : İRT 17-140 Adı : Yüzük Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 24 mm, Kaş Ölç. 17 x 12 x 9 mm Bul. Açma ve Seviyesi : C13-14 / D13-14, 90,46 m Durumu : Üç parça yapıştırılmıştır. Kaş kısmı deforme olmuştur, yüzeyi oldukça korozyonludur. Tanımı : Silindirik profilli halka üzerinde kaş kısmı yer almaktadır. Dairesel kaş kısmına sabitlenmiş yüksek bir yuva içerisinde üst kısmı oval bir biçimde düzleştirilmiş cam bir taş görülmektedir. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev.102, Kat.Nr. 1820 (MS 4-5. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 4-5. yüzyıl	
Kat. Nr. : 10 Env. Nr. : İRT 19-14 Adı : Bilezik Parçası Cinsi : Bronz Ölçüleri : Mev. Uz. 57 mm, Gen. 4,5-8,5 mm, Kal. 3 mm, 10,2 g Bul. Açma ve Seviyesi : TT5 Doğu, 89,94 m Durumu : Yarım. Koyu yeşil patina. Orta kondisyonda. Tanımı : Dövme tekniği ile üretilmiş yassı profilli bilezik orta kısımdan uca doğru daralıp sonlanmaktadır. Orta kısım üzerinde sıralı nokta bezemeler mevcuttur. Analoji : J. C. Waldbaum, 1983, Lev. 47, Kat. Nr. 804-805, (Geç Roma - Bizans Dönemleri); D.P. Bakirtzi, 2002, Kat.Nr. 524a-b-c, (MS 11-12. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji verilerine göre Bizans Dönemi	

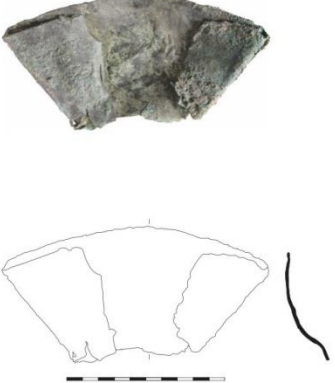
Kat. Nr. : 11 Env. Nr. : İRT 19-20 Adı : Halka Broş Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 40 mm, Kal. 9 mm, Dil Boyu 44 mm Bul. Açma ve Seviyesi : TT5 Doğu, 90,40 m Durumu : Tüm. Kondisyonu iyi. Dil kısmı halka ile kaynaşmıştır. Tüm yüzeyi korozyonlu, yeşil ve kahverengi patina. Tanımı : Döküm tekniği ile yapılmış olan halkaya bağlı halde dil bulunmaktadır. Dilin bağlandığı bölümde kemer halkasının üst bölümü hafifçe düzleştirilmiştir. Tokanın dil bölümünün alt tarafı düzleştirilmiş olup üst tarafı sırt yapmaktadır. Dilin ucu sivridir ve halka yapılan bağlantı kısmı düzleştirilerek bükülüp halkaya sarılmıştır. Analoji : J.Sawicki ve S.Siemianowska, 2020: Fig.3 (1270-1330); The British Museum Online Catalog, Kat.Nr. 1892,0901.777, (Geç Orta Çağ). Tarihlendirme: Analoji verilerine göre MS 13-14. yüzyıl	
Kat. Nr. : 12 Env. Nr. : İRT 19-10 Adı : Düğme Cinsi : Bronz Ölçüleri : Göv. Çapı 10 mm, Halka Çapı 5.5 mm, Halka Kal. 1 mm, 1.05 g Bul. Açma ve Seviyesi : TT5 Doğu, 90,21 m Durumu : Tüm, Gövdede çatlak mevcut, düşük kondisyonlu. Tanımı : Küre şeklindeki içi boş boncuğa bitişik yarım halka şeklinde kulp mevcuttur. Analoji : D.P. Bakirtzi, 2002: Kat. Nr. 491, (MS 12-14. yüzyıl); A. Enez, 2019: Kat.Nr. 39-45, (MS 11-12. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye verilerine göre MS 11-14. yüzyıl	

Kat. Nr. : 13 Env. Nr. : İRT 17-7 Adı : Düğme Cinsi : Bronz Ölçüleri : Üst Çapı 21 mm, Alt Çapı 15,5 mm, Sap Çapı 4,5 mm, Yük. 11 mm, 4,55 g Bul. Açma ve Seviyesi : S4, 90,51 m Durumu : Tüm. Darbeye bağlı yapısal deformasyonlar mevcut. Koyu yeşil patina. İyi kondisyonda. Tanımı : İki ayrı yuvarlak plakanın bir silindirik gövde ile birleşiminden oluşmaktadır. Bir plaka diğerinden daha büyüktür. Analoji : N. Crummy, 1983: Kat.Nr. 4031, (MS 5. yüzyıl); A. Ekin Meriç, 2015: Kat.Nr. 8-9 (MS 2-3. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 4-5. yüzyıl	
Kat. Nr. : 14 Env. Nr. : İRT 16-110 Adı : Düğme Cinsi : Gümüş Ölçüleri : Çap 24 mm, Kal. 3,5 mm, 13,59 g Bul. Açma ve Seviyesi : Tiyatro yüzey buluntusu. Durumu : Tüm. İyi kondisyonda. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilmiş olan düğme üzerinde iki adet sicim deliği bulunmaktadır ve bir yüzüne kazıma ile düzensiz çizgiler yapılmıştır. Analoji : A. Gültekin, 2012: Kat.Nr. 15. Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre en erken Geç Roma Dönemi	

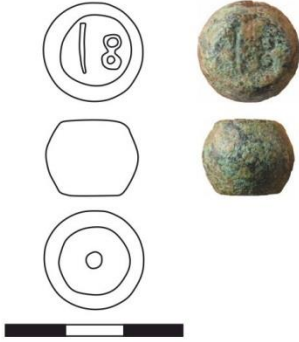
Kat. Nr. : 15 Env. Nr. : İRT 17-6 Adı : Kemer Tokası Parçası Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 20 mm, Gen. 20,5 m, 2,20 g Bul. Açma ve Seviyesi : N2, 90,34- 90,18 m Durumu : Dil kısmı oksidasyon sebebi ile hasar görmüş ve levha kısmı büyük ölçüde eksiktir. Tanımı : Elips şeklindeki toka kısmına tutturulmuş yassı bir dile sahip olan kayış tokasının levha kısmı dilin iki yanından iki kolla sarılarak kayış tokasının bütünü oluşturulmuştur. Analoji : D.P. Bakirtzi, 2002: Kat.Nr. 473. (MS 3-4. yüzyıl), J. C. Waldbaum, 1983: Lev.44, Kat.Nr. 702 (Erken Bizans Dönemi), F. Demirer, 2010: Lev. 12, Kat. Nr. B38 (MS 4-5. yüzyıl), E. Çelikbaş, 2016: Lev. 37, Kat.Nr. 116 (MS 4-5. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 16 Env. Nr. : İRT 17-152 Adı : Kemer Tokası Parçası Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 19 mm, Gen. 32 mm, Kal. 4 mm, 10,72 g Bul. Açma ve Seviyesi : C13-14, 91,28 m Durumu : Bir bağlantı parçası eksiktir. Koyu yeşil patina. Orta kondisyon. Tanımı : Dikdörtgen formlu bir kayış deliğine sahiptir. Dil ve bir bağlantı parçası kayış tokasının mil şeklindeki bölümüne sarılarak tutturulmuştur. Bağlantı parçalarının iki adet olması gerekirken bunların bir adedi eskitir. Tokanın diğer bölümünde dilin oturacağı bir oyuk vardır. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev. 115, Kat. Nr. 2234 (En Geç MS 11. Yüzyıl); B. Yıldırım, 2017: Kat.Nr. 42 (MS 7-11. yüzyıl) Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 7-11. yüzyıl	

Kat. Nr. : 17 Env. Nr. : İRT 16-358 Adı : Kemer Tokası Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 35 mm, Gen. 30 mm, Kal. 2 mm, 11,19 g Bul. Açma ve Seviyesi : L3-4, 90,78- 89,94 m Durumu : Kırık. Kahverengi patina. İyi kondisyonda. Tanımı : Toka ve plakanın birlikte döküm yapılması ile oluşturulmuş bir parçadır. Dil plaka üzerindeki bir deliğe kıvrılmak sureti ile bağlanmıştır. Toka kısmı büyük ölçüde eksik olan eserin plaka kısmı üzerinde yapılan bezemelerde büyük oranda deforme olmuştur. Plakanın arka kısmında deriye tutturulmasını sağlayan iki adet delikli çıkıntı bulunmaktadır. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev. 114, Kat. Nr. 2185 (MS 4-5. yüzyıl); D.P. Bakirtzi, 2002: Kat.Nr. 474. (MS 7. yüzyıl) Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 4-5. yüzyıl	
Kat. Nr. : 18 Env. Nr. : İRT 17-42 Adı : Arbalet Fibula Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 88,5 mm, Mev. Gen. 35 mm, 60,45 g Bul. Açma ve Seviyesi : P2, 89.94-89.86 m Durumu : Sağ topuzu ve iğnesi eksiktir. İyi kondisyonda. Tanımı : “T” harfine benzeyen, kanat uçları üzerinde ve orta bölümünde topuzlar bulunan bu fibulaların yay bölümleri on adet konsantrik daire ile süslenmiştir. Analoji : M. Waelkens ve diğerleri, 1992: Res. 18 (MS 4. yüzyıl); U. Alagöz, 2012: Lev. 14, Res. 42; E. Durak, 2013: Çizim. 7, Kat.Nr. 43-44 (MS 4. yüzyıl); D. B. Tokbudak, 2015: Lev. 11, Kat.Nr. 44 (MS 3. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

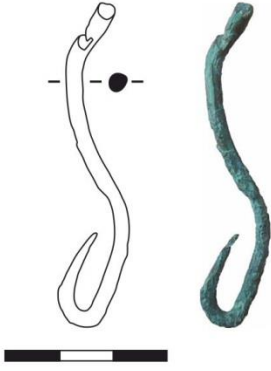
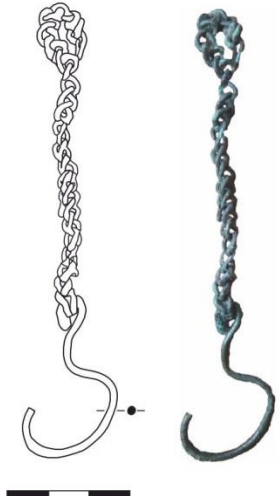
Kat. Nr. : 19 Env. Nr. : İRT 19-6 Adı : Yüksük Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 19 mm, Gen. 17 mm Kal. 1 mm Bul. Açma ve Seviyesi : TT5 Doğu, 91,02 m Durumu : Ağız bölümünde çok hafif yamulmalar mevcuttur. Kondisyonu iyidir. Tanımı : Kesik koni biçimli dikiş yüksüğünün üst bölümünde iç içe üç daire oluşturacak şekilde noktasal delikler mevcut olup yan yüzde yukarıdan aşağıya doğru düz banta kadar noktasal delikler ile tamamen kaplıdır. Yan yüz yukarıdan aşağıya doğru hafif eğimli şekilde genişlemektedir. Alt bölümde düz bir bant mevcuttur. Bu bantın alt ve üst kısmında tam tur atacak şekilde ince tırtıklı bordür hatları vardır. Yüksüğün ağız kısmı dışa doğru hafif çıkıntı yapmaktadır. Analoji : D.P. Bakirtzi, 2002: Kat.Nr. 447 (Orta Bizans). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 12-15. yüzyıl	
Kat. Nr. : 20 Env. Nr. : İRT 18-77 Adı : Çuvaldız Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 152 mm, Kal. 3,5 mm, 7,59 g Bul. Açma ve Seviyesi : I7, 90,95 m Durumu : Tüm. Açık yeşil patina. İyi kondisyon. Tanımı : Döküm tekniğiyle üretilmiş olan iğne uca doğru incelen daire kesitedir. Baş kısmı yassılaştırılmış olup dikdörtgen profildedir ve iğne deliği dikdörtgen şeklindedir. İğne baş kısmına doğru hafif kavisli bir formdadır. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev. 78, Kat.Nr. 1241-1245; L. Parlama, 2000: Kat.Nr. 166; D. Baykan, 2012: Kat.Nr. 237-238 (MS 2-4. yüzyıl); A. Gültekin, 2012: Kat.Nr. 98 (MS 2-4. yüzyıl); E. Çelikbaş, 2016: Lev.41, Kat.Nr. K22 (MS 3-4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

Kat. Nr. : 21 Env. Nr. : İRT 19-5 Adı : Kap Ağız Parçası Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 46 mm, Gen. 87 mm, Kal. 1 mm, Ağız Çapı 190 mm, 27,79 g Bul. Açma ve Seviyesi : I14-2 Taş altı temizliği, 89,32 m Durumu : Eksik ve kırıklar mevcut. Kötü kondisyon. Koyu yeşil patina. Tanımı : Tornada baskı uygulanarak şekil verilmiştir. Çukur bir kaba ait olan ağız parçası dışa çıkık dudaklıdır. Analoji : A. Oransay, 2006: Kat.Nr. A18, Şek. A18 (MS 2. yüzyıl sonrası). Tarihlendirme: Analoji verilerine göre MS 2. yüzyıl sonrası.	
Kat. Nr. : 22 Env. Nr. : İRT 19-9 Adı : Kap Parçası Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 78 mm, Gen. 76,5-144 mm, Kal. 1,2 mm, 89,49 g Bul. Açma ve Seviyesi : TT5 Doğu, 90,42 m Durumu : Kötü kondüsyonlu, tüm yüzeyi korozyonlu. Tanımı : Tornada baskı uygulanarak şekillendirilmiş bir kaba ait olan ağız parçasının her iki yanından belli bir bölümü içe doğru katlanmıştır. Analoji : A. Oransay, 2006: Kat.Nr. A18, Şek. A18 (MS 2. yüzyıl sonrası). Tarihlendirme: Üretim tekniğine göre MS 2. yüzyıl sonrasına.	

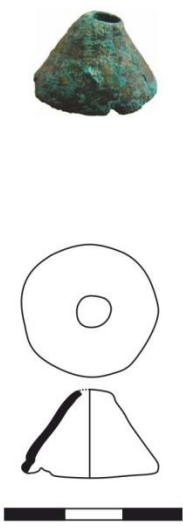
Kat. Nr. : 23 Env. Nr. : İRT 17-97 Adı : Açık Ağızlı Kap Kulpu Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 131 mm, Gen. 141 mm, Kal. 4-8,5 mm, 85,77 g Bul. Açma ve Seviyesi : U3, 90,76 m Durumu : Tüm. Açık yeşil patina. İyi kondisyon. Şekilsel deformasyon mevcut. Tanımı : Döküm kulpun iki ucu kanca şeklinde olup, kancalar serbest şekillendirilmiştir. Tutma kısmı dikey kesitte dikdörtgen profildedir. İki yanda yassı ve uca doğru daralan saplar yatay kesitte dikdörtgen profilde olup belli aralıklarda her iki sapta da üçer kez olmak üzere daire şeklinde dışa doğru bombe yapmaktadır. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev. 67, Kat.Nr. 898 (Bizans Döneminden sonra); D. Alicu ve diğerleri, 1994; Lev.17, Kat.Nr. 121. Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre Bizans Dönemi	
Kat. Nr. : 24 Env. Nr. : İRT 16-363 Adı : Kandil Kulpu Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 43 mm, Gen. 20,5 mm, Kal. 1,5 mm, Halka Çapı 13 mm, Halka Kal. 2,5 mm, 4,36 g Bul. Açma ve Seviyesi : S5-T5, 90,67-90,46 m Durumu : Kırık. İyi kondisyonda. Koyu yeşil patina. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilmiştir. "D" kesitli kulpa dik şekilde alt kısımdan bağlanan gövde, kulptan itibaren genişleyerek açılan yassı bir plaka formundadır. Kırık bölümde bir yiv ile süsleme yapılmıştır. Analoji : - Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 2-4. yüzyıl	

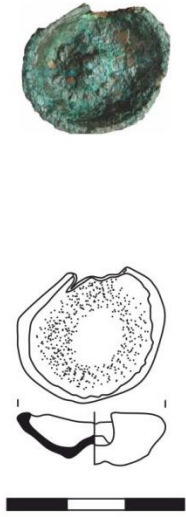
Kat. Nr. : 25 Env. Nr. : İRT 17-99 Adı : Terazî Ağırılığı Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 13 mm, Gen. 15,5 mm, 15,72 g Bul. Açma ve Seviyesi : Galeri7 Giriş, 90,72 m Durumu : İyi kondisyonda. Tüm. Koyu yeşil patina. Tanımı : Döküm tekniğiyle üretilmiş küre biçimindeki ağırlık üst ve alt kesimde yassılaştırılmıştır. Ağırlığın yassı yüzlerinden bir tarafına kazıma tekniğiyle ağırlık birimi yazılmıştır. Analoji : G. Kürkman, 2003: Kat.Nr. 58, 59, 60 (MS 4-6. yüzyıl); H. Perk, 2010: Res. 3 (MS 3-5. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye göre MS 4-5. yüzyıl	
Kat. Nr. : 26 Env. Nr. : İRT 18-1 Adı : Terazî Ağırılığı Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 12 mm, Gen. 15 mm, 13,39 g Bul. Açma ve Seviyesi : Tiyatro yüzey buluntusu. Durumu : Tüm. Yeşil patina. Kondisyon iyi. Tanımı : Döküm tekniğiyle yapılmış küre biçimindeki ağırlık üst ve alt kesimde yassılaştırılmıştır. Ağırlığın yassı yüzlerinden bir tarafına kazıma tekniğiyle ağırlık birimi yazılmıştır. Analoji : G. Kürkman, 2003: Kat.Nr. 58, 59, 60 (MS 4-6. yüzyıl); H. Perk, 2010: Res. 3 (MS 3-5. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye göre MS 4-5. yüzyıl	

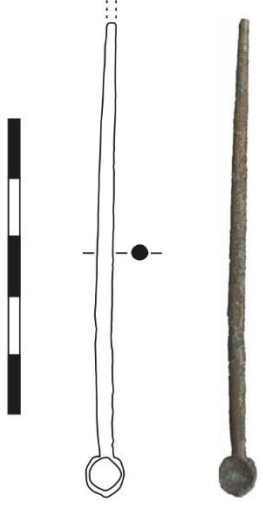
Kat. Nr. : 27 Env. Nr. : İRT 18-85 Adı : Terazi Kefesi Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 8 mm, Çap 44,5 mm Kal. 1 mm, 6,06 g Bul. Açma ve Seviyesi : H6, 91,65 m Durumu : Kırık ve eksik. Koyu yeşil patina. Kötü kondisyon. Tanımı : Dairesel formdaki levha, orta kısmı hafif çukur ve kenar kısımları dışa çekik dudaklıdır. Terazi kefesinin yaklaşık üçte birlik bir bölümü kırık ve eksiktir. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev.99, Kat.Nr. 1672 (Bizans Dönemi veya sonrası); D.P. Bakirtzi, 2002: Kat.Nr. 28 (MS 4. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 28 Env. Nr. : İRT 17-74 Adı : Kanca Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 67 mm, Gen. 47 mm, Kal. 5 mm, 17,07 g Bul. Açma ve Seviyesi : N3, 90,03-89,87 m Durumu : Kanca tüm, bağlantı yapan diğer tel kırık ve eksik. Koyu yeşil patina. İyi kondisyon. Tanımı : Bronzdan yapılmış bir telin serbest şekillendirilmesiyle kanca formuna getirilmiştir. Kancanın bağlantı noktası halka şeklinde olup bu halkaya bağlı başka bir telin bir parçası daha kanca üzerinde mevcuttur. Analoji : E. Khamis, 2013: Fig. 140-144; Ü. Demirer, 2013: Kat.Nr. E5 (MS 6-7. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 4-5. yüzyıl	

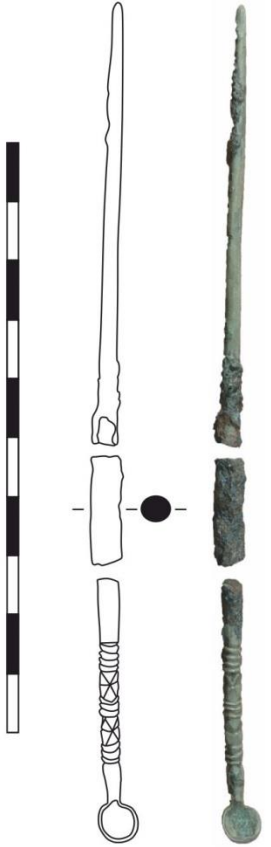
Kat. Nr. : 29 Env. Nr. : İRT 16-270 Adı : Kanca Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 57,5 mm, Kal. 3 mm, 3,43 g Bul. Açma ve Seviyesi : SBB1, 90,30-90,18 m Durumu : Kırık. Açık yeşil patina. Kondisyon iyi. Tanımı : Dairesel kesitli bir telin serbest şekillendirilmesi ile kanca şeklini almış bronz bir objedir. Kancanın ucu sivrilerek sonlanmakta ve telin gövdesine doğru kapanmaktadır. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev. 67, Kat. Nr. 898 (Bizans Döneminden sonra); E. Çelikbaş, 2016: Kat.Nr. D13 (MS 6-7. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre Roma Dönemi	
Kat. Nr. : 30 Env. Nr. : İRT 17-61 Adı : Kandil Askısı Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 90,5 mm, Kanca Gen. 22,5 mm, Kanca Çapı 2 mm, 4,77 g Bul. Açma ve Seviyesi : S3, 90,83-90,56 m Durumu : Zincir eksik, kanca tam. Zincir korozyonlu. Koyu yeşil patina. Tanımı : Zincir baklalarının birbiri ardına eklenmesi ile oluşturulmuş bir zincire ve bu zincirin ucuna eklenmiş olan dairesel kesitli bir kancaya sahiptir. Kandil askısının zincir bölümünün bir kısmı eksiktir. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev. 63, Kat.Nr. 860 (Bizans Dönemi); J. C. Waldbaum, 1983: Lev.38, Kat.Nr. 589-591-592-600-601 (Erken Bizans Dönemi); D.P. Bakirtzi, 2002: Kat.Nr. 297 (MS 6. yüzyıl); A. Gültekin, 2012: Kat.Nr. 131 (Bizans Dönemi); Ü. Demirer, 2013: Kat.Nr. 19-20-21 (MS 5-6. yüzyıl). Tarihlendirme: Analojiye göre Erken Bizans Dönemi	

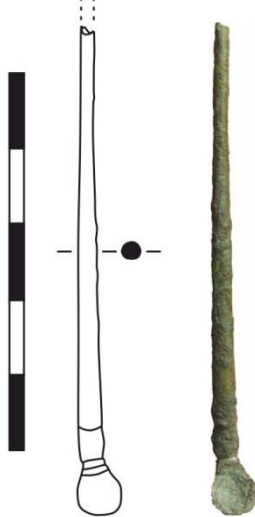
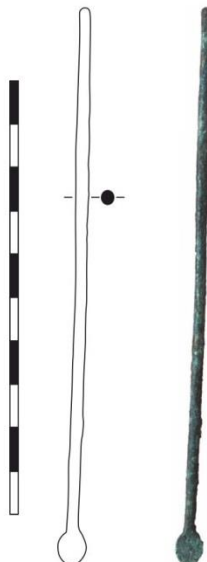
Kat. Nr. : 31 Env. Nr. : İRT 16-111 Adı : Zincir Baklası Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 31 mm, Kal. 5,5 mm, 8,36 g Bul. Açma ve Seviyesi : N9, 89,61-89,30 m Durumu : Tüm. Koyu yeşil patina. İyi kondisyonda. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilen zincir baklası serbest şekillendirilmiş olup bir ucu sivri sonlanırken diğer ucu küt bırakılmıştır. Daire profil kanca 8 şeklinde iken bir yarısı dikey yönde çevrilmiştir. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev. 88, Kat.Nr. 1455 (MS 7. yüzyıl); D. B. Tokbudak, 2015: Lev. 20, Kat.Nr. 78-79 (MS 253 yılı öncesi). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre Bizans Dönemi	
Kat. Nr. : 32 Env. Nr. : İRT 17-83 Adı : Tintinnabulum Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 23 mm, Çan Çapı 21 mm, Halka Çapı 8 mm, Kal. 1 mm, 6,30 g Bul. Açma ve Seviyesi : S4, 90,31 m Durumu : Kırık. Açık yeşil patina. Kötü kondisyon. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilen, dairesel tabanlı yarım küre şeklinde gövdeye sahip olan tintinnabulumun üstünde yuvarlak biçimli bir tutamak yer almaktadır. Gövdesinin orta kısmı iki adet, alt kısmı ise bir adet kazıma yiv ile süslenmiş olup, gövde kısmında darbeye bağlı olarak kırılma ve deformasyon mevcuttur. Demirden üretildiği düşünülen dil kısmı korunmamıştır. Analoji : J. C. Waldbaum, 1983: Lev. 8, Kat. Nr. 93 (Hellenistik - Roma Dönemi); Ü. Demirer, 2013: Lev. 44, Kat.Nr. M8 -9 (MS 5-6. yüzyıl); E. Khamis, 2013: Res. BR103 -104 (MS 4. yüzyıl); D. B. Tokbudak, 2015: Lev. 39, Kat.Nr. 147; S. Aybek ve diğerleri, 2016: Kat.Nr. 33, Çiz. 51 (MS 3-4. yüzyıl); F. Şahin, 2018: Kat.Nr. M1-2 (Roma Dönemi); D. Baş, 2019: Kat.Nr. 18 (MS 2-4 yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

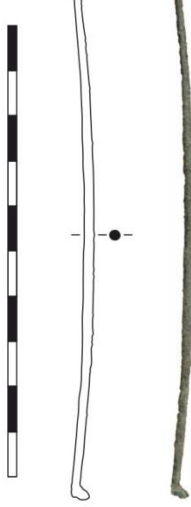
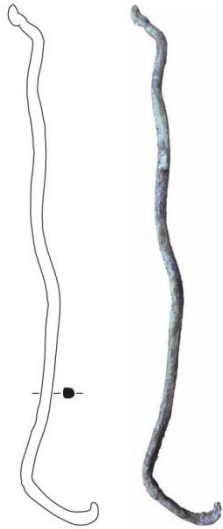
Kat. Nr.	: 33	
Env. Nr.	: İRT 17-100	
Adı	: Tintinnabulum	
Cinsi	: Bronz	
Ölçüleri	: Yük. 11,5 mm, Alt Çap 19,5 mm, Üst Çap 4,5 mm, 5,20 g	
Bul. Açma ve Seviyesi	: Galeri7 Giriş, 90,81 m	
Durumu	: Dili hariç tüm. Koyu yeşil patina. Kötü kondisyon.	
Tanımı	: Döküm tekniği ile üretilen, dairesel tabanlı yarım küre şeklinde gövdeye sahip olan tintinnabulumun üstündeki tutamak korunmamıştır. Demirden üretildiği düşünülen dil kısmı korunmamıştır.	
Analoji	: J. C. Waldbaum, 1983: Lev. 8, Kat.Nr. 93 (Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi); Ü. Demirer, 2013: Lev. 44, Kat.Nr. M8-9 (MS 5-6. yüzyıl); E. Khamis, 2013: Res. BR103 -104 (MS 4. yüzyıl); D. B. Tokbudak, 2015: Lev. 39, Kat.Nr. 147; S. Aybek ve diğerleri, 2016: Kat. Nr. 33, Çiz. 51 (MS 3-4. yüzyıl); F. Şahin, 2018: Kat.Nr. M1-2 (Roma İmparatorluk Dönemi); D. Baş, 2019: Kat.Nr. 18 (MS 2-4 yüzyıl).	
Tarihlendirme:	Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

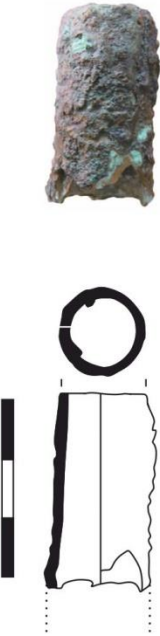
Kat. Nr. : 34 Env. Nr. : İRT 16-278 Adı : Ölçü Kaşığı Cinsi : Bronz Ölçüleri : Gen. 16-24 mm, Yük. 8,5 mm, Kal. 1 mm, 2,72 g Bul. Açma ve Seviyesi : I2, 90,03-89,99 m Durumu : Sap kısmı eksik. Kaşık deforme olmuş. Koyu yeşil patina. Düşük kondisyon. Tanımı : Yarı küre formdaki kaşık ezilerek deforme olmuş ve formunu kaybetmiştir. Sap kısmı eksik. Analoji : Alicu ve diğerleri, 1994; Lev. 41, Kat. Nr. 732; D.P. Bakırtzı, 2002: Kat.Nr. 72b (MS 4-7. yüzyıl); E. Çelikbaş, 2016: Lev. 32, Kat.Nr. E40 (MS 1. yüzyıl), H. Perk, 2004: Kat.Nr. B04 (Roma Dönemi); İ. Uzel, 1991: Kat.Nr. 2b; A. Oransay, 2006: Lev. XV Kat.Nr. C40. Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 4-6. yüzyıl	
Kat. Nr. : 35 Env. Nr. : İRT 16-146 Adı : “U” Kesitli Kaşık Uçlu Sonda Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 192 mm, Sap Kal. 2,5 – 4 mm, Kaşık Gen. 7-19 mm, 14,26 g Bul. Açma ve Seviyesi : D6-7 Doğu, 91,72-91,43 m Durumu : Kaşık kısmı en geniş bölümünden kırık olup birleştirilmiştir. Yeşil patina. Kırık hariç iyi kondisyonda. Tanımı : Döküm tekniğiyle üretilmiştir. U kesitli kaşık uca doğru daralarak küt bir şekilde sonlanmaktadır. Kaşığın sapa bağlandığı noktada dikdörtgen kesitli bölümde bir monogram bulunmakta ve daire kesitli sap ile kaşık düz bir doğrultuda birleşmektedir. Sap yumurta topuzla sonlanmaktadır. Analoji : D.M. Robinson. 1941: Lev. CIX.1653; J. C. Waldbaum 1983: Lev. 17, Kat.Nr. 225, 227 (Erken Bizans Dönemi); İ.Uzel, 2000: Lev. XLVII, Kat.Nr. 8-9 (Bizans Dönemi); D. Baykan, 2012: Kat.Nr. 106 (MS 3-4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 5-6. yüzyıl	

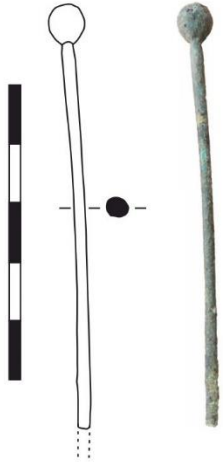
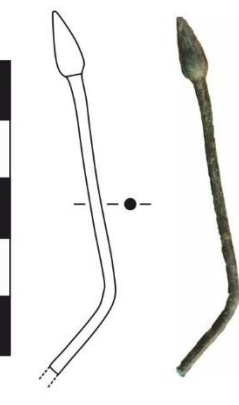
Kat. Nr.	: 36	
Env. Nr.	: İRT 17-12	
Adı	: Kaşık Uçlu Sonda	
Cinsi	: Bronz	
Ölçüleri	: Mev. Yük. 75 mm, Sap Kal. 2,5 mm, Kaşık Çapı 6 mm	
Bul. Açma ve Seviyesi	: N3-4, 90,32 m	
Durumu	: Sap kısmı kırık ve eksiktir. Yüzeyde korozyon mevcut.	
Tanımı	: Döküm tekniğiyle üretilmiştir. Dairesel kesitli bir sap kısmının ucunda yine iç bükey dairesel kaşığı yer almaktadır. Kaşık sapla aynı hizadadır.	
Analoji	: G. R. Davidson 1952: Lev.83, Kat.Nr. 1342 (MS 1-2. yüzyıl); J. C. Waldbaum 1983: Lev. 41, Kat.Nr. 626 (Roma – Bizans Dönemi?); D. Alicu ve diğerleri, 1994: Lev. 38, Kat.Nr. 734; B.Gürler 2004: Kat.Nr. 47; D. Baykan 2012: Kat.Nr. 24,26,45,47 (MS 1-4. yüzyıl); F.Şahin, 2018: Kat.Nr. G9 (Roma Dönemi).	
Tarihlendirme:	Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

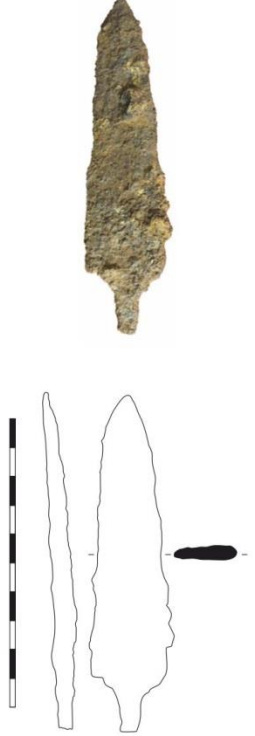
Kat. Nr.	: 37	
Env. Nr.	: İRT 19-27	
Adı	: Kaşık Uçlu Sonda	
Cinsi	: Bronz	
Ölçüleri	: Uz. 136,5 mm, Sap Kal. 4 mm, Kaşık Çapı 7 mm, 6,99 g	
Bul. Açma ve Seviyesi	: D6, 90,69 m	
Durumu	: 3 parça halinde, ortadaki parça kötü kondisyona sahip, koyu yeşil korozyonlu. Diğer iki parça açık yeşil patina daha iyi kondisyona sahip.	
Tanımı	: Döküm tekniği ile üretilmiştir. Üç parça halindeki sondanın sap kısmının orta bölümünde oksitlenmenin şiddetli şekilde oluşu kaşığı zayıflatarak bu noktadan kırılmasına sebep olmuştur. Silindirik sap uçtan ortaya doğru genişleyerek gelip kaşığa yakın işlemeli bölümde daralmaktadır. Kaşık tarafında saptan kaşığa doğru üç bölümde sırasıyla 4, 3, 3 adet şeklinde kazınmış yatay yivler ve bu yivlerin arasında kalan iki bölümde üçgen kesmeler vardır. Çukur kaşık, sap ile açılı bağlanmaktadır.	
Analoji	: G.R. Davidson 1952: Lev. 82, Kat.Nr. 1324 (Roma Dönemi); J. C. Waldbaum 1983: Lev. 41 Kat.Nr. 626, 629, 630, 631, 633, 634 (Geç Roma – Erken Bizans Dönemi); D. Baykan 2012: Kat.Nr. 14, 17, 19, 23 (MS 2-4 yüzyıl); F. Şahin 201: Kat. Nr. G7 (Roma Dönemi).	
Tarihlendirme:	Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

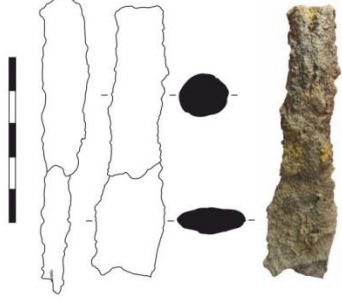
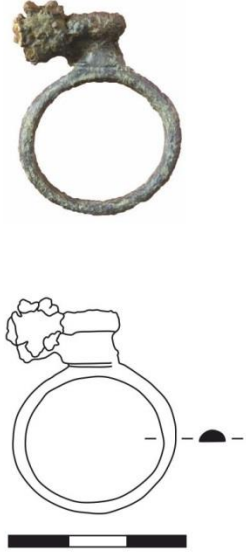
Kat. Nr. : 38 Env. Nr. : İRT 17-103 Adı : Yassı Uçlu Sonda Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 68 mm, Sap Kal. 2,5 – 3,5 mm, Kaşık Çapı 6 mm, 2,54 g Bul. Açma ve Seviyesi : U3, 90,30 m Durumu : Sap kısmı kırık ve eksiktir. Koyu yeşil patina. İyi Kondisyon. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilmiş sondanın sap kısmı kaşıktan uca doğru daralan dairesel kesite sahiptir yuvarlak formdaki kaşıkla doğrusal olarak birleşmektedir. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 82, Kat.Nr. 1321-1319-1322 (Roma Dönemi); J. C. Waldbaum 1983: Lev. 41, Kat.Nr. 620-621 (Roma-Bizans Dönemi ?); D. Baykan 2012: Kat.Nr. 217, 219 (MS 2-4. yüzyıl); B. Yıldırım, 2017: Kat.Nr. 46 (MS 6-8. yüzyıl); E. Durak, Lev.20, Kat. Nr.76 (MS 2-3 yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-5. yüzyıl	
Kat. Nr. : 39 Env. Nr. : İRT 19-40 Adı : Yassı Uçlu Sonda Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 128 mm, Sap Kal. 3 mm, Kaşık Çapı 7 mm, 5,38 g Bul. Açma ve Seviyesi : D6, 89,95 m Durumu : Sap kısmı kırık ve eksiktir. Koyu yeşil patina. İyi kondisyon. Tanımı : Dairesel profilli sapın çapı sonda boyunca değişmemektedir. Sapın ucu işlev amacına göre bir miktar kıvrılmıştır ve uç kısmı eksiktir. Düz profilli yuvarlak kaşık ile sap hafif bir açı yaparak bağlanmaktadır. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 83, Kat.Nr. 1347 (Roma Dönemi); J. C. Waldbaum 1983: Lev. 41, Kat.Nr. 629, 630, 631; D. Baykan 2012: Kat.Nr. 210, 212, 213, 220 (MS 2-4. yüzyıl); B. Gürlü, 2004: Kat. Nr. 42 (Roma Dönemi). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

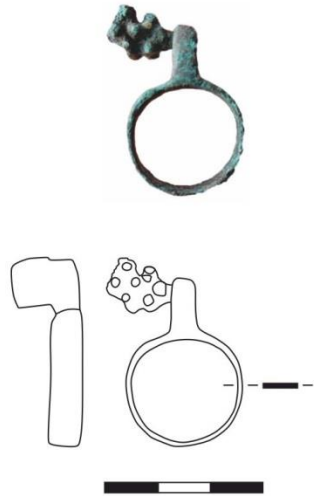
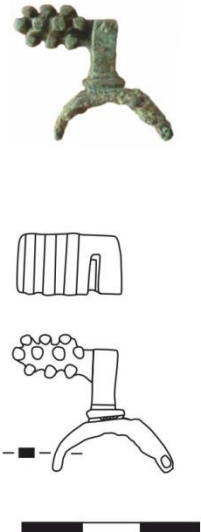
Kat. Nr. : 40 Env. Nr. : İRT 17-161 Adı : Yassı Uçlu Sonda Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 111 mm, Sap Kal. 3 mm, Kaşık Çapı 3 mm, 2,38 g Bul. Açma ve Seviyesi : W5, 90,07 m Durumu : Tüm. Yeşil patina. İyi kondisyon. Tanımı : Dairesel kesitli sap kısmı hafif bir kavise sahiptir. Disk şeklindeki kaşığı sapa açılı olarak birleşmektedir. Kaşık kısmı darbeye bağlı olarak deforme olmuştur. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 82, Kat. Nr.132, 1322, 1323, (Roma Dönemi); D. Baykan 2012: Kat.Nr. 213,214,215 (MS 2-4. yüzyıl); M. Müller Dürr, 2015: Lev. 6-7, Kat.Nr. BW25-BW30 (MS 1-2. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 41 Env. Nr. : İRT 16-343 Adı : Kıvrık Uçlu Sonda Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 140 mm, Sap Kal. 3 mm, 7,66 g Bul. Açma ve Seviyesi : L3-4, 90,05-89,94 m Durumu : Tüm. Orta kondisyon. Tanımı : Serbest şekillendirme ile sondanın ucu bükülerek çengel görünümü verilmiştir. Daire kesitli sap tümüdür ve yumurta topuzla sonlanmaktadır. Analoji : D. Baykan, 2012: Kat.Nr. 231 (MS 4. yüzyıl); A. Oransay, 2006: Lev. XIV Kat. Nr. C11. Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 4-5. yüzyıl	

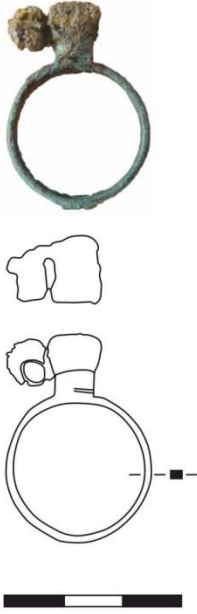
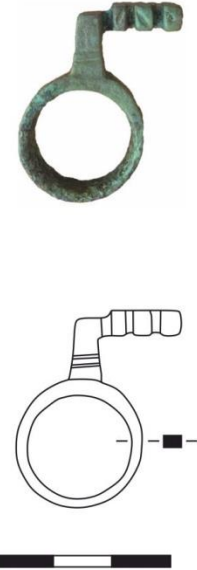
Kat. Nr. : 42 Env. Nr. : İRT 17-138 Adı : Çengel Uçlu Sonda (Kovanlı) Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 28 mm, Kal. 1 mm, Kovan Çapı 5 mm, 1,12 g Bul. Açma ve Seviyesi : E14, 91,68 m Durumu : Kırmızı patina. Kötü kondisyon. Tanımı : Döküm tekniği ile yapıp serbest şekillendirilmiştir. İçi boş külâh formunda kovan bölümünün uç kısmında kanca vardır. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 78, Kat. Nr. 1227-1228, (Bizans Dönemi); J. C. Waldbaum 1983: Lev. 17, Kat.Nr. 242; D. Baykan, 2012: Kat.Nr. 144,142,137 (MS 3- 4. yüzyıl) ; E. Durak, 2013: Çiz. 7, Kat.Nr. 87-90 (MS 3-4. yüzyıl); E. Çelikbaş, 2016 (Tiyatrosu): Kat.Nr. 51, 52, 53 (MS 3-4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 43 Env. Nr. : İRT 16-357 Adı : Tüp Cinsi : Bronz Ölçüleri : Mev. Yük. 28 mm, Çap 15-16,5 mm, Kal. 15,5-2,5 mm, 7,00 g Bul. Açma ve Seviyesi : U6, 90,75 m Durumu : Döküm. Kırık. Koyu yeşil patina. Düşük kondisyon. Tanımı : İçi boş silindirik formlu tüp, kırık ve büyük ölçüde eksiktir ancak ağız kısmı formunu korumaktadır. Analoji : J. C. Waldbaum, 1983: Lev. 58, Kat.Nr. 1008 (Roma Dönemi); E. Durak, 2013: Çiz. 3, Kat.Nr. 15 (MS 1-3. yüzyıl); F. Şahin, 2018: Kat.Nr. G5 (Erken Roma İmparatorluk Dönemi); A. Enez, 2019: Kat.Nr. 64, (MS 12-13. yüzyıl); E. Çelikbaş, 2016: Lev. 7, Kat.Nr. 56 (MS 2-3. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

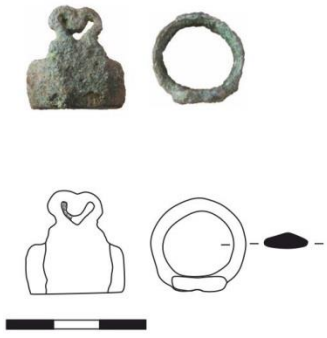
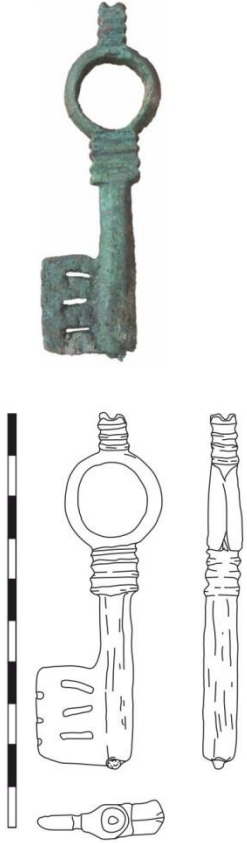
Kat. Nr. : 44 Env. Nr. : İRT 17-3 Adı : Tepeli İğne Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 72 mm, Kal. 2mm, 2,37 g Bul. Açma ve Seviyesi : N2, 90,74 – 90,48 m Durumu : Kırık ve eksik. Açık yeşil patina. İyi kondisyonda.. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilmiştir. Dairesel gövdeli iğneni uç kısmı kırıktır. Yuvarlak topuza sahiptir. Analoji : D. Baykan, 2012: Kat.Nr. 278 (MS 3-4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 45 Env. Nr. : İRT 18-99 Adı : Tepeli İğne Cinsi : Bronz Ölçüleri : Uz. 59 mm, Kal. 2 mm, 1,78 g Bul. Açma ve Seviyesi : TT2 Doğu, 90,81 m Durumu : Kırık ve deforme olmuş. Koyu yeşil patina. Mevcut kısım kondisyonu iyi. Tanımı : Döküm tekniğiyle yapılan iğnenin uç kısmı kırıktır ve uca yakın bir kesimden yamulmuş ve formunu kaybetmiştir. Yuvarlak kesitli iğne, lale şeklinde bir topuza sahiptir. Analoji : D. Baykan, 2012: Kat.Nr. 278 (MS 3- 4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

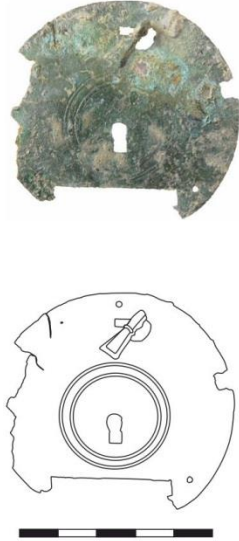
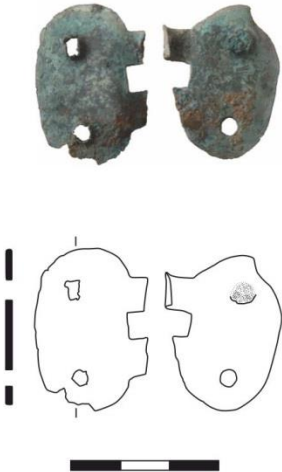
Kat. Nr. : 46 Env. Nr. : İRT 16-145 Adı : Kılıç Topuzu Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 36,5 mm, Gen. 49 mm, Sap Gen. 22 mm, Kal. 10 mm, 101,3 g Bul. Açma ve Seviyesi : D6-7 Doğu, 91,27 -91,08 m Durumu : Kırık ve eksiktir. Yeşil patina. İyi kondisyon. Tanımı : Mantar şeklinde olan topuz yuvarlak hatlara sahiptir ve yassı bir profili vardır. Balçak kısmından kesilmiştir. Analoji : - Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 3-6. yüzyıl	
Kat. Nr. : 47 Env. Nr. : İRT 17-133 Adı : Bıçak Cinsi : Demir Ölçüleri : Uz. 110,5 mm, Gen. 28 mm Kal. 3,5 mm, Sap Uz. 17 mm, 30,66 g Bul. Açma ve Seviyesi : E14, 91,89 m Durumu : Kötü kondisyon. Kahverengi korozyon. Tanımı : Bir yüzü keskin diğer yüzü düz olan bıçak uca doğru daralmaktadır. Sap kısmı kırık ve eksiktir. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 98, Kat.Nr. 1567 (7. yüzyıl); J. C. Waldbaum, 1983: Lev. 15, Kat.Nr. 201 (Erken Bizans Dönemi); A. Oransay, 2006: Lev. 17, Kat.Nr. E3; Ü. Demirer, 2013: Lev. XIII, Kat.Nr. D12 (MS 6-7. yüzyıl); E. Çelikbaş, 2016: Lev. 53, Kat.Nr. P6 (MS 6-7. yüzyıl); B. Yıldırım, 2017: Kat.Nr. 57 (MS 9. yüzyıl). Tarihlendirme: -	

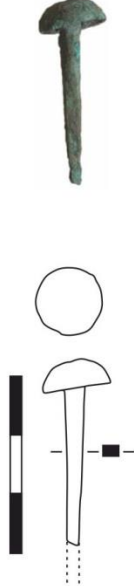
Kat. Nr. : 48 Env. Nr. : İRT 19-15 Adı : Keski Cinsi : Demir Ölçüleri : Uz. 79 mm, Gen. 13,5 mm, 26,24 g Bul. Açma ve Seviyesi : TT5 Doğu, 89,91 m Durumu : Kırık. Kahverengi korozyon. Kötü kondisyonda. Tanımı : Dövme tekniğiyle üretilmiş olan keski yuvarlak profilli bir sapa sahiptir. Kesici kısım yassılaştırılmıştır. Analoji : A. Oransay, 2006: Lev. 20, Kat.Nr. G12 (MS 3. yüzyıl); B.Yıldırım, 2017: Kat. Nr. 75 (MS 7. yüzyıl). Tarihlendirme: -	
Kat. Nr. : 49 Env. Nr. : İRT 16-342 Adı : Anahtar Cinsi : Demir Ölçüleri : Yük. 36 mm, Halka Çapı 24-27 mm, 9,48 g Bul. Açma ve Seviyesi : U6, 90,36 -90,13 m Durumu : Anahtar kısmı kırık ve korozyonlu. Halka kısmı iyi durumda. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilen anahtarın dişli kısmında ciddi kırıklar mevcut olup kahverengi korozyon ve bozulma olmasına karşın halka kısmı oldukça sağlamdır. Anahtar kısa bir geçişle "D" profilli halkaya bağlanmıştır. Analoji : J. C. Waldbaum, 1983: Lev. 25, Kat.Nr. 399 (Erken Bizans Dönemi). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 4-5. yüzyıl	

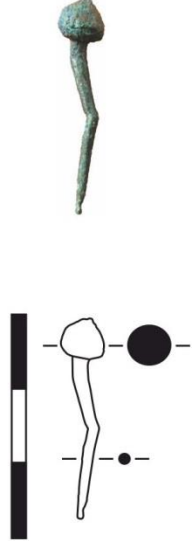
Kat. Nr. : 50 Env. Nr. : İRT 17-49 Adı : Anahtar Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 34,5 mm, Halka Çapı 20 mm, 5,62 g Bul. Açma ve Seviyesi : R3, 90,31-90,09 m. Durumu : Dişleri kırık. Kondisyon düşük. Koyu yeşil patina. Tanımı : Dişleri kırılmış olan anahtar “L” şeklinde bir sap aracılığı ile dikdörtgen profilli halkaya bağlanmaktadır. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 70, Kat.Nr. 972-973 (MS 4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 51 Env. Nr. : İRT 17-131 Adı : Anahtar Cinsi : Bronz Ölçüleri : Mev. Yük. 22 mm, Mev. Gen. 9,5 mm, 8,08 g Bul. Açma ve Seviyesi : Galeri7 Giriş, 89,65 m Durumu : Halkası kırık. Kondisyon düşük. Yeşil patina. Tanımı : Döküm tekniğiyle üretilmiştir. 10 adet dişe sahip anahtar “L” şeklinde bir sap ile halkaya bağlanmaktadır. Halka büyük ölçüde kırıktır. Analoji : J. C. Waldbaum, 1983: Lev. 25, Kat. Nr. 395 (Erken Bizans Dönemi); G.R. Davidson 1952: Lev. 70, Kat.Nr. 972 (MS 4. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 4. yüzyıl	

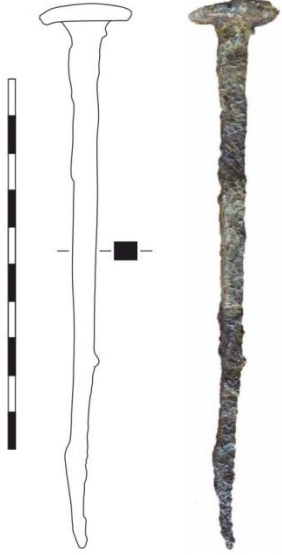
Kat. Nr. : 52 Env. Nr. : İRT 19-37 Adı : Anahtar Cinsi : Bronz ve Demir Ölçüleri : Yük. 34,5 mm, Çap. 24 mm, Kal. 1,5 mm Bul. Açma ve Seviyesi : D8, 90,44 m. Durumu : Anahtar kısmı kırık ve çok kötü kondisyonda, kahverengi korozyonla kaplıdır. Hakla kısmı koyu yeşil patina, iyi kondisyonda. Tanımı : Demirden yapılan anahtar kısmı kısa bir sapla bronz halkaya bağlanmaktadır. Halka dikdörtgen kesitlidir. Analoji : J. C. Waldbaum, 1983: Lev. 25, Kat.Nr. 399 (Erken Bizans Dönemi). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 53 Env. Nr. : İRT 19-23 Adı : Anahtar Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 29 mm, Gen. 19 mm Bul. Açma ve Seviyesi : D8, 92,02 m Durumu : Tüm. Kondisyonu iyi. Açık yeşil patina. Tanımı : Bronz döküm tekniği ile yapılmıştır. Anahtar "L" şeklinde kısa bir sap ile halka şeklindeki tutamağa bağlanmaktadır. Anahtar kısmı üç dişlidir. Anahtar dişlerinin altında her iki yönde de her bir diş arasına iki adet gelecek şekilde ince kanallar genişten daralarak diş aralarına uzanmaktadır. Sap kısmında anahtar dişlerinin baktığı tarafta iki adet ince yiv, sapı ortalayacak şekilde anahtarın duruşuna paralel yapılmıştır. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 70, Kat.Nr. 972 (MS 3-4. yüzyıl); D.P. Bakirtzi, 2002, Kat.Nr. 281 (Bizans Dönemi); A. Oransay, 2006: Lev. XXVI, Kat.Nr. J40, J41, J42. Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

Kat. Nr. : 54 Env. Nr. : İRT 19-33 Adı : Anahtar Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 19 mm, Kal. 2 mm, Gen. 8 mm, 5,00 g Bul. Açma ve Seviyesi : D6, 90,42 m Durumu : Tüm. Kondisyon orta. Yeşil patina. Oksidasyon sebebiyle deformasyonlar mevcut. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilmiş D profilli bir halkanın üzerine perçinlenmiş sarmaşık yaprağı şeklinde serbest şekillendirilmiş iç kısmı boş anahtar mevcuttur. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev.70, Kat.Nr. 977 (MS 3-4. yüzyıl); J.W. Crowfoot, 1957: Fig.705 Kat.Nr.7. Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 55 Env. Nr. : İRT 19-19 Adı : Anahtar Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 88 mm, Gen. 24 mm Bul. Açma ve Seviyesi : D7, 89,90 m Durumu : Tüm. Kondisyonu iyi. Tanımı : Bronz döküm tekniği ile yapılmıştır. Anahtar kısmı dikdörtgen şeklinde ve üç adet dikey oluğa sahiptir. Anahtar uzun altıgen bir sapla halka şeklindeki tutamağa bağlanmaktadır. Boyun kısmı dikdörtgen prizma şeklinde olup, boynunda üç adet yiv vardır. Halkanın etrafı orta kısmında sırt yapmaktadır. Halkanın arkasında, anahtarla aynı doğrultuda ince, üç yivli kare prizma şeklinde bir uzantı olmakla birlikte uzantının üst kısmında dört adet küçük çıkıntı mevcuttur. Analoji : A. Oransay, 2006: Lev. XXVI, Kat.Nr. J55. Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 2-3. yüzyıl	

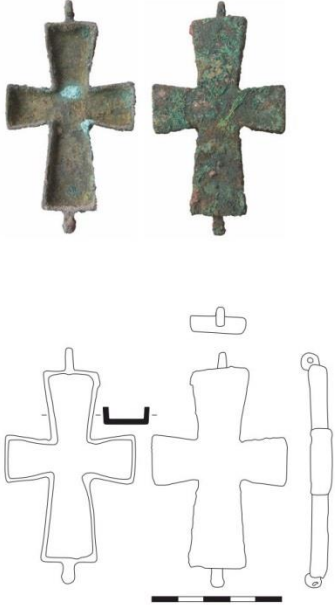
Kat. Nr. : 56 Env. Nr. : İRT 19-25 Adı : Kilit Aynası Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 61 mm, Kal. 1 mm, 7,87 g Bul. Açma ve Seviyesi : Koridor 4, 89,63 m Durumu : Kırık. Tüm yüzey korozyonlu. Orta kondisyon. Tanımı : Dövme tekniği ile üretilmiş. Dairesel forma sahip plakanın orta alt kısmında anahtar deliği yer almaktadır. Plaka üzerinde perçin delikleri gözlenmekte ve anahtar deliğinin etrafında çiftlerli iki sıra halinde konsantirik daireler yer almaktadır. Analoji : J.C. Waldbaum, 1983: Lev. 24, Kat.Nr. 385 (Erken Bizans Dönemi); A. Oransay, 2006: Lev. XXV, Kat.Nr. J7, J8, J12.; E. Durak, 2013: Kat.Nr. 46 (MS 4-5. yüzyıl) Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 57 Env. Nr. : İRT 17-38 Adı : Menteşe Cinsi : Bronz Ölçüleri : A : Yük. 32 mm, Gen. 22,5 mm, Kal. 1mm, 1,91 g B: Yük. 31 mm, Gen. 25 mm, Kal. 1mm, 2,58 g Bul. Açma ve Seviyesi : R2, 89,94-89,85 m Durumu : İki parça halinde, kırık. Yeşil patina. Kötü kondisyon. Tanımı : Oval formdaki plakalar üzerinde ikişer tane olmak üzere perçin delikleri vardır. Menteşe muhtemel darbe kaynaklı kırılmış olup bağlantı noktalarında deformasyon mevcuttur. Perçinlerden bir tanesi menteşe üzerinde mevcuttur. Analoji : A. Oransay, 2006: Lev. XXIV, Kat.Nr. İ17, İ18, İ19, İ20; A. Gültekin, 2012; Kat. Nr. 77; Ü. Demirer, 2013: Lev. XXXI, Kat.Nr. İ10, İ11, İ12 (MS 6-7. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 3-5. yüzyıl	

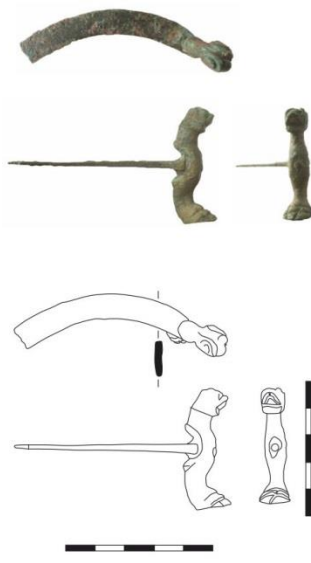
Kat. Nr. : 58 Env. Nr. : İRT 17-117 Adı : Çivi Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 28 mm, Yük. 10 mm, Kal. 1,5 mm, Sap Kal.1,5 mm, 7,33 g Bul. Açma ve Seviyesi : Galeri7 Giriş, 90,28 m Durumu : Baş kısmı iyi korunmuş, saplama kısmı eksik. Tanımı : Bronzdan imal edilmiştir. Oldukça geniş mantar şeklinde bir başa sahiptir ve kare profilli saplaması vardır. Saplama darbe sonucu deforme olmuş ve kırılmıştır. Analoji : N. Crummy, 1983: Kat.Nr. 3096, (Geç Roma). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 59 Env. Nr. : İRT 17-85 Adı : Çivi Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çapı 11 mm, Yük. 29 mm, Kal. 3,5 mm, 2,3 g Bul. Açma ve Seviyesi : P3, 90,06- 89,88m Durumu : Tüm. Yeşil patina. Darbe sonucu saplama ve baş arasında hafif bir açılış oluşmuş. Tanımı : Şapka formu başa sahip olan çivinin kare formu saplaması baştan uca doğru incelerek sonlanmaktadır. Darbeye bağlı yapısal deformasyon mevcuttur. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev.72, Kat.Nr. 1040 (Bizans Dönemi ya da sonrası); D. Alicu ve diğerleri 1994: Lev.46, Kat.Nr. 760; F.Şahin, 2010: Lev. XX, Kat.Nr. J29 (Hellenistik Dönem); N. Dieudonne Glad ve diğerleri 2013; Lev. 15, Kat.Nr. 430; E.Çelikbaş, (Tiyatro) 2016: Lev. XXXIII, Kat.Nr. F2 (MS 2-3. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 4-6. yüzyıl	

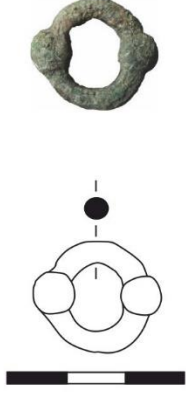
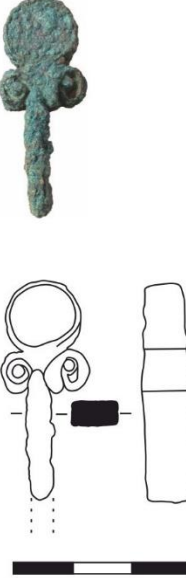
Kat. Nr. : 60 Env. Nr. : İRT 17-67 Adı : Çivi Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çapı 11,5 mm, Yük. 20 mm, Kal. 2,5-4,5 mm, 1,78 g Bul. Açma ve Seviyesi : P3, 90,64-90,54 m Durumu : Yeşil patina. Düşük kondisyon. Tüm. Tanımı : Düz profilli baş ve kare saplamaya sahiptir. Başın üst yüzünde iki adet konsantirik yiv vardır. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 72, Kat.Nr. 1026 (Hellenistik Dönem); E. Durak, 2013: Lev. 14, Kat.Nr. 53 (Geç Roma Dönemi); E. Çelikbaş, (Tiyatro) 2016: Lev. XXXIII, Kat.Nr. F2 (MS 2-3. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 4-6. yüzyıl	
Kat. Nr. : 61 Env. Nr. : İRT 19-26 Adı : Çivi Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 21 mm, Kal. 2 mm, 0,9 g Bul. Açma ve Seviyesi : D8, 91,20 m Durumu : Döküm. Tüm. Orta kısımda şekilsel deformasyon. Yeşil patina. İyi kondisyon. Tanımı : Küre formu bir baş ve baştan uca doğru incelerek sivrilen yuvarlak kesitli bir saplamaya sahiptir. Orta kısımda yamularak şekilsel deformasyona uğramıştır. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 72, Kat. Nr. 1049 (Bizans Dönem); D.Baykan, 2012; Kat.Nr. 284 (MS 3-4. yüzyıl); Ü. Demirer, 2013: Lev. XLII, Kat.Nr. L2 (MS 5-6. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

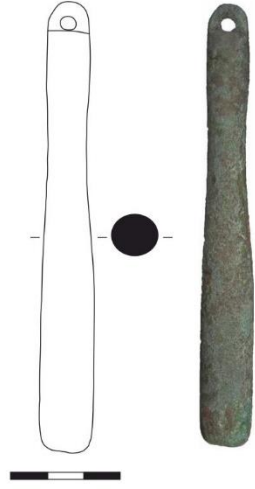
Kat. Nr. : 62 Env. Nr. : İRT 19-24 Adı : Çivi Cinsi : Demir Ölçüleri : Çapı 22 mm, Yük. 140 mm, Kal. 3x6,5 mm, 26,96 g Bul. Açma ve Seviyesi : TT5 Doğu, 89,33 m Durumu : Tüm. Tüm yüzey korozyonlu, kahverengi patina. Kondisyon iyi. Tanımı : Düz yüzeyli baş. Kare profilli saplama baştan uca doğru incelerek sonlanmakta. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 72, Kat.Nr. 1038 (Bizans Dönem); J.C. Waldbaum, 1983: Lev. 21, Kat.Nr. 303 (Geç Roma); Ü. Demirer, 2013: Lev. XLIII, Kat. Nr. L18, L19, L20 (MS 5-6. yüzyıl); E. Çelikbaş, (Tiyatro) 2016: Lev. XXXIII, Kat.Nr. F12-F13 (MS 2-3. yüzyıl); E. Yıldırım, 2017: Kat.Nr. 26 (MÖ 1. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 2-4. yüzyıl	
Kat. Nr. : 63 Env. Nr. : İRT 18-49 Adı : Çivi ? (Kalıbıyla birlikte) Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük.27 mm, Çap 30 mm, Sap Çapı 15 mm-6 mm, Obje ile beraber kalıp ağırlığı 43,96 g Bul. Açma ve Seviyesi : C6-7/D6-7, 90,97 m Durumu : Kalıp ile yapışık. Kırık ve eksik. Koyu yeşil patina. Tanımı : Kalıba yapışık bölümde düz yüzeyli ve dairesel formda bir kısım ve bu kısma bağlı olan, gövde diye nitelendirilebilecek bir bölümden oluşmaktadır. Gövde kısmı uca doğru daralmaktadır. Uç kısmı kıvrılarak kırılmıştır. Analoji : - Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

Kat. Nr. : 64 Env. Nr. : İRT 16-274 Adı : Tutamak Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük 21 mm, Gen. 22,5 mm Bul. Açma ve Seviyesi : I2, 90,73-90,53m Durumu : Tüm, Koyu yeşil patina. Yapısal formda deformasyon mevcuttur. Kondisyon iyi. Tanımı : Tutamağın daire biçimli kısmına dövme tekniği ile çiçek deseni verilmiştir. Daire çevresi tırtıklıdır. Topuz biçimli baş kısmı, ucu sivri gövdede bombeli ve boyuna doğru daralmaktadır. Topuz çevresi sekiz açıda perdahlamıştır. Topuzdan dip kısma doğru genişleyen boyun bir miktar eğrilmiştir. Daire biçimli kısım ve topuz birbirlerine perçinlenmiştir. Analoji : - Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 13-15. yüzyıl	
Kat. Nr. : 65 Env. Nr. : İRT 19-51 Adı : Perde Askısı Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 91 mm, Gen. 62 mm, Kal. 14-34 mm Bul. Açma ve Seviyesi : D8, 89,80 m Durumu : Tüm. Yeşil patina. Kondisyonu iyi. Tanımı : İçi dolu döküm tekniği ile üretilmiştir. İnsan el parmağı şeklinde olan askı, parmak kıvrımları ve tırnak detayı ile oldukça gerçekçi bir görünüme sahiptir. Monte edildiği bölüm geniş olmakla birlikte parmak ucuna doğru daralarak şekillenmektedir Analoji : D.P. Bakirtzi, 2002, Kat.Nr. 293, (MS 6. yüzyılın ikinci yarısı). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 2-3. yüzyıl	

Kat. Nr. : 66 Env. Nr. : İRT 17-148 Adı : Röliker Haç Kapağı Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 86 mm, Gen. 49 mm, Kal. 2 mm, Halka Çapı 6 mm. Bul. Açma ve Seviyesi : S18 (Mezar 16), 93,79 m Durumu : Tüm, Tüm yüzeyi korozyonlu. Yeşil patina. Orta kondisyonda. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilmiş. Latin Haçı formunda olup, kollar dışarı doğru genişler şekilde tamdır. Yüzeyi sade bırakılmıştır. Uzun kollarda diğer parçanın kapanması için yapılmış olan menteşeler bulunmaktadır. Röliker üzerinde tekstil kalıntıları görülmektedir. Analoji : G. R. Davidson, 1952: Lev. 110, Kat.Nr. 2068 (Bizans Dönemi); J. C. Waldbaum, 1983, Lev. 52, Kat.Nr.901 (MS 10-12. yüzyıl); D.P. Bakirtzi, 2002, Kat.Nr. 215 (MS 11. yüzyıl); O. Koçyiğit, 2018: Kat. Nr.7 (MS 10-12. yüzyıl). Tarihlendirme: Analoji ve kontekst verilerine göre MS 12-13. yüzyıl	
Kat. Nr. : 67 Env. Nr. : İRT 16-143 Adı : Haç Cinsi : Gümüş Ölçüleri : Yük. 41,5 mm, Gen. 29,5, Kal. 6 mm, 21,18 g Bul. Açma ve Seviyesi : D6-7 Doğu, 92,16- 91,72-m Durumu : Tüm. İyi kondisyon. Tanımı : Döküm tekniği ile üretilmiştir. Gümüş haçın arka yüzeyi düz olmakla birlikte ön yüzeyinde yanlardan orta bölüme doğru sırt yapmaktadır. Keskin hatlara sahip değildir. Analoji : A. Gültekin, 2012; Kat.Nr. 148 (Geç Roma Dönemi); E. Çelikbaş, 2016: Lev. 57, Kat.Nr. Z1 (MS 8-11. yüzyıl). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre Erken Bizans Dönemi	

Kat. Nr. : 68 Env. Nr. : İRT 18-52 Adı : Üç Ayak (?) Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 48,5 mm, Gen. 85 mm, 37,52 g Bul. Açma ve Seviyesi : C4, 90,99 m Durumu : Kırık ve eksik. Yeşil patina. İyi kondisyon. Tanımı : İçi dolu döküm tekniği ile üretilmiştir. Baş kısmı doğrudan bir bacağa bağlanmış olan stilize bir griffon, ayak olarak işlev görmektedir. Dikdörtgen kesitli bir levha, bacağın arka kısmından çıkarak yarım daire oluşturacak bir açı ile uzanmaktadır ve bu levha muhtemel bir sonraki bağlantı noktasından kırılmıştır. Analoji : - Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 2-3. yüzyıl	
Kat. Nr. : 69 Env. Nr. : İRT 17-56 Adı : Kapçık Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük.18 mm, Ağız Çapı 45 mm, Dip Çapı 33 mm Bul. Açma ve Seviyesi : S2, 90,10 -89,87 m Durumu : Tüm, birkaç küçük ezilme ve korozyon mevcuttur. Tanımı : Döküm tekniği ile yapılmıştır. Gövde ortasında hafif bir şişkinlik yaparak ağıza doğru genişlemektedir. Ağız kısmın hemen altında içte ve dışta olmak üzere hafif bir yiv bulunmaktadır. Ağız kısmının üst kısmında daha derin bir yiv bulunmaktadır. Dip kısmının iç ve dışında birbirini karşılayan iki küçük halka şeklinde çıkıntı oluşturulmuştur. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 96, Kat.Nr. 1632-1633 (MS 11-13. yüzyıl); H. Perk, (Tıp) 2002; s.4 (Roma Dönemi). Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	

Kat. Nr. : 70 Env. Nr. : İRT 17-1 Adı : Halka Cinsi : Bronz Ölçüleri : Çap 28 mm, Gen. 20 mm, Kal. 3,2 mm Bul. Açma ve Seviyesi : V5, 91,20 m Durumu : Tüm. Yeşil patina. İyi kondisyonda. Tanımı : Döküm tekniği ile yapılmıştır. Daire profilli halka üzerinde yine daire profilli ve simetrik konumlanmış daha kalın iki bölüm bulunmaktadır. Analoji : G.R. Davidson 1952: Lev. 67, Kat.Nr. 903 (Bizans Dönemi); E. Çelikbaş, 2016: Lev. 53 XXXVIII, Kat.Nr. I31-I32 (MS 2-3. yüzyıl). Tarihlendirme: -	
Kat. Nr. : 71 Env. Nr. : İRT 16-144 Adı : Sap (?) Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 34 mm, Gen. 14 mm, Kal. 8 mm, 8,13 g Bul. Açma ve Seviyesi : H3-4, 90,73 -90,54 m Durumu : Kırık ve eksik. Yüksek derecede oksidasyon. Düşük kondisyon. Tanımı : Bronz döküm tekniği ile üretilmiştir. Dikdörtgen profilli bir sap, yuvarlak ve yassı profilli bir baş kısmı bağlanmaktadır. Baş ve sap kısmının bağlantı kurduğu noktada iki yanda birer volüt ile süslenmiştir. Analoji : - Tarihlendirme: -	

Kat. Nr. : 72 Env. Nr. : İRT 17-75 Adı : Ağırlık (?) Cinsi : Bronz Ölçüleri : Yük. 116 mm, Kal. 13,5-12 mm Bul. Açma ve Seviyesi : C12, 90,75 m Durumu : Tüm. Açık yeşil patina. İyi kondisyon. Tanımı : İçi dolu döküm tekniği ile üretilmiştir. Uzun silindirik formudur. Gövde üst kısma doğru daralarak tekrar hafif genişlemektedir. Alt ucu hafif yuvarlatılmıştır, üst ucu ise yassı ve ortası deliklidir. Analoji : - Tarihlendirme: Kontekst verilerine göre MS 3-4. yüzyıl	
---	---

SONUÇ

İznik Kenti, Marmara Bölgesi'nin güneydoğusunda, İznik Gölü'nün doğu kıyısında konumlanmaktadır. İznik, oldukça verimli ovalara, kil ve maden yataklarına, taş ocaklarına ve kereste kaynağı olan ormanlara sahip bir kenttir. Bu imkanlar İznik Kenti'ni çağlar boyu önemini yitirmeyen bir yerleşim yeri olmasını sağlamıştır. Bunun yanında kentin sahip olduğu son derece önemli ticaret ağları vardır. Marmara Bölgesi, Avrupa ve Asya arasında köprü niteliği taşıyan bu ticaret yollarının toplandığı bir geçiş noktasıdır. Nicaea, kurulduğu Hellenistik Dönem'den beri gözde bir yer olup defalarca el değiştirmiş ve bu kent için savaşmıştır.

İznik Roma Tiyatrosu sur içerisinde MS 2. yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edilmiştir. MS 2-3. yüzyıl arasında tiyatro oyunları ve gladyatör dövüşleri için kullanılan yapı MS 4. yüzyılda Hristiyanlık etkileri ile beraber dini bir yapı olarak kullanılmaya başlamıştır. MS 8. Yüzyılda Arap Akınları sebebiyle surların yıpranması tiyatronun yapı taşlarının sökülerek sur onarımında kullanılmasına sebep olmuştur. Bu tarihten sonra kullanılamaz hale gelen yapı, şehir çöplüğü haline gelip toprak altında kalmaya başlamıştır. MS 12. yüzyılda Haçlı ordusu tarafından tekrar surların tahrip edilmesi, henüz o tarihte tiyatronun toprak altında kalmamış olan bölümlerine ait malzemelerin sökülerek sur onarımında kullanılması ile sonuçlanmıştır. Bu dönemde tiyatro üzerinde bir kilise inşa edilmiş, bu kilise yapısının çevresi ise mezarlık olarak kullanılmıştır. Diazoma üzerine oturtulan bu kilisenin dışında tiyatronun güney doğusunda bir adet kilise yapısı daha bulunmaktadır ve yine aynı şekilde tiyatronun güney bölümü de mezarlık olarak kullanılmıştır. Osmanlı'nın İznik Kenti'ni ele geçirip başkent yapmasının ardından kente gelen çok sayıda çini ustası olmuştur. Bu dönemde tiyatro üzerinde ve çevresinde de çok sayıda seramik fırını faaliyet göstermiştir. İznik Roma Tiyatrosu inşa edildiği günden beri sürekli bir şekilde kullanım görmüş aktif bir mekandır. Bunun sonucu olarak her döneme ait arkeolojik eserler tiyatro kazıları sırasında karşımıza çıkmaktadır.

İznik Roma Tiyatrosu'nda 2016 ve 2019 yılları arasında yapılan kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkan 71 adet metal obje ve 2015 yılı kazılarında ele geçen bir adet metal objenin ele alındığı tez kapsamında, metal objeler hakkında kapsamlı bir literatür çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında teze konu

olan malzemeler işlevlerine göre 11 farklı grup altında toplanmış ve bu gruplar içerisinde dahil edilemeyen altı obje “diğer objeler” grubu altında incelenmiştir.

Tiyatronun, İznik Gölü’ne yakınlığı ve yer altı sularının tiyatro zemin seviyesinden yarım metre aşağıda yüzeye çıkmaya başlaması metal buluntular açısından talihsiz bir durum oluşturmaktadır. Bölge toprağının yapısı ve sürekli şekilde nemli oluşu, metal eserlerde oksitlenme oranını ciddi ölçüde arttırmaktadır. Bu sebeple 2016-2019 yılları arasında ele geçen 402 metal eser içerisinde kondisyon ve tanımlanabilirlik açısından seçilip ele alınabilen eser sayısı 72 adetle sınırlı kalmıştır. Ancak tez kapsamına alınan eserler tiyatro metal obje yelpazesinin her koluna hitap edecek malzemeleri içermektedir. Özellikle demirden üretilen eserlerin kondisyonlarının çok kötü oluşu, tez kapsamına alınan malzemelerin %89’unu bronz eserlerin oluşturmasında etkili faktör olmuştur. Tez içerisinde incelenen eserlerin yaklaşık değer olarak %6’sı demir, %3’ü gümüş, %1’i altın ve yine %1 demir ve bronzun ortak kullanıldığı eserlerdir (**Ek 11**).

Metal objeler, kontekst verileri ve analogi yardımıyla mümkün olduğunca net ve dar aralıklarda tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Elde edilen tarihlleme verilerine dikkatle bakıldığı zaman özellikle Geç Roma Dönemi olarak nitelendirdiğimiz MS 3-4. yüzyıla tarihli 30 adet buluntunun varlığı ve Geç Roma – Erken Bizans Dönemi olarak adlandırılan geçiş evresine ait 15 adet objenin tarihlendirildiği göze çarpmaktadır. Bununla birlikte yedi adet eser Roma Dönemi’ne, beş adet eser Erken Bizans Dönemi’ne, yedi adet eser Bizans Dönemi’ne ve iki adet eser Geç Bizans – Erken Osmanlı Dönemi’ne tarihlendirilmiştir. Altı adet eser ise hem analogi verilerinin farklı tarihleri göstermesi sebebiyle hem de karışık kontekstlerde ele geçtikleri için herhangi bir şekilde tarihlendirilmeleri doğru bulunmayarak tarihlendirilmemiştir (**Ek 12**). Bu dönemsel dağılıma bakıldığı zaman tiyatronun aktif kullanım evreleri olan Roma ve Erken Bizans Dönemlerine ait buluntuların yoğun olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. Ancak İznik Roma Tiyatrosu’nda 1980 yılından beri kazı çalışmalarının yürütüldüğünü ve geç dönemlere ait olan tabakaların bu süre zarfına kadar kazılmış olduğunu, son dönem kazılarının özellikle tiyatronun orijinal kullanım seviyesine kadar yapıldığını belirtmekte de fayda vardır. Bu bağlamda malzeme gruplarına bakacak olursak tiyatronun orijinal kullanım evresi

ile ilişkilendirilebilen tıp aletleri ve kapı kilit aksamalarının büyük çoğunluğunun MS 3-4. yüzyıl aralığına tarihlenmesi şaşırtıcı olmamıştır.

“Tıp aletleri” tez kapsamına alınan metal objeler içerisinde %17 gibi büyük bir oranı kapsarken, tezin en kalabalık grubunu oluşturan kapı ve “kilit/ mobilya aksamaları” %24 gibi bir orana sahiptir (**Ek 13**). Metal objelere ait bilgiler tez kapsamında derlenmiş olup (**Ek 14**), malzemelerin MS 2. yüzyıl ve MS 15. yüzyıl aralığında dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Tarihleme çalışması yapılırken metal objenin ele geçtiği kontekste bulunan seramik ve sikke verileri dikkate alınarak analogiler ile kıyaslamaları yapılmıştır.

Eserlerin tiyatro alanı üzerindeki dağılımları (**Ek 15**), mekanlarla ilişkileri ve ait oldukları dönemde tiyatro yapısının işleviyle ilgili kurulabilecek bağlantıları tez içerisinde detaylı olarak ele alınmıştır.

Kat. Nr. 1 ve **Kat. Nr. 68** gibi Roma Dönemi’ne ait olan ve görece toplumun üst tabakasına hitap edebilecek değerde olan parçaların, elit kesimin kullanımına ait olan batı sütunlu galeri yapısı çevresinde ele geçmiş olması bu eserlerin bu mekanı kullanmış kişilere ait olabileceğini söylemeyi mümkün kılmıştır. Ele geçen bronz küpeler **Kat. Nr. 2**, **Kat. Nr. 3** üretildikleri dönemler içerisindeki ekonomik yapı ile ilişkili olarak son derece sade ve altına göre ucuz olan bronzdan imal edilmişlerdir. Özellikle Roma Dönemi’nde MS 3. yüzyıldan sonra üretilen takılarda maden kullanımının altından bronzla doğru geçiş yaptığını görmek tiyatro özelinde ele geçen yüzükler ve bilezik gibi takı parçalarının da neden tamamının bronzdan üretildiğini açıklamayı kolaylaştırmaktadır. Bulunan bronz yüzüklerden **Kat. Nr. 6** Roma Dönemi’nde, örnek alınan Hellenistik Dönem takı sanatının uygulanmak istenirken hem malzeme hem de işçilik açısından geri kaldığını gösterir nitelikte yılan başları stilize edilerek üretilmiş bir örnek olarak göze çarpmıştır.

İznik Roma Tiyatrosu’nda ele geçen takılar özelinde Roma ve Bizans Dönemlerinde İznik halkının ekonomik yapısını irdelemek mümkün olmuştur.

Kazılar sırasında ele geçen askeri kullanım malzemeleri olarak nitelendirilebilecek bir adet düğme **Kat. Nr. 13**, kayış tokaları **Kat. Nr. 15**, **Kat. Nr. 16**, **Kat. Nr. 17** ve arbalet fibula olarak adlandırılan **Kat. Nr. 18**’in tiyatrodan ele geçmesi ve büyük çoğunluğunun MS 3-5. yüzyıllar arasına ait oluşu, surlarla çevrili savunma şehri olan İznik’in bu tarihlerde de asker bulundurma ve savunmasını güçlü

tutma üzerine aktif olduğunu desteklemiştir. MS 3. yüzyılda Got İstilası ile şehirde büyük bir kayıp yaşandığı bilinmektedir. Bu askeri malzemelerin bu dönem sonrasında tekrar aynı kıyımın yaşanmaması için İznik Kenti'nin korunmasını sağlayan askerlere ait olduğu fikri ortaya atılabilir.

Öte yandan tez kapsamında incelenen tıp aletlerinin tiyatrodaki varlığı ve önemli sayıda farklı malzemenin ele geçmiş olmasını açıklamak için bu malzemelerin yoğunluk gösterdiği MS 3-4. yüzyıl arasında tiyatronun kullanım amacına değinmekte fayda vardır.

İznik Roma Tiyatrosu kullanım evreleri içerisinde Geç Roma Dönemi'nde kuvvetle muhtemel gladyatör dövüşlerine sahne olmuştur. Doğrudan gladyatör dövüşleri hakkında yazılı bir eser, bir gladyatör mezarı, bir gladyatör figürini ya da bir gladyatöre ait eşya kazılar sırasında şu ana kadar ele geçmemiştir. Ancak tiyatronun batı cephesinde bulunan kılıç kalkan kabartması ve tiyatronun doğu analemme duvarı üzerinde bulunan iki adet Nemesis (öfke tanrıçası) heykeline dair bağış yazıtının varlığı tiyatroda dövüşlerin gerçekleştirilmiş olması fikrini güçlendiren ibareler olmuştur. Bu bağlamda tiyatroda bu tarihlere ait tıp aletlerinin ele geçmesi, dövüşler sırasında yaralanan kişilere tiyatro mekanı içerisinde acil tıbbi müdahaleler yapılabildiğini, **Kat. Nr. 44** ve **Kat. Nr. 45** gibi iğnelerin varlığı sayesinde dikiş atılabildiğini, **Kat. Nr. 42** olan çengel uçlu sondanın yaraların içinin temizlenmesi işlevinde kullanılabileceğini, kaşık uçlu ve yassı uçlu sondaların bu müdahaleler sırasında kullanılmış olabileceğini önermek bu yoğunlukta tıp aletinin neden tiyatroda ele geçtiğini anlamlandırmak adına tutarlı bir fikir oluşturmıştır.

Tiyatro kazılarında dikkat çeken bir diğer önemli buluntu grubu da anahtarlar olmuştur. Özellikle yüzük anahtar diye tabir edilen anahtarlardan tez kapsamına altı adet alınmıştır. Bu grup kayar kilit sistemlerini açmaya yarayan ve kutu sandık gibi eşyalarda kullanılan narin anahtarlardır. Anahtarların tarihlendirildiği dönem aralığına bakacak olursak MS 4. yüzyıl üzerinde yoğunlaştığını söylemek mümkündür. MS 4. yüzyılda Nicaea Konsül'ü ile birlikte Hristiyanlığın, Roma İmparatorluğunda kabul görmesi üzerine pagan inancına ait tiyatro oyunları ve gladyatör dövüşleri gibi etkinliklerin yasaklandığını bilmekteyiz. Ayrıca MS 4. yüzyılda tiyatronun yıkıcı bir depremden etkilendiğini, sonrasında da kullanım amacında değişiklikler ve yapıya yeni eklentiler olduğunu belirtmiştik. Bu eklentiler,

tiyatro yapısı içerisine giriş çıkışları engellemek adına mekanların geçişleri arasına yapılan duvarlardan oluşmaktadır. Kazılar sırasında her tonoz, koridor ve paye arasına bu duvarların örülmüş olduğu, sahne binasında yeni mekanlar oluşturulduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu evrede dini bir yapıya devşirilen tiyatro mekanı Hristiyanlık Dinine hizmet eder hale gelmiştir. Bu anahtarların bu dönemde kullanılmış olması ve yapı içerisinde kullanılan sandık veya kutulara ait olması muhtemeldir. Öte yandan **Kat. Nr. 55** gibi daha büyük boyutlu uzun saplı bir anahtar, diğer yüzük formulu anahtarların genelinden farklı olarak MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bu anahtarın İznik Roma Tiyatrosu'nun orijinal kullanım evresine ait olması önemlidir. Tiyatroda yapılan kazı çalışmaları sırasında her mekan ve koridorun orijinal dönemde bir kapı ile kapatıldığını görmüş olduğumuzu ve bu kapıların çerçevelerinin yapı taşları üzerinde oturduğu oyukların varlığının tespitiyle söylemek mümkündür. Bu bronz anahtar tiyatro kapılarından birini açıyor olma ihtimali taşımaktadır. Doğrudan yapının kendisi ile ilişkili olması muhtemel bu anahtar, incelenen metal objeler içerisinde bu yönüyle ayrılmaktadır.

Tez kapsamına alınan çiviler daha önce de tez içerisinde söylendiği gibi sadece örnek teşkil eder niteliktedir. Tiyatrodan ele geçen çok sayıda demir çivi, kondisyonlarının kötü durumda oluşu ve tanımlanamayacak hallerinden dolayı teze dahil edilmemişlerdir. Tez kapsamında incelenen altı adet çivinin hepsi birbirinden farklı form özellikleri ve kullanım alanları göstermektedir. **Kat. Nr. 62**, mimari yapılarda kullanılabilecek boyutu ve MS 2-4. yüzyıla tarihlenmesi sebebiyle tiyatro binası ile ilişki kurulabilecek bir parça olmuştur.

Kat. Nr. 63, çiviler grubu içerisine dahil edilmiş özel bir örnektir. Bu parça pişmiş topraktan üretilmiş bir kalıp ile yapışık halde ele geçmiştir ve bu kalıbın bir benzeri ise çok yakın bir pozisyonda bulunmuştur. İznik, metal atölyesi açısından elbette her dönem kendi metal üretimini küçük ölçekte de olsa yapmış olmalıdır. Ancak bu parçanın bir kalıp ile birlikte ele geçmesi, parçanın tarihlendiği MS 3-4. yüzyıl arasında tiyatro çevresinde bir metal üretim atölyesinin varlığına ışık tutmaktadır. Bu tarz metal üretim atölyelerinin varlığı ile ilgili çalışmalar İznik için eksiktir ve ilerleyen yıllarda kent içinde yapılabilecek bir kazı çalışmasında atölye tespit edilmesi durumunda tez kapsamında incelenen **Kat. Nr. 63** ile ilişkisi

incelenebilir. Kazılarda ele geçen bronz potaları, bronz cürufları ve demir cürufları hali hazırda bu üretimi destekler niteliktedir.

Kat. Nr. 65, insan el parmağı şeklindeki bir perde askısı olarak tanımlanmış olup Hagia Spohia ve Hagia İrini’de örnekleri görülen tarzda kapı lentoları üzerine sırası ile konulup perdelerin asılması işlevinde kullanılmaktadır. Bu eser, örnek gösterilen MS 6. yüzyıl örneklerine nazaran çok daha estetik ve gerçekçi görünümündedir. İşçilik kalitesi daha yüksektir ve tarihlendiği MS 2-3. yüzyıl aralığında tiyatro yapısına ait bir kapı üzerinde kullanılmış olma ihtimali vardır. Bu örneği özel kılan durum ise, ihtişamlı Hagia Sophia da kullanılan bir mimari unsurun çok daha önce tiyatroda kullanılmış olabileceğidir. Bu kullanım geleneğinin devamlılığı açısından güzel bir örnektir.

Tiyatronun geç evrelerinde dini mekan olarak kullanılması ile ilişkilendirilebilecek bir eser olan **Kat. Nr. 67**, gümüşten üretilmiş bir haçtır. Erken Bizans Dönemi’ne tarihlendirilen bu parça yapının din ile ilişkisini güçlendiren eserlerden biri olmuştur. Ayrıca **Kat. Nr. 66**, olarak adlandırılan röliker kapağı da din ile ilişkili bir obje olmasına karşın 2015 yılında tiyatro güneyinde yapılan kazı çalışmaları sırasında bu alandaki bir mezar içerisinde bulunmuştur. Tiyatronun dini yapı olarak kullanımının sona ermesinden sonra bu mekanın kutsallığı devam etmiş ve mezarlık olarak işlev görmeye başlamıştır. Röliker kapağı MS 12-13. yüzyıla ait bir eser olarak bu devamlılığın ne kadar uzun sürdüğünü ispatlar niteliktedir.

Kat.Nr. 48 ise tiyatronun maalesef tarih boyunca yerine getirdiği bir başka işlev olan taş ocağı olarak kullanılma durumuna ışık tutabilecek bir keskidir. Keskinin ele geçtiği TT5 Doğu açması içerisinde yoğun miktarda mermer yongası gözlemlenmiştir. Bu yongalar muhtemelen tiyatroda kullanılan yapı malzemelerinin sur onarımı ya da başka yapılarda kullanımı için sökülerek tekrar şekillendirildiği zamanlarda ortaya çıkmıştır. Tiyatrodan sökülmüş ancak götürülememiş bloklar üzerinde bu tahribatın izlerini açıkça görmek mümkündür. Öyle ki batı sütunlu galeriye ait bir sütun parçası üzerinde kama yarığı açıldığı ancak bölünmeden bırakıldığı kazılar sırasında ortaya çıkmıştır. Bu geç dönem tahribatları sırasında taşlara istenen şekli vermek için bu tarz keskiler ince işçilikte kullanılmış olmalıdır.

Ayrıca TT5 adı verilen trapezodial tonozun kazıları yapılırken kazma kolaylığı açısından mekan doğu ve batı olarak ikiye bölünmüştür. Tonozun dışarıya

açılan kapısının bulunduğu TT5 Doğu açmasından **Kat. Nr. 10, Kat. Nr. 11, Kat. Nr. 12, Kat. Nr. 19, Kat. Nr. 21, Kat. Nr. 22, Kat. Nr. 48** ve **Kat. Nr. 62** gibi birçok eser tez kapsamına alınmışken TT5 Batı açmasından hiçbir nitelikli metal parçanın ele geçmemiş oluşu tiyatrodaki toprak altında kalma sürecinde bu tonozun nasıl dolduğu ile ilgili açıklama getirmek adına önemli bir bilgidir. Tiyatronun birçok bölgesi farklı dönemlerde farklı şekillerde toprak ile dolmuştur. Tonoz mekanlarında kapı ağzından akarak içeri giren toprak, ağır parçaları girişte bırakıp daha ince malzemeyi tonoz içerisine akıtmış olmalı. Bu sebeple metal malzemeler tonozun giriş kısmında ele geçerken iç bölümde pek rastlanmamıştır. Keza tiyatronun orchestra bölümünün ve sahne binasının üzerinin Bizans Dönemi'nde çöplük alanı olarak kullanılıp toprak ve malzeme ile dolduğunu bilmekteyiz ancak iç mekanlar daha doğal bir tabakalanma sürecinden geçmiş olmalıdır ki metaller üzerinden tonoz içerisine bakıldığında zaman böyle bir dağılım görülmektedir.

Parçaların işlevleri, tarihleri ve buluntu yerleri üzerinden çıkarımlar yaparak yorumlanmaya çalışılan bu tez içerisinde, tiyatronun geçirdiği her evre ve döneme ait parçalar ele alınmıştır ve bu parçaların bu evrelerle olan ilişkilerinin kurulması için araştırma yapılmıştır. Tez malzemelerinin içerisinde en geç tarihe sahip olan bronz tutamak **Kat. Nr. 64**, MS 13-15. yüzyıla aittir. Küçük bir çekmece ya da kutuya ait olan bu tutamaktan daha geç dönemli bir parçanın tez dahilinde olmayışının sebebi bu tarihten itibaren tiyatronun kullanım görmemesi olarak yorumlanamaz. Çünkü 1980 yılından beri yapılan kazılar sırasında modern tabakadan itibaren erken dönemlere kadar tiyatronun birçok alanı kazılmış bulunmaktadır ve tez malzemelerinin dahil olduğu 2016 – 2019 kazı sezonları arasında daha çok tiyatronun orijinal zemin seviyesine kadar yapılan çalışmalarla pek tabi daha erken dönem buluntuları elde edilmiştir.

Tez kapsamına alınan MS 2. ve MS 15. yüzyıl aralığına tarihlenmiş olan malzemeler üzerinden yapılan analogi çalışmaları, benzer örneklerle Kıta Yunanistan, Balkanlar, Batı Anadolu, Güney Doğu Anadolu gibi geniş bir coğrafyada rastlandığını ortaya koymuştur. Bu sayede İznik Kenti'nin sahip olduğu ticaret ve etkileşimin metal objelerin çeşitliliği ve kullanımı üzerinde yarattığı etki de görülmüştür.

Sonuç itibari ile tez kapsamında yapılan çalışmalarda, 2016-2019 yılları arasında kazısı yapılan alanların kontekst verilerinden faydalanılarak, analogiler ile kıyaslanıp metallerin tarihlendirilmesi amaçlanmıştır. Tez içerisinde isimlendirilen, sınıflandırılan ve tarihlendirilen bu parçalara ait bilgiler, tiyatronun mekanları, evreleri ve tarihsel süreç içerisinde yorumlanıp, çıkarımlar ortaya atılmıştır. İznik Roma Tiyatrosu Metal Objeleri tezi ile tiyatro özelinde Nicaea ve Bithynia Bölgesi'nde yetersiz olan metal obje çalışmaları zenginleştirilerek bir veri ortaya konulması amaçlanmıştır. İznik Roma Tiyatrosu'nun, kazılara devam edilen bir alan olması sebebi ile ilerleyen yıllarda yapılacak çalışmalarda birçok metal obje örneğiyle kuvvetle muhtemel olarak karşılaşılabacaktır. Yapılacak yeni çalışmalar da elde edilen verileri destekleyecek ve metal obje yelpazesini kuşkusuz genişletecektir.

KAYNAKÇA

Acara, Meryem. “Bizans Ortodoks Kilisesinde Liturji ve Liturjik Eserler”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 1, 1998, ss.183-201.

Akyay Meriçboyu. Yıldız. **Antikçağ ’da Anadolu Takıları**, Akbank Kültür Yayınları, İstanbul, 2001.

Alagöz, Umut. **Zeugma Antik Kenti Dionysos ve A Evleri Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012.

Alicu, Dorin, Sorin Cociş, Constantin Ilieş, Alina Soroceanu, **Small Finds From Ulpia Traiana Sarmizegetusa**, The National Museum of Transilvania, Cluj-Napoca, 1994.

Atasoy, Sümer. “Haluk Perk Koleksiyonu’ndan Bronz Kandiller”, **Tuliya I**, Haluk Perk Müzesi, İstanbul 2005, ss.193-230.

Atasoy, Sümer. “Anadolu’da Maden Sanatı (M.Ö.7.yy-M.S.4.yy)”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 1, Haziran 2010, ss.52-59.

Aybek, Serdar, Onur Gülbay, Ebru Durak, “Metropolis’ten Bronz Aletler, Gereçler ve Aksesuarlar”, **Arkeoloji Dergisi**, Cilt: 21, İstanbul, 2016, ss.141-168.

Bakirtzi, Demetra Papanikola (Ed.). **Everyday life in Byzantium**, Kapon Editions, Atina, 2002.

Baş, Didem. **Edirne Arkeoloji Müzesi Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

Baykan, Daniş. “Antik Çağ’da Balkanlarda Tıp Uygulamaları”, **5. Balkan Tıp Tarihi ve Etiği Kongresi Özet ve Bildiri Kitabı**, Nobel Matbaacılık, İstanbul, 11-15.10.2011, ss.256-264.

Baykan, Daniş. **Allianoi Tıp Aletleri**, Studia ad Orientem Antiquum -2 (SOA-2), Türk Eskiçağ Bilimler Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2012.

Baykan, Daniş. “Antik Çağ Cerrahi Dikişinde Fibula Kullanımı”, **Colloquium Anaticum**, Sayı: 14, 2015, ss.3-18.

Baykan, Daniş. “Roma İmparatorluk Dönemi Hekim Mezarları”, **Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı**, 23-26.07.2018, ss.465-487.

Bayram, Aytaç. **Arkeolojik ve Epigrafik Buluntular Işığında Nikaia’da Romalılaşma**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2020.

Belaj, Juraj ve Marijana Belaj, “An Inscribed Annular Brooch from the Templar Site of Gora – A Possible Decipherment”, **Prilozi Instituta za Arheologiju u Zagrebu**, Cilt: 33, 2016, ss.247-270.

Belli, Oktay. **Anadolu’da Kalay ve Bronzun Tarihçesi**, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Monografi Dizisi; 3, Antalya, 2004.

Bingöl, Orhan. **Das Ionische Normalkapitell In Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien**, Istanbul Mitteilungen, E. Wasmuth, Tübingen, 1980.

Bishop, Mike C. “A Catalogue of Military Weapons and Fittings”, **Gesellschaft Pro Vindonissa 2001**, 2002, ss.7–12.

Bliquez, Lawrence J. **Roman Surgical Instruments and other Minör Objects in The National Archaeological Museum of Naples**, Philipp von Zabern Yayınları, Mainz, 1994.

Boyana, Hülya. “Nikaia Kenti ve Dionysos Kültü”, **Uluslararası Karamürsel Alp Ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri II**, Kocaeli, 43-59, 2016.

Brown, David. “Bronze and Pewter”, **Roman Crafts**, New York University Press, 1976, s.25-41.

Canlı, Handegül. “Philadelphia’dan (Isauria) Nadir Bir Buluntu: Silindirik Asma Kilit”, **Olba XXVIII**, Mersin. 2020, ss.330-350.

Chavane, Marie Jose. **Salamine De Chypre. VI. Les Petits Objets**, Universite Lyon II-Maison De l'Orient Meditteranean Ancien, Institut F. Courby, Paris, 1975.

Coulston, Jon C. N. "Late Roman Military Equipment Culture", **War and Warfare in Late Antiquity** , Cilt: 2, 2013, ss. 463-492.

Crowfoot, John Winter, Grace M. Crowfoot, Kathleen Mary Kenyon **The Objects From Samaria**, Palestine Exploration Fund, London, 1957.

Crummy, Nina. **Colchester Archaeological Report 2: The Roman small finds from excavations in Colchester 1971-9**, Colchester Archaeological Trust Ltd., Colchester, 1983.

Çakmak, Betül. **İznik (Nikaia) Kentinin Bizans Ortaçağında Sosyal ve Kültürel Yaşamı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2019.

Çelikbaş, Ersin. **2005-2014 Parion Kazısı Metal (Bronz-Demir-Kurşun) Buluntuları**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2016.

Çelikbaş, Ersin. "Parion Tiyatrosu Metal Eserleri", **Parion Roma Tiyatrosu (2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları)**, (Ed.) Cevdet Başaran – H., Ertuğ Ergürer, Pozitif Matbaa, Ankara, 2016.

Çetin, Cengiz. "İsparta Müzesi Bir Grup Bronz Eser", **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 20, 2015, ss.11-31.

Çolak, Mıhrıcan. "Türkçe'nin söz varlığında "Kılıç", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, Sayı: 7/4, 2018, ss.2154-2188.

Davidson, Galdys R. **Corinth XII. The Minor Object, The American School of Classical Studies At Athens**, New Jersey, 1952.

Demir, Mustafa. "Selçuklu Hakimiyetinde İznik Şehri", **Uluslararası İznik Sempozyumu**, İstanbul, 5-7.9.2005, 2005.

Demirer, Ünal. **Kibyra Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2013.

Doğancı, Kamil. “Antik Kaynaklar Işığında Nikomedia (İzmit) ve Civarını Etkileyen Depremler”, **Karamürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu II**, Cilt: II, Kocaeli, 4-6, 4.2015, ss. 87-98.

Durak, Ebru. **Metropolis Bronz Eserleri**, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

Dürr, Marianne Müller. “Medizibische Instrumente der Römerzeit in Baden Württemberg”, **Fundberichte aus Baden Württemberg**, Cilt: 35, 2015, ss.222-369.

Dvorniki, Francis. Konsiller Tarihi İznik’ten II Vatikan’a, çev. Mehmet Aydın, Türk Tarik Kurumu, Ankara, 1990.

Ekin Meriç, Aygün. “Metal Objects Found Around Metropolis in İonia”, **Prof.Dr. Ömer Özyiğit’e Armağan**, (Ed. E. Okan - C. Atilla), Ege yayınları, İstanbul, 2015, ss.113-123.

Ekin Meriç, Aygün. “İznik Roma Tiyatrosu Kazılarında Son Durum”, **Bursa’da Zaman**, Sayı: 24, 10.2017, ss. 8-11.

Ekin Meriç, Aygün, Ali Kazım Öz, Nezihat Köşklük Kaya, Fatih Hakan Kaya, Nihal Kardoruk, “İznik Roma Tiyatrosu 2016 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, **39. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 2, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Bursa, 22-26.05.2017, ss.285-300.

Ekin Meriç, Aygün, Ali Kazım Öz, Nezihat Köşklük Kaya, Fatih Hakan Kaya, Nihal Kardoruk, “İznik Roma Tiyatrosu 2017 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, **40. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 2, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Bursa, 07-11.05.2018, ss.293-310.

Ekin Meriç, Aygün, Ali Kazım Öz, Nezihat Köşklük Kaya, Fatih Hakan Kaya, Nihal Kardoruk, “İznik Roma Tiyatrosu 2018 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, **41. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 2, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Bursa, 17-21.06.2019, s.265-284.

Ekin Meriç, Aygün. “İznik Tarihini Simgeleyen Bir Anıt: Antik Roma Tiyatrosu”, **D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 21, Sayı:2, 2019, ss.339-355.

Ellis, Simon P. **Roman Housing**, Duckworth, London, 2000.

Enez, Ayberk. **Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2019.

Ergin, Tülay. **Küpeler, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Küpeler Kataloğu**, Sandoz Yayınları, İstanbul, 1983.

Ergür, Atilla. **Tekstil Terimleri Sözlüğü**, Boğaziçi üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002.

Erhat, Azra. **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2007.

Ermış, Ümmühan Melda. **İznik ve Çevresi Bizans Devri Mimari Faaliyetinin Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul, 2009.

Eyice, Semavi. **İznik (Nicaea) Tarihçesi ve Eski Eserleri**, Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi yayınları, İstanbul, 1988.

Feugère, Michel. **Weapons of the Romans**, The History Press Ltd, 2002.

Franken, Norbert. “Zur Typologie antiker Schnellwaagen”, **Bonner Jahrbücher** 193, Bonn, 1993, ss.69-120.

Dieudonné-Glad, Nadine, Michel Feugère, Mehmet Önal, **Zeugma V. Les Objects, Maison de l'Orient et de la Méditerranée**, Jean-Pouilloux, Lyon, 2013.

Göleş, Kevser. **Giysi Tamamlayıcı Öge Olarak Takı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Güçlü, Deniz. **Antik Bithynia Bölgesinin Tarihsel İçerikli Yazıtlar Kataloğu ve Tarihçesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2007.

Gültekin, Arzu. **Psidia Antiokheia Antik Kenti Metal Buluntuları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2012.

Gürler, Binnur. **Tire Müzesi Bronz Eserleri**, İstanbul, 2004.

Higgins, Reynold Alleyne. **Greek and Roman Jewellery**, Methuen and Co. Ltd., London, 1961.

Işık Bingöl, Fatma Rahime. **Antik Takılar**, Kültür bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1999.

Kabaağaç, Sina ve Erdal Alover, **Latince Türkçe Sözlük**, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1995.

Kafa, Duran. Evrim ve Nezihat Köşklük Kaya, “Arkeolojik Alanlarda Uygulanan Bütünleme (Tamamlama) Müdahalelerinin Değerlendirilmesi: Metropolis Örneği”, **SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 50, 2020, ss.255-274.

Khamis, Elias. “Copper Alloy Objects”, **Excavation at Zeugma**, (Ed.) W. Alyward Conducted, Cilt: 2, Oxford, 2013, ss.93-166.

Kargıner, Şefik ve Kemal Keresteci, **İznik/Nicaea**, Özyurt Basımevi, İstanbul 1963.

Kısıklı, Songül. **M.Ö.II. Binde Orta Anadolu Madenciligi ve Orta Anadolu Ticaretinde Madenin Konumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2006.

Koçyiğit, Oğuz. “Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi Bizans Dönemi Maden Haçları.” **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 35, Sayı: 2, 2018, ss.110-121.

Kuşoğlu, Mehmet Zeki. **Türk Kuyumculuk Sözlüğü**, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2006.

Künzl, Ernst. **Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit**, Rheinland Yayınları, Bonn, 1983a.

Kürkman, Garo (Ed.). **Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri**, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul, 2003.

Marshall, Frederick Henry. **Catalogue of the Finger Rings, Greek, Etruscan and Roman**, British Museum, London, 1968.

Metin, Hüseyin. “Burdur Müzesi’nden Bir Röliker Haç”, **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 24, 2019, ss.279-284.

Oransay, Alptekin. **Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006.

Önder, Bilgi. **Anadolu Dökümün Beşiği**, Döktaş A.Ş. Kültür Yayınları, İstanbul, 2004.

Öz, Ali Kazım. “Son Dönem Kazıları Bağlamında İznik Roma Tiyatrosu”, **Arkeoloji ve Sanat Yayınları**, Sayı:161, 5-8.2019, ss.21-31.

Özgülnar, Nuray. **Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

Öztürk, Mine. **Nikaia ve Hinterlandında Hellenistik ve Roma Dönemi Kültleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2019.

Özügül, Ayşin. “İznik Tiyatrosu 2015”, **38. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt: 3, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Edirne, 23-27.05.2019, ss.317-332.

Parlama, Liana ve Nicholas Stampolidis, **The City Beneath the City, Antiquities from the Metropolitan Railway Excavations**, Yunanistan Kültür Bakanlığı Yayınları, Atina, 2000, ss.178-179.

Pomberger, Beate Maria. “Roman Bells in Central Europe: Typologies and Discoveries”, **Musicarchaeology Vienna**, Online Publication, 2018, ss.1-18.

Perk, Haluk. “Haluk Perk Koleksiyonundan Antik Dönem Tıp Aletleri”, **Tıp ve Sanat**, Sayı: 27, 2002, ss.1-12.

Perk, Haluk. “Haluk Perk Koleksiyonunda Bulunan Bir Kısım Roma Dönemi Tıp ve Ecza Aletleri Toplu Buluntuları”, **VIII. Türk Tıp Tarihi Kongresi Kongreye Sunulan Bildiriler**, Sivas-Divriği, 16-18.06.2004, ss.23-35.

Perk, Haluk. “Suna ve İnan Kıraç Vakfı Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri Koleksiyonundaki Bir Kısım Ağırlıklar Işığında Bizans Ağırlık Sistemine Katkı”, 1.

Uluslararası Sevgi Gönül Bizans Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler, İstanbul, 2010, ss.582-586.

Richter, Gisela. **Engraved Gems of the Greeks, Etruscans and Romans**, Londra, 1968.

Robinson, David M. **Excavations At Olynthos, Vol. X. Metal and Minor Miscellaneous Finds**, Oxford Üniversitesi Yayınları, Londra, 1941.

Sawicki, Jakub ve Sylwia Siemianowska, “Change in the Glass Jewellery Production during the 13th-Century Revolution in Central Europe. A Case Study of a Unique Glass Annular Brooch”, **Archäologisches Korrespondenzblatt**, Römisch-Germanischen Zentralmuseum Mainz Leibniz-Forschungsinstitut für Archäologie, Cilt: 50, Sayı: 1, 2020, ss.133-143.

Sear, Frank. **Roman Theatres an Architectural Study**, Oxford University Press, London, 2006.

Strabon. **Geographica**, çev. Adnan Pekman, Coğrafya, Arkeoloji ve Sanat Yayınları İstanbul 1987.

Şahin, Feyzullah. **Patara Metal Buluntuları**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2010.

Şahin, Feyzullah **Patara Metal Buluntuları**, Patara Cilt: 2, Ege Yayınları, İstanbul, 2018.

Şahin, Mustafa. “Sikke Betimlerine Göre Roma Çağı Nikaia’sında (İznik) Yapı Programı” **Bursa Araştırmaları Kent Tarihi ve Kültürü Dergisi**, Sayı:26, 2009, ss.15-21.

Şahin, Sencer. “Bithynia İncelemeleri”, **Inschriften Griechischer Stadte aus Kleinasien**, Cilt: 7, Bonn, 1978.

Şahin, Sencer. “Katolog der Antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia)”, **3. Testimonia**, Cilt: 2, Bonn ,1987, ss.1-60.

Şahin, Sencer. “Yazıtların diliyle İznik’te (NIKAIA) Tarih”, **V Araştırma Sonuçları Toplantısı** Cilt: I, Ankara, 06-10.04.1987.

Şahin, Sencer. “Antik Kaynaklar Işığında Tarihte Bithynia Depremleri”, **I. Uluslararası İznik /Nikaia Sempozyumu**, İznik Eğitim ve Öğretim Vakfı, 1-4.11.2000.

Şahin, Sencer. **Hellenistik ve Roma Çağlarında İznik/Nikaia**, İstanbul, 2004.

Tokbudak, Deniz Berk. **Zeugma Konutlarında Bulunan Bronz Eserler**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015.

Tuğlacı, Pars. **Osmanlı Şehirleri**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1985.

Tulay, Ahmet Semih. **Genel Nümizmatik Sözlüğü**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001.

Uzel, İlter. “İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Antik Tıp ve Cerahlık Aletleri”, **VIII Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara, 28.05-01.06.1990, ss.25-34.

Uzel, İlter. **Anadolu’da Bulunan Antik Tıp Aletleri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Yalçın, Ünsal. "Early Iron Metallurgy in Anatolia", **Anatolian Studies**, Vol: 49, 1999, ss.177-187.

Yalçın, Ünsal. “Anadolu Madenciliği”, **III. ODTÜ Arkeometri Çalıştayı Bildiriler Kitabı**, Türk Arkeolojisinde Metal: Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar, Ankara, 3-5.10.2013, ss.17-28.

Yalçın, Ünsal. “Anadolu Madencilik Tarihine Toplu Bir Bakış”, **Yer Altı Kaynakları Dergisi**, Yıl: 5, Sayı: 9, 2016, ss.3-13.

Yalduz, Alparslan. “Konsillerin Hristiyanlık Tarihindeki yeri ve İznik Konsili”, **Uludağ İlahiyat Fakültesi**, Cilt: 12, Sayı: 3, 2003, ss.257-269.

Yalman, Bedri. “İznik Tiyatro Kazısı 1980”, **3. Kazı Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981, ss.31-34.

Yalman, Bedri. “İznik Tiyatro Kazısı 1991”, **14. Kazı Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, Cilt: 2, 1992, ss.181-204.

Yalman, Bedri. “2005 Yılı Tiyatro Kazısı”, **28. Kazı sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, Cilt: 2, 2007, ss.387–404.

Yalman, Bedri. **İznik/Nikaia**, Bursa Rotary Kulübü Yayınları, (Tarih yok).

Yıldırım, Berna. **Amorium Kazıları Büyük Mekân Maden Buluntuları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2017.

Yıldırım, Ertuç. **Ordu/Fatsa Cıngirt Kayası Kazısı 2012-2014 Sezonu Metal Buluntuları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2017.

Waelkens, Marc, Ali, Harmankaya, W. Viaene, “The Excavations At Sagalassos 1990”, **13. Kazı Sonuçları Toplantısı** , Cilt: 2, Çanakkale, 27-31.05.1991, ss.283-308.

Waldbaum, Jane C. **Metalwork from Sardis: The finds through 1974**, Harvard Universty Press, Cambridge, 1983.

Williams, Dyfri ve Jack Ogden, **Greek Gold Jewellery of the Classical World**, British Museum Press, London,1994.

The Biritish Museum Online Catalog,
https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1872-0604-1494 ,(19.5.2021).

The Biritish Museum Online Catalog,
https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_AF-269 ,(21.05.2021.).

The Biritish Museum Online Catalog,
https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1892-0901-777 ,(23.05.2021.).

The Biritish Museum Online Catalog,
https://www.britishmuseum.org/collection/object/Y_EA5425, (25.05.2021.).

The Biritish Museum Online Catalog,
https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1814-0704-1496, (12.06.2021.).

EKLER

Ek 1. Bithynia Bölge Haritası.

Kaynak: Ekin Meriç, Anıt, s.341

Ek 2. İznik Kent Haritası.

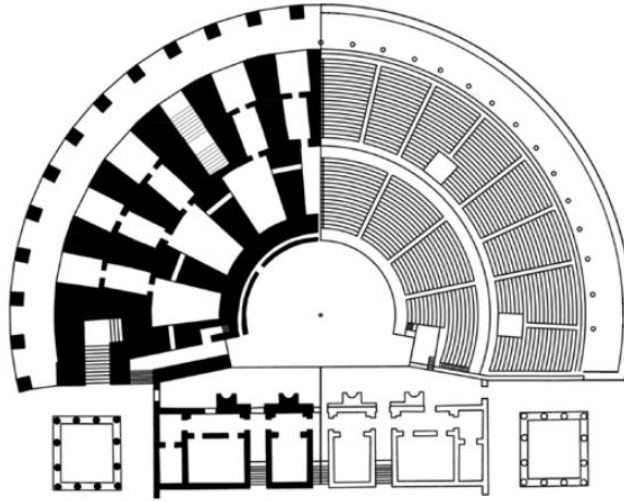
Kaynak: Öz, s.22

Ek 3. Tiyatronun Görünümü.

Kaynak: İRT Kazı Arşivi

Ek 4. Tiyatronun Planı.

NICAEA TİYATROSU

0 5 10 15 20 25 m

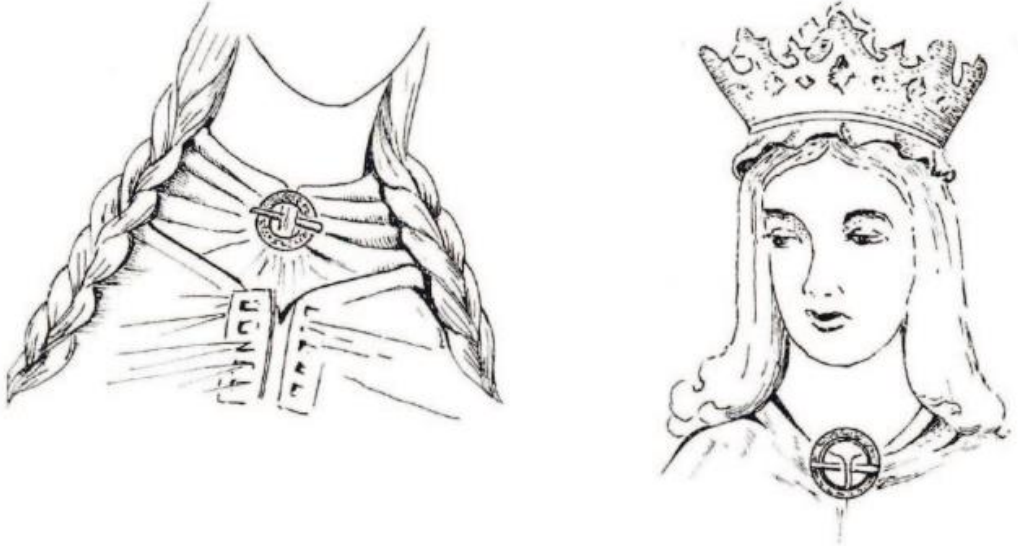
Kaynak: Öz, s.26.

Ek 5. İmparator I. Justinianus Dönemi'ne Ait Bir Semissis.

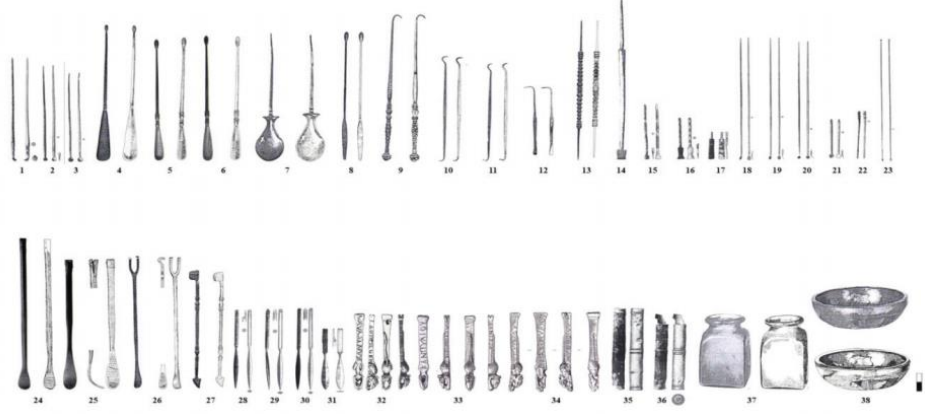
Kaynak: İRT Kazı Arşivi

Ek 6. Broş Kullanım Örneği

Kaynak: Juraj Belaj ve Marijana Belaj, s.260.

Ek 7. Ephesos Hekim Mezarı Konteksti.

Kaynak: Baykan, Hekim, s.481.

Ek 8. Urne Olarak Kullanılan Filistin Amphora'sı

Palestinian Amphora

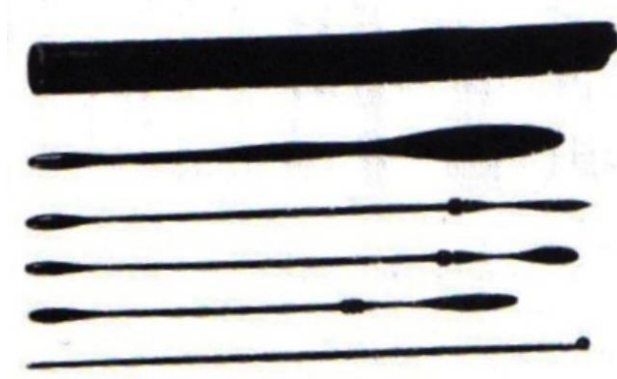
46 H: 69,20cm

Palestinian amphora found *in situ*.

Kaynak: Ekin Meriç, Anıt, s.341.

Ek 9. Kapaklı Silindir Tüp İçinde Spatula ve Küçük Kaşıklar.

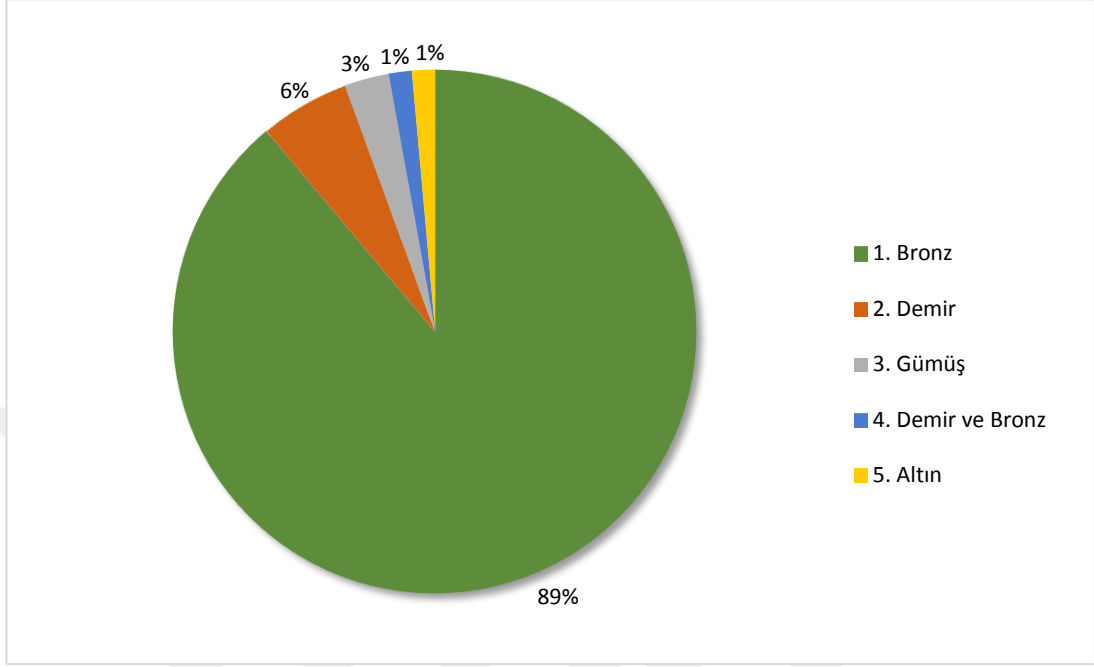
Kaynak: Baykan, Balkan, s.261.

Ek 10. Hagia Sophia'nın Kapı Lentosundaki Parmak Şeklindeki Perde Askıları

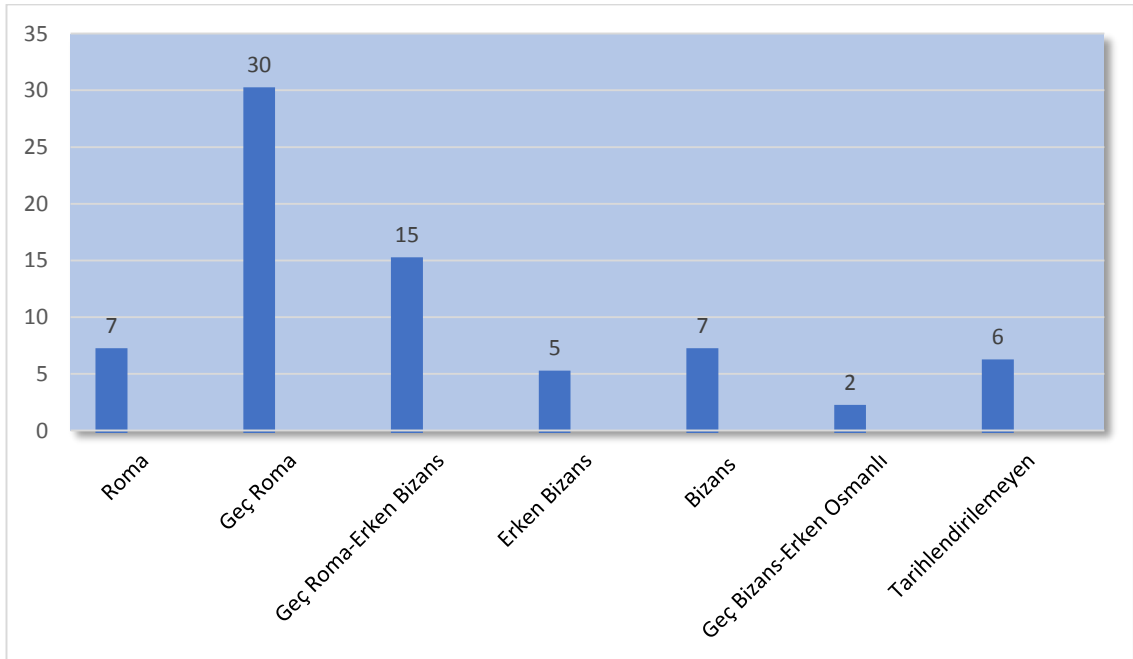

Kaynak: Dilara amlıca'nın Arşivinden.

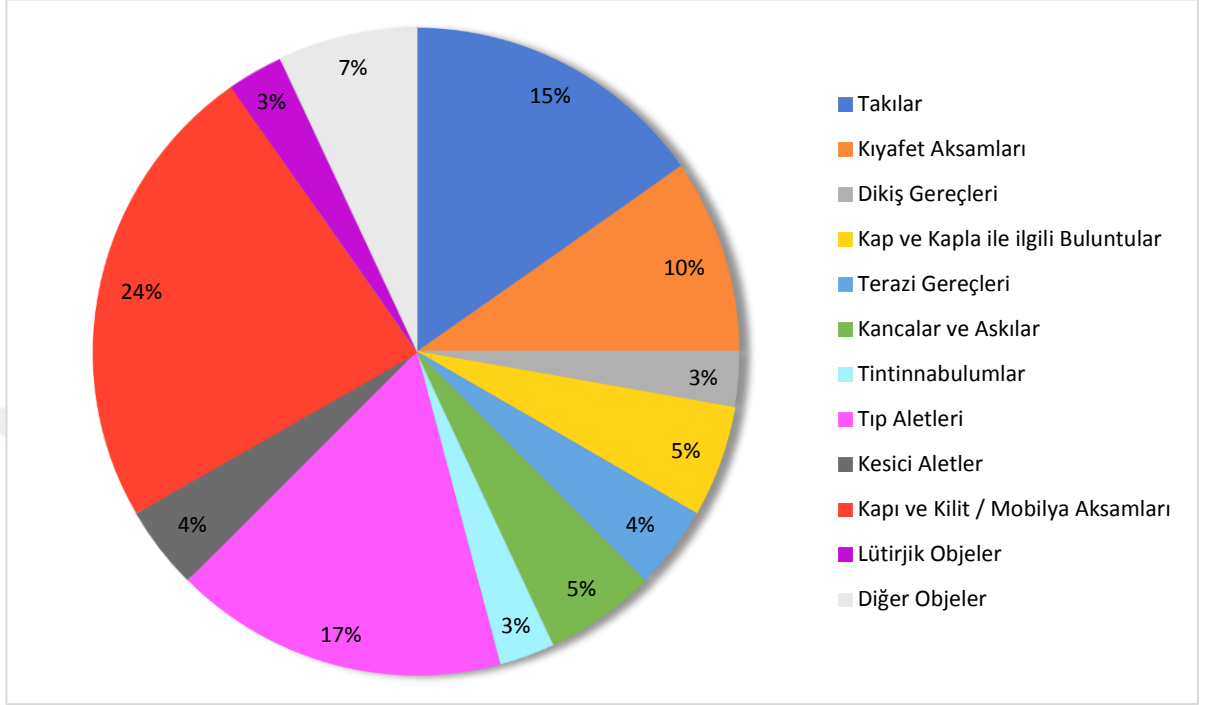
Ek 11. Katalogdaki Metal Objelerin Üretim Malzemesine Göre Dağılımı

Ek 12. Katalogdaki Metal Objelerin Yüzyıl Yoğunlukları

Ek 13. Katalogdaki Metal Objelerin Türlerine Göre Dağılımı

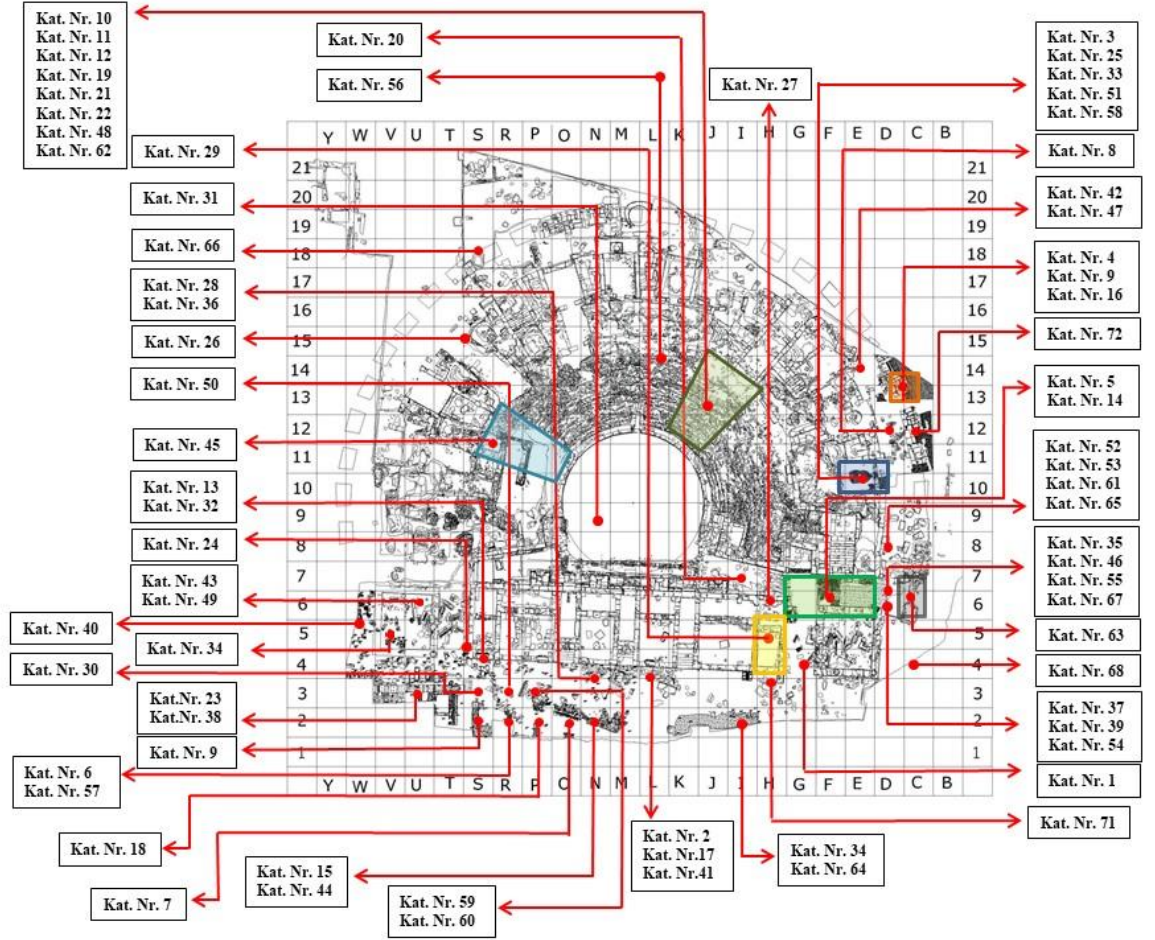
Ek 14. İznik Roma Tiyatrosu Metal Objelerin Bilgi Tablosu

Kat. Nr.	Env. Nr.	Bulutnu Adı	Cinsi	Bulutnu Yeri	Seviye	Tarihleme
1	İRT'16-30	Küpe Sarkacı	Altın ve İnci	G4	89,99- 89,62 m	MS 2-4. yy.
2	İRT'16-355	Küpe	Bronz	L3-4	90,17 m.	MS 4. yy.
3	İRT'17-101	Küpe	Bronz	Galeri7 Giriş	90,88 m.	Roma ve Bizans Dönemleri
4	İRT'17-128	Yüzük	Bronz	C13-14/D13-14	91,20 m.	MS 6. yy.
5	İRT'16-156	Yüzük	Bronz	Batı Parodos	90,87-90,78 m.	MS 4. yy.
6	İRT'17-92	Yüzük	Bronz	T3	90,06 m.	MS 2-3. yy.
7	İRT'17-20	Yüzük	Bronz	O2	90,25 m.	MS 3-4. yy.
8	İRT'17-33	Yüzük	Bronz	D12	90,72 m.	MS 5. yy.
9	İRT'17-140	Yüzük	Bronz	C13-14/D13-14	90,46 m.	MS 4-5. yy.
10	İRT'19-14	Bilezik Parçası	Bronz	TT5 Doğu	89,94 m.	Bizans Dönemi
11	İRT'19-20	Halka Broş	Bronz	TT5 Doğu	90,40 m.	MS 13-14. yy.
12	İRT'19-10	Düğme	Bronz	TT5 Doğu	90,21 m.	MS 11-14. yy.
13	İRT'17-7	Düğme	Bronz	S4	90,51 m.	MS 4-5. yy.
14	İRT'16-110	Düğme	Gümüş	Yüzey Bul.	-	Geç Roma Dönemi
15	İRT'17-6	Kemer Tokası Parçası	Bronz	N2	90,34-9018 m.	MS 4. yy.
16	İRT'17-152	Kemer Tokası Parçası	Bronz	C13-14	91,28 m.	MS 7-11. yy.
17	İRT'16-358	Kemer Tokası	Bronz	L3-4	90,78-89,94 m.	MS 4-5. yy.
18	İRT'17-42	Arbalet Fibula	Bronz	P2	89,94-89,86 m.	MS 3-4. yy.
19	İRT'19-6	Yüksük	Bronz	TT5 Doğu	91,02 m.	MS 12-15. yy.
20	İRT'18-77	Çuvaldız	Bronz	I7	90,95 m.	MS 3-4. yy.
21	İRT'19-5	Kap Ağız Parçası	Bronz	I14-2 Taş Altı Temizliği	89,32 m.	MS 2. yy. sonrası
22	İRT'19-9	Kap Parçası	Bronz	TT5 Doğu	90,42 m.	MS 2. yy. sonrası
23	İRT'17-97	Açık Ağızlı Kap Kulpu	Bronz	U3	90,76 m.	Bizans Dönemi
24	İRT'16-363	Kandil Kulpu	Bronz	S5-T5	90,67-90,46 m.	MS 2-4. yy.
25	İRT'17-99	Terazi Ağırlığı	Bronz	Galeri7 Giriş	90,72 m.	MS 4-5. yy.
26	İRT'18-1	Terazi Ağırlığı	Bronz	Yüzey Bul.	-	MS 4-5. yy.
27	İRT'18-85	Terazi Kefesi	Bronz	H6	91,65 m.	MS 3-4. yy.

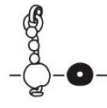
28	İRT'17-74	Kanca	Bronz	N3	90,03-89,87 m.	MS 4-5. yy.
29	İRT'16-270	Kanca	Bronz	SBB1	90,30-90,18 m.	Roma Dönemi
30	İRT'17-61	Kandil Askısı	Bronz	S3	90,83-90,56 m.	Erken Bizans Dönemi
31	İRT'16-111	Zincir Baklası	Bronz	N9	89,61-89,30 m.	Bizans Dönemi
32	İRT'17-83	Tintinnabulum	Bronz	S4	90,31 m.	MS 3-4. yy.
33	İRT'17-100	Tintinnabulum	Bronz	Galeri7 Giriş	90,81 m.	MS 3-4. yy.
34	İRT'16-278	Ölçü Kaşığı	Bronz	I2	90,03-89,99 m.	MS 4-6. yy.
35	İRT'16-146	“U” Kesitli Kaşık Uçlu Sonda	Bronz	D-7 Doğu	91,72-91,43 m.	MS 5-6. yy.
36	İRT'17-12	Kaşık Uçlu Sonda	Bronz	N3-4	90,32 m.	MS 3-4. yy.
37	İRT'19-27	Kaşık Uçlu Sonda	Bronz	D6	90,69 m.	MS 3-4. yy.
38	İRT'17-103	Yassı Uçlu Sonda	Bronz	U3	90,30 m.	MS 3-5. yy.
39	İRT'19-40	Yassı Uçlu Sonda	Bronz	D6	89,95 m.	MS 3-4. yy.
40	İRT'17-161	Yassı Uçlu Sonda	Bronz	W5	90,07 m.	MS 3-4. yy.
41	İRT'16-343	Kıvrık Uçlu Sonda	Bronz	L3-4	90,05-89,94 m.	MS 4-5. yy.
42	İRT'17-138	Çengel Uçlu Sonda (Kovanlı)	Bronz	E14	91,68 m.	MS 3-4. yy.
43	İRT'16-357	Tüp	Bronz	U6	90,75 m.	MS 3-4. yy.
44	İRT'17-3	Tepeli İğne	Bronz	N2	90,74-90,48 m.	MS 3-4. yy.
45	İRT'18-99	Tepeli İğne	Bronz	TT2 Doğu	90,81 m.	MS 3-4. yy.
46	İRT'16-145	Kılıç Topuzu	Bronz	D6-7 Doğu	91,27-91,08 m.	MS 3-6. yy.
47	İRT'17-133	Bıçak	Demir	E14	91,89 m.	-
48	İRT'19-15	Keski	Demir	TT5 Doğu	89,91 m.	-
49	İRT'16-342	Anahtar	Demir	U6	90,36-90,13 m.	MS 4-5. yy.
50	İRT'17-49	Anahtar	Bronz	R3	90,31-90,09 m.	MS 4. yy.
51	İRT'17-131	Anahtar	Bronz	Galeri7 Giriş	89,65 m.	MS 4. yy.
52	İRT'19-37	Anahtar	Bronz ve Demir	D8	90,44 m.	MS 4. yy.
53	İRT'19-23	Anahtar	Bronz	D8	92,02 m.	MS 3-4. yy.
54	İRT'19-33	Anahtar	Bronz	D6	90,42 m.	MS 3-4. yy.
55	İRT'19-19	Anahtar	Bronz	D7	89,90 m.	MS 2-3. yy.
56	İRT'19-25	Kilit Aynası	Bronz	Koridor 4	89,63 m.	MS 3-4. yy.
57	İRT'17-38	Menteşe	Bronz	R2	89,94-89,85 m.	MS 3-5. yy.
58	İRT'17-117	Çivi	Bronz	Galeri7 Giriş	90,28 m.	MS 3-4. yy.

59	İRT'17-85	Çivi	Bronz	P3	90,06-89,88 m.	MS 4-6. yy.
60	İRT'17-67	Çivi	Bronz	P3	90,64-90,54 m.	MS 4-6. yy.
61	İRT'19-26	Çivi	Bronz	D8	91,20 m.	MS 3-4. yy.
62	İRT'19-24	Çivi	Demir	TT5 Doğu	89,33 m.	MS 2-4. yy.
63	İRT'18-49	Çivi	Bronz	C6-7/D6-7	90,97 m.	MS 3-4. yy.
64	İRT'16-274	Tutamak	Bronz	I2	90,73-90,53 m.	MS 13-15. yy.
65	İRT'19-51	Perde Askısı	Bronz	D8	89,80 m.	MS 2-3. yy.
66	İRT'17-148	Röliker Haç Kapağı	Bronz	S18 (Mezar 16)	93,79 m.	MS 12-13. yy.
67	İRT'16-143	Haç	Gümüş	D6-7 Doğu	92,16-91,72 m.	Erken Bizans Dönemi
68	İRT'18-52	Üç ayak (?)	Bronz	C4	90,99 m.	MS 2-3. yy.
69	İRT'17-56	Kapçık	Bronz	S2	90,10-8987 m.	MS 3-4. yy.
70	İRT'17-1	Halka	Bronz	V5	91,20 m.	-
71	İRT'16-144	Sap (?)	Bronz	H3-4	90,73-90,54 m.	-
72	İRT'17-75	Ağırlık (?)	Bronz	C12	90,75 m.	MS 3-4. yy.

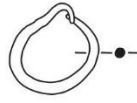
Ek 15. Katalogdaki Metal Objelerin Tiyatro Üzerindeki Dağılımı

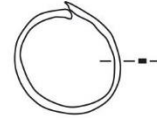
Ek 16

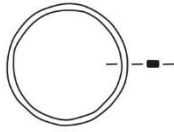
Kat. Nr. 1

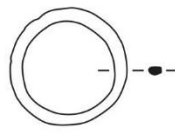
Kat. Nr. 2

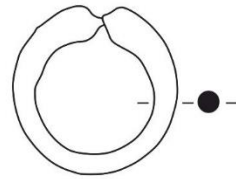
Kat. Nr. 3

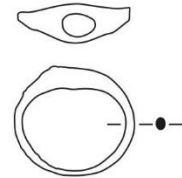
Kat. Nr. 4

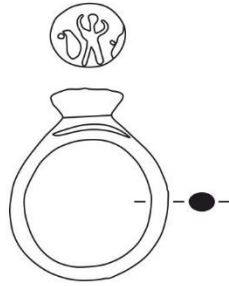
Kat. Nr. 5

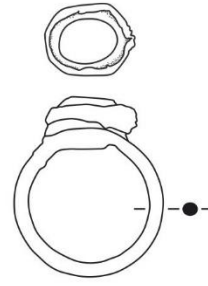
Kat. Nr. 6

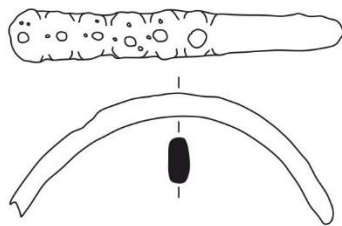
Kat. Nr. 7

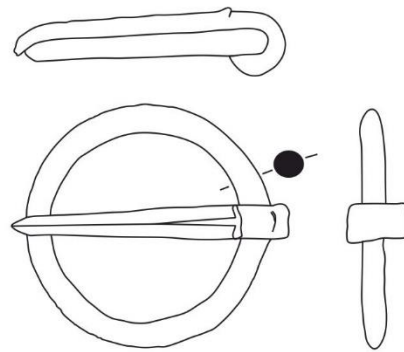
Kat. Nr. 8

Kat. Nr. 9

Kat. Nr. 10

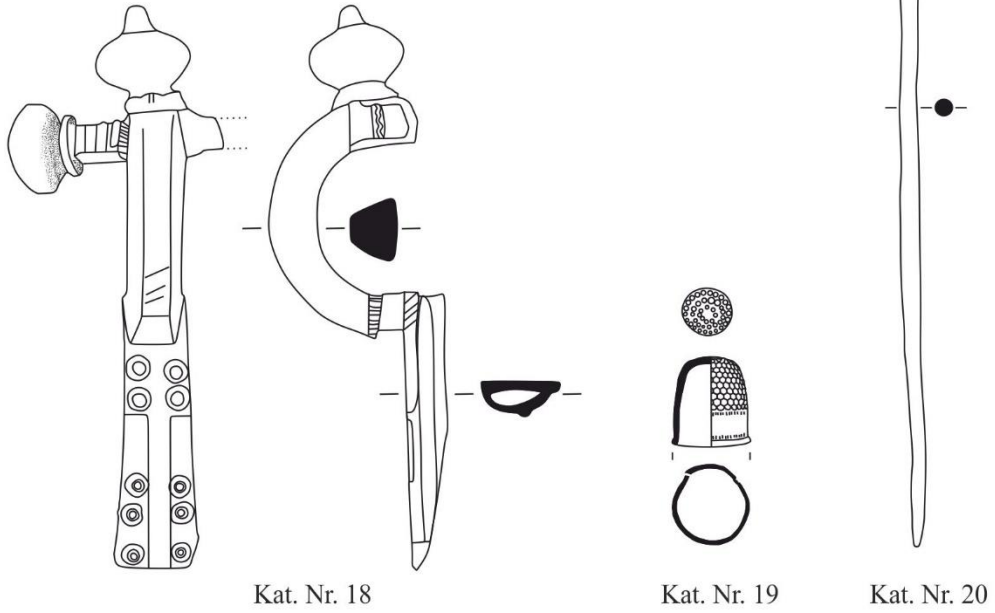
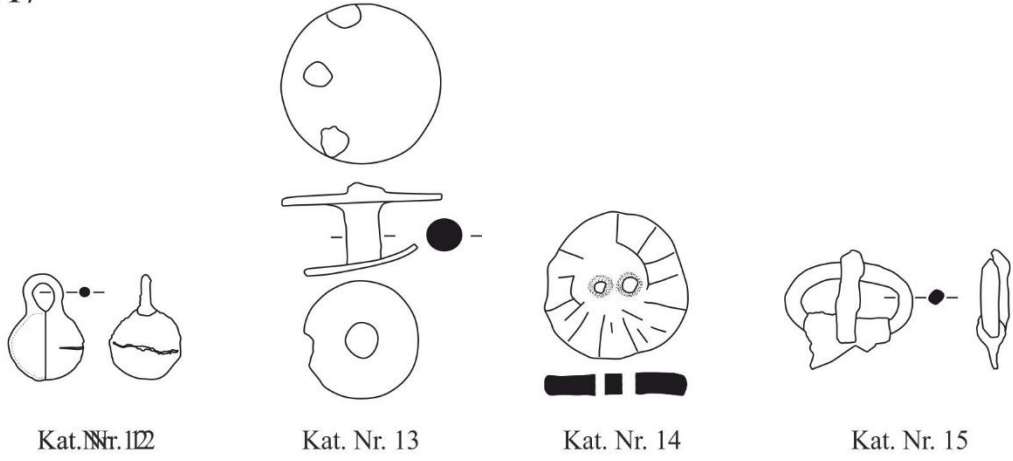

Kat. Nr. 11

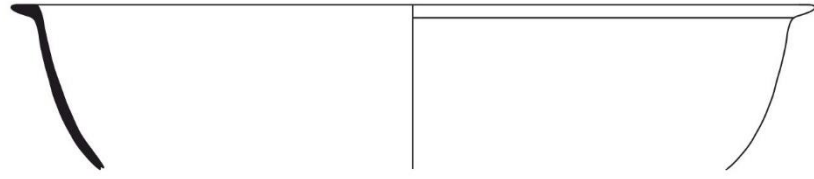
İRT Metal Buluntuları: Küpeler (Kat. Nr. 1-3), Yüzükler (Kat. Nr. 4-9), Bilezik (Kat. Nr. 10), Bro  (Kat. Nr. 11).

Ek 17

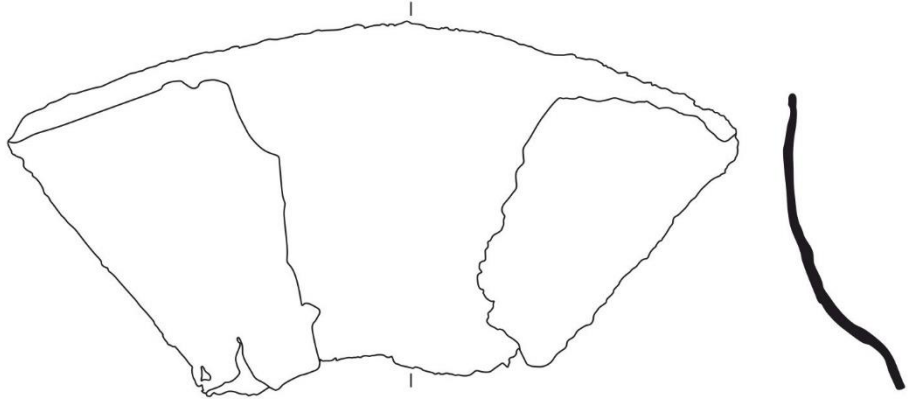

İRT Metal Buluntuları: Düğmeler (Kat. Nr. 12-14), Kemer Tokaları (Kat. Nr. 15-17), Arbalet Fibula (Kat. Nr. 18), Yüksük (Kat. Nr. 19), Çuvaldız (Kat. Nr. 20).

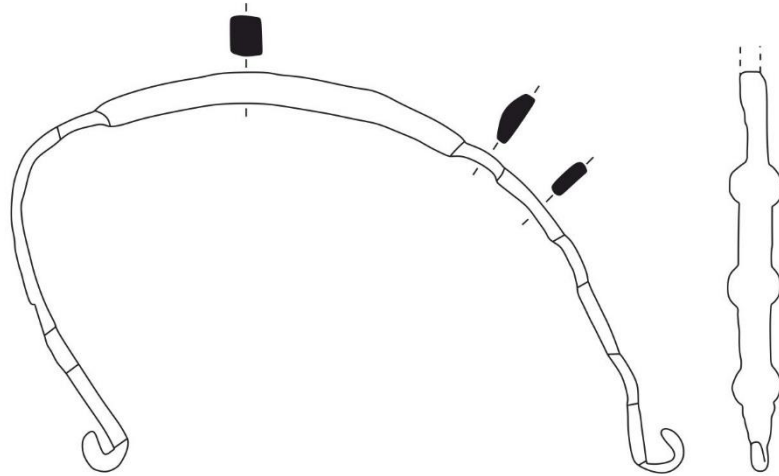
Ek 18

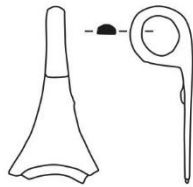
Kat. Nr. 21

Kat. Nr. 22

Kat. Nr. 23

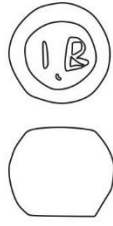

Kat. Nr. 24

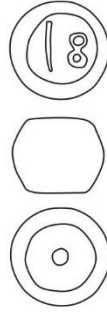

İRT Metal Buluntuları: Kaplar (Kat. Nr. 21-22), Kulplar (Kat. Nr. 23-24).

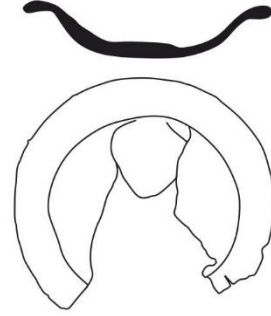
Ek 19

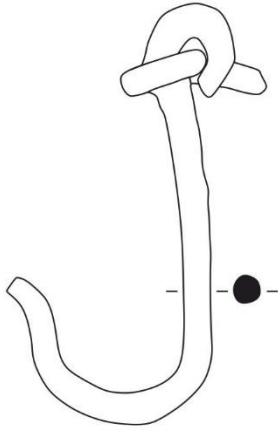
Kat. Nr. 25

Kat. Nr. 26

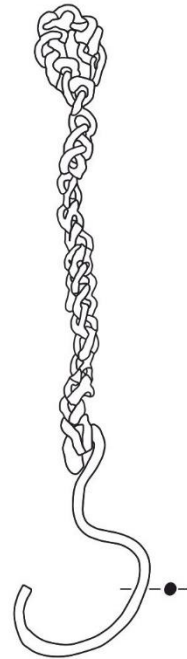
Kat. Nr. 27

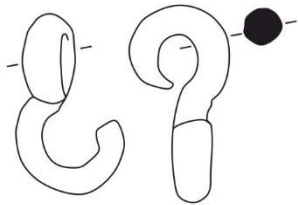
Kat. Nr. 28

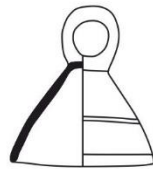
Kat. Nr. 29

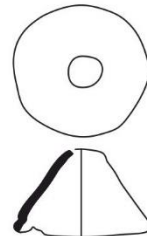
Kat. Nr. 30

Kat. Nr. 31

Kat. Nr. 32

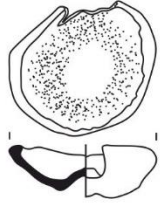

Kat. Nr. 33

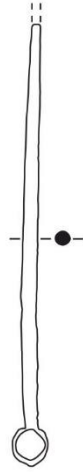

İRT Metal Buluntuları: Terazi Ağırlıkları (Kat. Nr. 25-26), Terazi Kefesi (Kat. Nr. 27),
Kancalar ve Zinciler (Kat. Nr. 28-31), Tintinnabulum (Kat. Nr. 32-33).

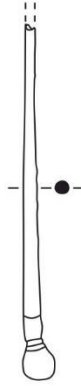
Ek 20

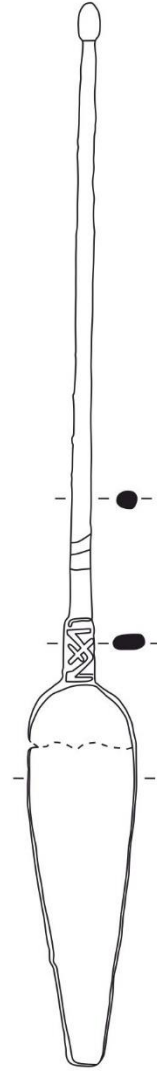
Kat. Nr. 34

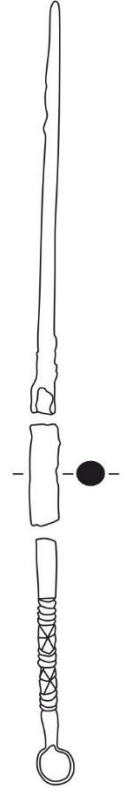
Kat. Nr. 36

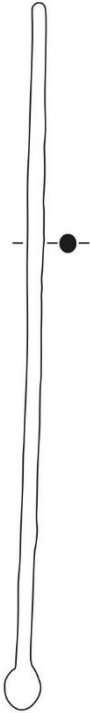
Kat. Nr. 38

Kat. Nr. 35

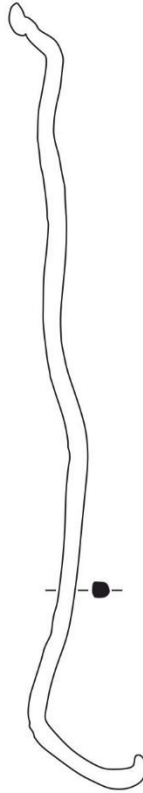
Kat. Nr. 37

Kat. Nr. 39

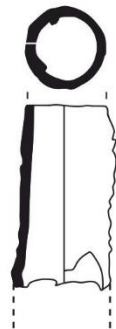
Kat. Nr. 40

Kat. Nr. 41

Kat. Nr. 42

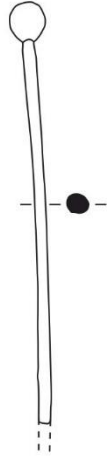

Kat. Nr. 43

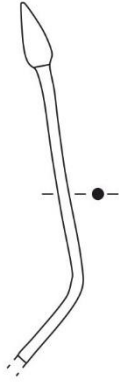

İRT Metal Buluntuları: Kaşıklar (Kat. Nr. 34-35), Sondalar (Kat. Nr. 36-42), Tüp (Kat. Nr. 43).

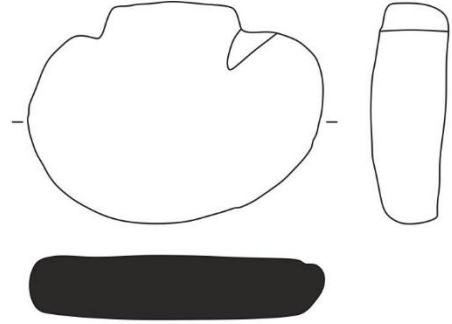
Ek 21

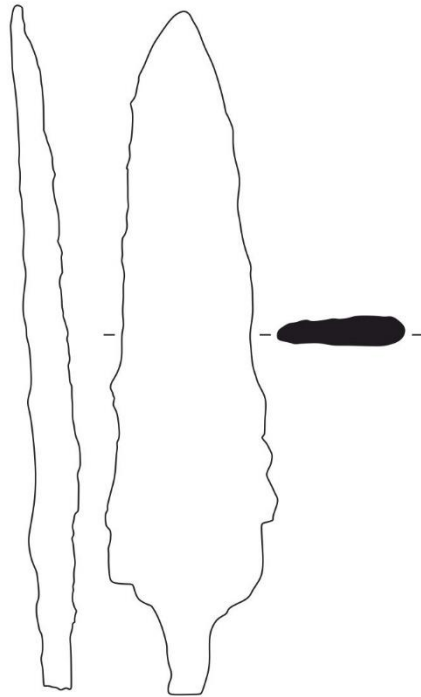
Kat. Nr. 44

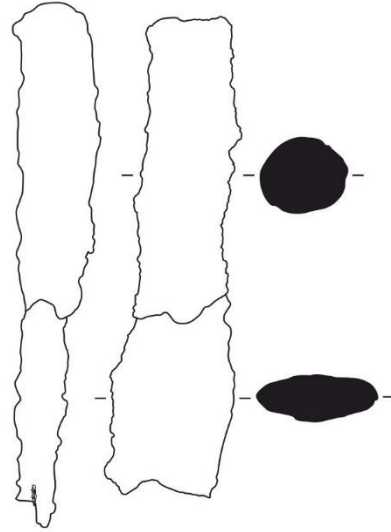
Kat. Nr. 45

Kat. Nr. 46

Kat. Nr. 47

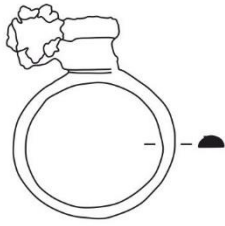

Kat. Nr. 48

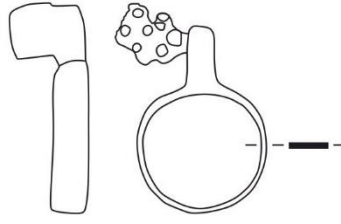

İRT Metal Buluntuları: Tepeli İğneler (Kat. Nr. 44-45), Kılıç Topuzu (Kat. Nr. 46),
Bıçak (Kat. Nr. 47), Keski (Kat. Nr. 48).

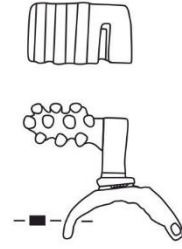
Ek 22

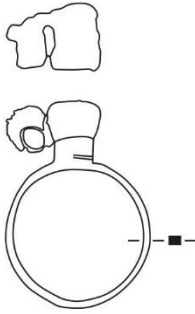
Kat. Nr. 49

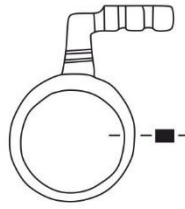
Kat. Nr. 50

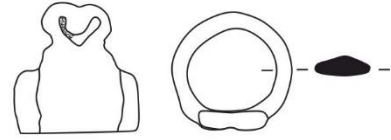
Kat. Nr. 51

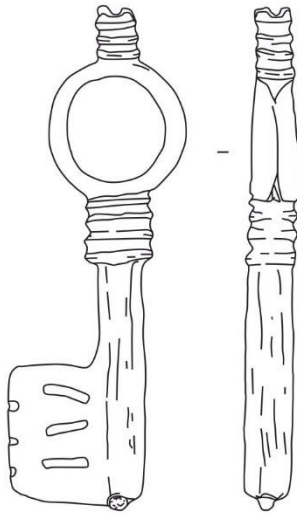
Kat. Nr. 52

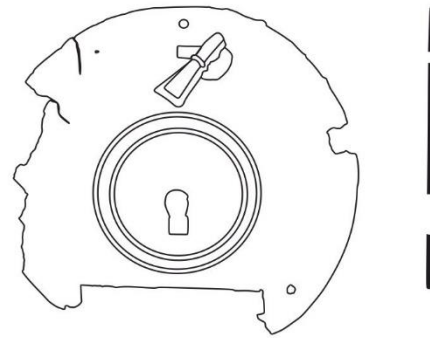
Kat. Nr. 53

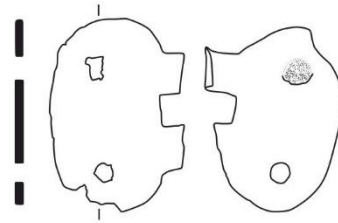
Kat. Nr. 54

Kat. Nr. 55

Kat. Nr. 56

Kat. Nr. 57

İRT Metal Buluntuları: Anahtarlar (Kat. Nr. 49-55), Kilit Aynası (Kat. Nr. 56), Menteşe (Kat. Nr. 57).

Ek 23

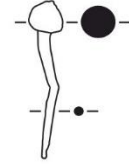
Kat. Nr. 58

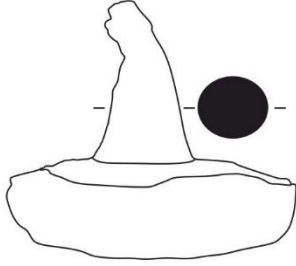
Kat. Nr. 59

Kat. Nr. 60

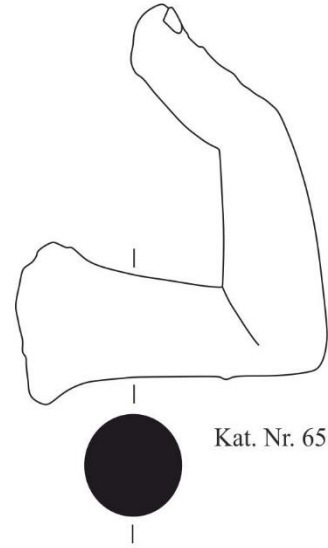
Kat. Nr. 61

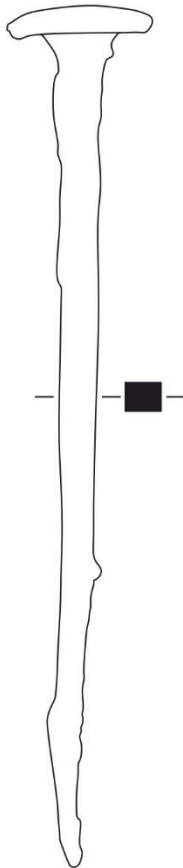
Kat. Nr. 63

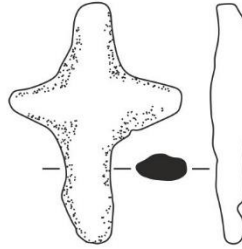
Kat. Nr. 64

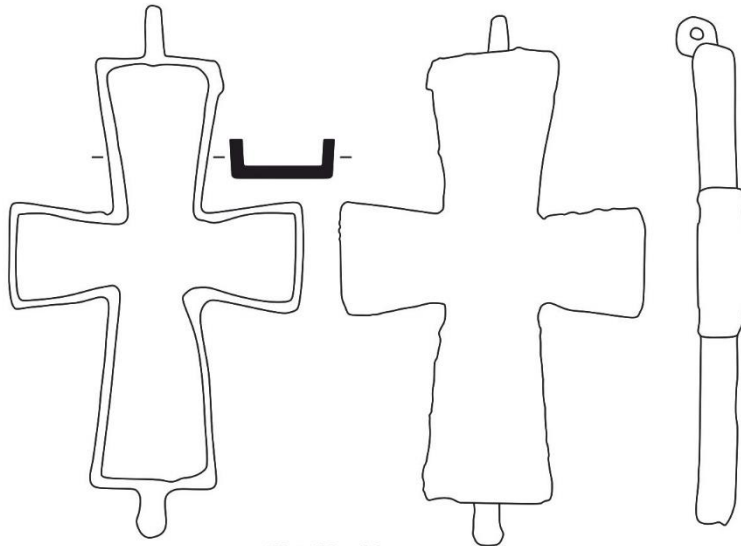
Kat. Nr. 65

Kat. Nr. 62

Kat. Nr. 67

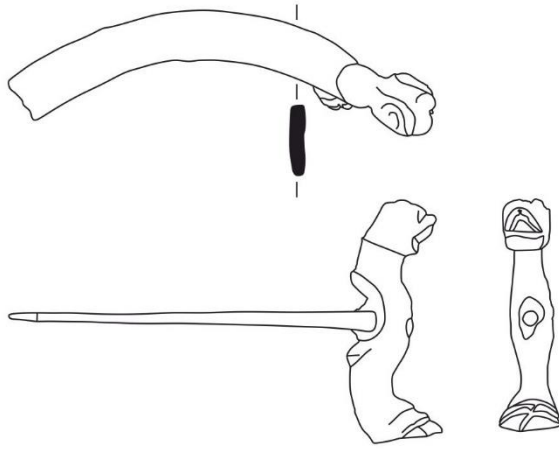

Kat. Nr. 66

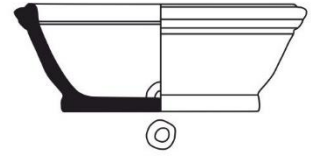

İRT Metal Buluntuları: Çiviler (Kat. Nr. 58-63), Tutamak (Kat. Nr. 64), Perde Askısı (Kat. Nr. 65), Litürjik Objeler (Kat. Nr. 66-67).

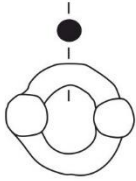
Ek 24

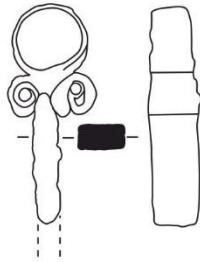
Kat. Nr. 68

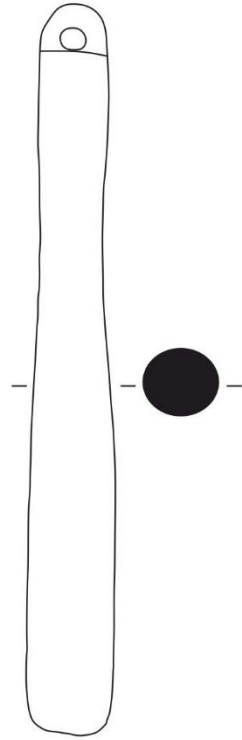
Kat. Nr. 69

Kat. Nr. 70

Kat. Nr. 71

Kat. Nr. 72

İRT Metal Buluntuları: Diğer Objeler (Kat. Nr. 68-72).

Ek 25

Kat. Nr. 1

Kat. Nr. 2

Kat. Nr. 3

Kat. Nr. 4

Kat. Nr. 5

Kat. Nr. 6

Kat. Nr. 7

Kat. Nr. 8

Kat. Nr. 9

Kat. Nr. 10

Kat. Nr. 11

İRT Metal Buluntuları: K peler (Kat. Nr. 1-3), Y z kler (Kat. Nr. 4-9), Bilezik (Kat. Nr. 10), Bro  (Kat. Nr. 11).

Ek 26

Kat. Nr. 12

Kat. Nr. 13

Kat. Nr. 14

Kat. Nr. 15

Kat. Nr. 16

Kat. Nr. 17

Kat. Nr. 18

Kat. Nr. 19

Kat. Nr. 20

İRT Metal Buluntuları: Düğmeler (Kat. Nr. 12-14), Kemer Tokaları (Kat. Nr. 15-17), Arbalet Fibula (Kat. Nr. 18), Yüksük (Kat. Nr. 19), Çuvaldız (Kat. Nr. 20).

Ek 27

Kat. Nr. 21

Kat. Nr. 22

Kat. Nr. 23

Kat. Nr. 24

İRT Metal Buluntuları: Kaplar (Kat. Nr. 21-22), Kulplar (Kat. Nr. 23-24).

Ek 28

Kat. Nr. 25

Kat. Nr. 26

Kat. Nr. 27

Kat. Nr. 28

Kat. Nr. 29

Kat. Nr. 30

Kat. Nr. 31

Kat. Nr. 32

Kat. Nr. 33

İRT Metal Buluntuları: Terazi Ağırlıkları (Kat. Nr. 25-26), Terazi Kefesi (Kat. Nr. 27),
Kancalar ve Zinciler (Kat. Nr. 28-31), Tintinnabulum (Kat. Nr. 32-33).

Ek 29

Kat. Nr. 34

Kat. Nr. 36

Kat. Nr. 38

Kat. Nr. 41

Kat. Nr. 35

Kat. Nr. 37

Kat. Nr. 39

Kat. Nr. 40

Kat. Nr. 42

Kat. Nr. 43

İRT Metal Buluntuları: Kaşıklar (Kat. Nr. 34-35), Sondalar (Kat. Nr. 36-42), Tüp (Kat. Nr. 43).

Ek 30

Kat. Nr. 44

Kat. Nr. 45

Kat. Nr. 46

Kat. Nr. 47

Kat. Nr. 48

İRT Metal Buluntuları: Tepeli İğneler (Kat. Nr. 44-45), Kılıç Topuzu (Kat. Nr. 46),
Bıçak (Kat. Nr. 47), Keski (Kat. Nr. 48).

Ek 31

Kat. Nr. 49

Kat. Nr. 50

Kat. Nr. 51

Kat. Nr. 52

Kat. Nr. 53

Kat. Nr. 54

Kat. Nr. 55

Kat. Nr. 56

Kat. Nr. 57

İRT Metal Buluntuları: Anahtarlar (Kat. Nr. 49-55), Kilit Aynası (Kat. Nr. 56), Menteşe (Kat. Nr. 57).

Ek 32

Kat. Nr. 58

Kat. Nr. 59

Kat. Nr. 60

Kat. Nr. 61

Kat. Nr. 64

Kat. Nr. 63

Kat. Nr. 65

Kat. Nr. 67

Kat. Nr. 62

Kat. Nr. 66

İRT Metal Buluntuları: Çiviler (Kat. Nr. 58-63), Tutamak (Kat. Nr. 64), Perde Askısı (Kat. Nr. 65), Litürjik Objeler (Kat. Nr. 66-67).

Ek 33

Kat. Nr. 68

Kat. Nr. 69

Kat. Nr. 70

Kat. Nr. 71

Kat. Nr. 72

İRT Metal Buluntuları: Diğer Objeler (Kat. Nr. 68-72).